

TANIKLARIN İFADESİYLE

MİRZAOBA ŞEHİTLERİ VE GAZİLERİ

Hazırlayan
Sait ALPER

BURSA 2011

**Tanıkların İfadesiyle
MİRZAOBA ŞEHİTLERİ ve GAZİLERİ**

**Bursa Kitaplığı
Sözlü Tarih Kitabı**

www.bursa.bel.tr

**Proje Yürütücüsü:
Bursa Araştırmaları Merkezi**

**Yazar:
Sait ALPER**

**Danışman:
Prof. Dr. Yusuf Oğuzoğlu**

**Katkıda Bulunan:
Saadet Özgündüz
(Bursa Büyükşehir Belediyesi Şehir Kütüphanesi)**

**Tasarım:
Yakup ŞAHİNER**

**Kapak Tasarımı:
Barış GÜLEÇ**

Baskı – Cilt:

**ISBN:
978-605-61904-4-5**

Yapım:

© 2011 Bursa Kültür A.Ş. Bu kitabın tüm yayın hakları Bursa Kültür A.Ş.'ye aittir. Yazılı izin olmadan kısmen ya da tamamen yeniden basılamaz.

**Dağıtım:
Bursa Kültür A.Ş.**

Adres: Santral Garaj Mah. Merinos Cad. Merinos Kültür Merkezi B Kapısı Osmangazi Bursa – Türkiye
Tel: + 90 224 253 26 46 Faks: + 90 224 253 14 85

info@bursakultur.com / www.bursakultur.com

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	v
Sunum.....	ix
Mirzaoba ve Yöresi.....	1
Papaz İni.....	3
Mirzaoba'da Üç Dede	4
Maslak ve Çağlayan	4
Mirzaoba'da Yaşamdan Bir Kesit	5
Balkan Savaşı Sonrası Mirzaoba	8
Ahmet'in Denizde Boğulması	10
Halil Çavuş ve Girit İsyanı.....	11
Trablusgarp Savaşı (Eylül 1911 – Ekim 1912)	12
İsmail Çavuş (Bahriyeli Kahveci) İtalya'nın Oniki Ada'yı İşgali.....	13
Balkan Savaşları.....	14
Çatalca Savaşı ve Ali Onbaşı (17 – 18 Kasım 1912)	21
II. Balkan Savaşı (29 Haziran – 31 Temmuz 1913).....	25
Edirne'nin Kurtuluşu ve Ali Onbaşı.....	25
Balkan Savaşı Sonrası Mirzaoba	27
Plevne Marşı.....	29
Mohaç Türküsü.....	30
I. Dünya Savaşı (1914-1918):	
Rus Doğu Cephesi (Kafkas Cephesi) ve Mirzaobalı Askerlerin Anıları.....	31
Erzurum Muharebesi (11 Ocak 1916 – 16 Şubat 1916).....	45
Oğnut Meydan Muharebesi (20 Ağustos – 10 Eylül 1916).....	46
Annem Beni Yetiştirdi.....	47
Mirzaoba'da El Dokuma Tezgahı.....	48
Çanakkale Cephesi ve Bu Savaşa Katılan 30 Mirzaobalı Asker.....	49
Çanakkale Savaşı (18 Mart 1915 – 9 Ocak 1916).....	49
Seddülbahir Çıkarması 25 NİSAN 1915.....	53
Arıburnu Muharebeleri 25 NİSAN 1915 -19 MAYIS 1915	54
I. Kirte Savaşı 28 NİSAN 1915, 4 MAYIS 1915.....	56
II. Kirte Savaşı 6 MAYIS 1915 – MAYIS 1915.....	58
III. Kirte Savaşı	59

I. Kerevizdere Savaşı 18 HAZİRAN -22 HAZİRAN 1915.....	60
Zığındere Savaşı 25 Haziran -12 Temmuz 1915.....	61
II. Kerevizdere Savaşı 12-15 Temmuz 1915.....	62
I. Anafartalar Savaşı 6 AĞUSTOS 1915- 10 AĞUSTOS 1915.....	63
II. Anafartalar Savaşı 21 Ağustos 1915 -20.12.1915.....	65
Mirzaobalı Çanakkale Şehitleri 1915.....	67
Gelibolu.....	69
Çanakkale.....	70
Çanakkale Şehitleri.....	71
Suriye – Irak Cephesi 1916 - 1918.....	72
Gazi Veyssel Şalgam.....	73
Irak Cephesinde Salim Çavuş 1916–1918.....	77
Köye Dönen Gaziler.....	79
Kore Gazisi.....	80
Kıbrıs Barış Harekâtı (Çıkarması) 1974 Gazileri.....	80
Gazilerin Yaşamından Kesitler.....	81
Önemli bir anı:.....	84
Bursa'nın İşgali (8 Temmuz 1920) ve Mirzaoba Baskını	
8 Temmuz 1920 - 9 Eylül 1929.....	87
Kimliğimiz.....	90
Kimliğimiz Şiirinin Açıklaması.....	91
Kore (1950) Gazimiz.....	93
Kıbrıs Barış Harekâtı (1974) Gazileri.....	94
Mustafa Kamal Paşa Marşı.....	97
İstiklal Marşı.....	98
Kaynaklar.....	100
Özgeçmiş.....	101

SUNUM

Mirzaoba, yediyüz yıllık geçmişiyile, bir medeniyetin serpilip boy vermesine tanıklık ederken aynı zamanda bağrından çıkardığı cengaverlerle Trablusgarb'da, Balkanlar'da, Edirne'de, Çanakkale'de, Makedonya'da, Galiçya'da verdiği şehitlerle tarihin kırılma noktalarının hep içinde yer alana bir köy olmuştur.

Mirzaoba'dan süzülen hikayeler, aynı zamanda memleketimizin her köşesinde farklı kahramanlarla da olsa birbirinin benzeri hikayelerdir. Bu anlamda bir simgedir Mirzaoba. O hikayelerin içinde bizim tarihimiz var, ecdadımızın uğruna savaşlar verdiği sevdâ var. Baba ile oğul yan yana savaşırken, torunlarına daha özgür bir vatan topırağı bırakmanın derdiyle yanıp tutuşuyorlardı.

Mirzaoba'yı diğer köylerimizden ayıran tek özellik belki de o öykülerin dilden dile anlatılmakla kalmayıp bir kitap bütünlüğü içinde arşivlerimizdeki yerini almasıdır. Değerli yazarımızın da dediği gibi, aslında bütün köylerimiz Mirzaoba gibi tarihin akışını değiştirecek gayretlerde bulundu.

Tarihini bilmeyen milletler geleceğe yön veremezler. Bu anlamda özellikle gençlerimizde bir tarih şuuru oluşmasında önemli katkılar sağlayacak olan bu eserlerden biri olan bu çalışma, başta da söylediğimiz gibi özelde Mudanyamızın bir köyünden bahsetse de, genelde bütün köylerimizin hikayelerinden nüveler taşımaktadır.

Bu değerli eserin hazırlanmasında yoğun bir emek ve mesai harcayan değerli yazarımız Sayın Sait Alper'e teşekkür ediyor, "Tanıkların İfadesiyle Mirzaoba Şehitleri ve Gazileri" kitabının bu alanda yapılacak çalışmalara örnek olmasını diliyorum.

Saygılarımla

Recep ALTEPE
Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı

ÖNSÖZ

2000 yılında, köyüm Mirzaoba ile ilgili köyde yaptığım araştırmalarda elde ettiğim bilgilerle kendi bilgilerimi birleştirerek, “Osmanlıdan Cumhuriyete Mirzaoba” isimli hazırladığım yazı Bursa Defterinde yayınlandı.

O araştırma bende istek oluşturdu. Özellikle Yunan işgalci subayların teşvik ve destekleriyle oluşan Rum çetelerin köyümüze yaptığı baskında beş köylüyü şehit etmeleri hikâyelerini ve Çanakkale şehitleri hakkında anlatılanları dinlemeye başladım. Gördüğüm şehit yakınlarından, şehit olan kişi hakkında bildiklerini anlatmasını istedim. Şehit torunu veya yakını anlatırken de, notlar aldım; ara sorularla anlatımları geliştirdim.

Defterime notlar aldıkça eksiklerimi gördüm. Şehit isimlerine ve gazi isimlerine eklemeler yaptım. Konuyla ilgili kitaplar okudum. Sonunda ne yazacağımı planlamış oldum. 1911–1922 senelerinin savaş yıllarımız olduğunu anımsadım. Defterime not ettiğim şehit ve gaziler bu yıllarda yapılan savaşlara katılmışlardı. Savaşa katılanlar; Balkan Savaşları’nı yapmışlar; terhis olmadan I. Dünya Savaşı’na (Doğu Rus Savaşı’na, Çanakkale Savaşı’na, Suriye, Irak, Makedonya ve Galiçya cephelerine) gönderilmişlerdi. Savaş devamında da yeni askerler toplanmıştı. Baba oğlu ile aynı cephede, ağabey kardeşi ile aynı cephede veya aynı yıllarda asker olmuşlardı. 20 yaşındakiler ile 40 yaşındakiler birlikte askerlik yapıyordu. Bu kadar çok yaş farklılığı, hem Osmanlı askerlik sisteminden; hem de savaşlar nedeniyle asker terhisi yapılamamasından kaynaklanıyordu.

Osmanlı askerlik sisteminde, nizami askerlik 6 yıl, savaş varsa redif askerlik 8 yıl ve mustahfız askerlik 6 yıl olmak üzere 20 yıl askerlik devam ediyordu. Mirzaobalı Hüseyin oğlu İbrahim, Çanakkale’de şehit olduğunda 39 yaşındaydı; Kara Mustafa oğlu Selim’le aynı yerdeydi. Haşimlerin Mustafa Çavuş da, kardeşi Ali Onbaşı ile hem Balkan Savaşı’nda beraberdi; hem Balkan Savaşı’ndan sonra Çanakkale Savaşı’na sevk edilirken, kardeşi de Rus Doğu Savaşı’na gönderiliyordu.

Yazdırdıkça konu genişliyor, açılıyordu. Kitabın konu başlıkları şöyle şekillendi:

Mirzaoba yöresi ve o yıllarda yaşam, Trablusgarp Savaşı, I. Balkan Savaşı, II. Balkan Savaşı ve Edirne'nin Kurtuluşu, I. Dünya Savaşı; Çanakkale Savaşı, Rus Doğu Savaşı, Makedonya-Galiçya, Suriye ve Irak cepheleri. Bu konuları Mirzaoba'yı ilgilendirecek şekilde işlemeliyim diye düşündüm ve öyle yazdım. Sonra savaşlardan gazi olarak dönenleri tesbit ettim. Fakat Osmanlı huzura kavuşmadı. Düşmanlar, iştahla Osmanlı topraklarını paylaşmaya başladılar. Yunanlılar, İngiliz desteği ile İzmir'e çıkarıldı. Sonra topraklarımızı işgal ederek ilerledi. 2 Temmuz 1920 yılında Mudanya'dan asker çıkartarak, 8 Temmuz günü Bursa'yı işgal ettiler. Bursa, 2 yıl 2 ay 2 gün düşman işgalinde kaldı. 11 Eylül 1922 tarihinde, Büyük Kurtarıcı Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde başlatılan Kurtuluş Savaşı sonucunda da esaretten kurtuldu. Bu yıllardaki Mirzaoba yaşamını da konularım arasına almanın gerekli olduğunu düşündüm. Çünkü Yunan işgal kuvvetlerince beslenen yerli Rum çeteleri Mirzaoba'yı da basmış, 5 köylüyü öldürmüştü. Onlar da bizim şehit abidelerimiz olmuştu. Sonra Kore ve Kıbrıs gazileri de, bizim birer gurur abidemizdi. Onları da planım içine alarak, gurur abidelerimize dâhil ettim.

Burada şu duygularımı açıkça söylemeyi de örnek bir yurtseverlik olarak görüyorum. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılan beş gazi öğrencimden Recep Uğur, Rüstem Akyüz ve Halil Akbayrak savaş anılarını bana anlatırken, duydukları yurtseverliğin gururunu yaşadım. İşte bir öğretmenin mükâfatı, kendi öğrencilerinin savaş esnasında övünülecek davranışlarını ve vatanseverliklerini, anlatımlarında ve heyecanlarında görmek oluyordu. Mirzaobalı askere severek gidiyor, askerlik günlerini kutsal bir vazife olarak görüyor, vatan görevini şerefiyle tamamlıyordu. Bu örnek askerlik hareketlerini de kitap içine aldım.

Şimdi düşünüyorum Mirzaobalı şehitler ve gaziler unutulmasın, köy alanında yapılan bir abidede hep bizimle olsunlar. Çünkü onlar bu vatan için savaşlara katılmış; çoğu şehit olmuş; azı gazi olarak köyüne dönmüş; tesbit edebildiğimiz tam 60 kahraman kişi, bizim gurur abidemiz olmuşlardır. İnaniyorum ki, abidede ebedileşen şehit ve gaziler, onları karşılarında görecektorunlarına iyi örnek olacaktır.

Şehit ve gazilerimiz hangi savaşlara katılmışlarsa, kaynak olarak gösterilen eserleri taradım. Mirzaoba Gurur Abidesi kitabı köyde yazıldı. Bu kitap bir tarih kitabı değil; ama Mirzaobalı'nın içinde bulunduğu tarihi olayların gerçek olan hikâyesidir. Profesyonel değil, amatör bir çalışmadır. Bu kitabı yazarken çok uygulandım, zaman zaman gözyaşları içinde yazdım. Örneğin Mirzaoba'dan 8 şehit tesbit ettiğimiz Balkan Savaşları, Kırklareli, Lüleburgaz ve Çatalca Savaşlarında çekilen zahmetler, insanın insana yaptığı acımasız işkenceler tüyler ürpertiyordu. Kış, çamur, soğuk tabiat koşullarında onlarca kilometre aç, susuz yürüyen binlerce asker ve sivil halkın, yaşlı, çocuklu ailelerin öldürülme

duygusuyla düşmandan kaçıp, dağlarda, çukurlarda saklanarak yaşam mücadelesi vermesi çok acıydı; bu, yüreğe işleyen dramatik sahneler oluşturunuyordu. Selanik, Manastır, Yanya, İşkodra ve Kosova savunmalarında özellikle Edirne savunmasında çekilen zorluklar, zahmetler, açlık, hastalık, doğa şartları ile mücadele, insanın insanı öldürmek için yaptıkları hangi medeniyetle açıklanabilir. Böyle kanlı bir savaş nasıl savunulabilir. Yazmaya çalışırken insanı ağlatıyoruz. Yunan, Bulgar, Sırp, Karadağlı birlikte Osmanlı'yı Rumeli'nde yok edeceğiz diye insanları öldürmüşlerdi.

Çanakale'de Mirzaoba'dan 25 şehit var; İngiliz, Fransız, Avusturya ve diğer ülkelerden topraklarımıza gelen askerlerin üzerimize bomba, kurşun yağdırması hangi insanlık kanununda, adaletinde yazıyor. Suriye cephesinde Süveyş Kanal Harekâtında, 1300 km yolun çöl sıcağında yokluk, susuzluk, açlık çekerek yürünmesi ve üstüne üstlük vahşi Suidi kabilelerin baskınlarla askerlerimizi öldürmeleri İslama uygun mu? Onlar nasıl müslüman kardeşlerdi?

Sarıkamış Harekâtı'nda verilen yanlış emirle dağlarda karlar içinde, eksi otuz derecede soğukta öldürülen doksanbir askerin dramını ve böyle korkunç bir olayı kim haklı görebilir? Gençler bu kitabı okuyarak dünyayı daha güzel yapmak için çalışınız. Ben, atalarımızın başından geçenlerin geleceğe örnek olmasını istediğim için yazdım. Savaşların insanlık için iyi olmadığını yine insanlara söylüyorum; milliyetçi olmak, yurtsever olmak, inançla, kararlılıkla bilinçli olmaktan, çevremize yararlı olmaktan geçer.

Bu küçük hacimli Mirzaoba kitabı bir kıvılcım gibidir, büyür, gelişir. Bursa'yı kapsar, çünkü Bursa'da yaklaşık 750 köy var, öyleyse 750 kitap var demektir. Her köyün kuruluşu ve hikâyesi vardır. Her köyde ocaklar tütmektedir. İnsanlar orada yaşamaktadır. Hepimiz ulusal birlik için çalışmalıyız. Ama nasıl? Okuyarak, bağnazlıktan ve gerilikten kurtularak, çağdaş uygarlık yoluna bilgiyle koşarak ilerlemeliyiz.

Ben burada şehit ve gazi yakınlarıyla yaptığım görüşmelerde çevreme toplanan, çağırdığımda yanıma gelen, bilgilerin toplanmasında bana yardımcı olan Mirzaobalılara teşekkür ederim. Anlatımlarıyla kaybolmaya başlamış bir konuyu biraz olsun hep birlikte aydınlatmaya çalıştık. Ağabeyim Mustafa Alper ve yengem Mediha Hanım beni dinlediler. Ailemle ilgili, köyle ilgili sorduklarıma cevap verdiler. Konunun aydınlanmasına yardımcı oldular. Teşekkür ediyorum. Eşim Fatma Aliye Hanım'a, bana çalışma için ortam hazırladığı, zaman zaman da ağladığımda, hasta olacağımı söyleyerek üzüldüğü, 46 yıldır koruculuğumu yaptığı için vefakârlığına teşekkür ediyorum. Öğretmen kızlarım Ülkü ve Ülker'e, yazdıklarımı okuyarak, ifadelerde ve imla kurallarında yardımcı oldukları için teşekkür ederim. Emekli Piyade Yarbay Saffet Uysal'a da, görev yaptığı

Doğu Anadolu'da, I. Cihan Savaşı'nda babam Ali Alper'in bulunduğu yerlerle ilgili verdiği bilgiler, bazı askeri terimleri aydınlatması ve Birlik Dergisi'nin Girit Adası 170. sayısını bana hediye etmesi dolayısıyla teşekkür ederim. Kaynaklarda isimlerini verdiğim yazarlara, yurdumuza değerli kitaplar kazandırdıkları ve onları kaynak olarak kullanmama yardımcı oldukları için teşekkürü borç biliyorum.

Son olarak, Prof. Dr. Yusuf Oğuzoğlu'na, 2000 yılında bir heyetle köyümüzü ziyaretlerinde, köy ile ilgili yazmaya beni teşvikleri, tek yazım olan "*Osmanlı'dan Cumhuriyete Mirzaoba*"nın Bursa Defteri'nde yayınlanmasından sonra 2008 yılında kendilerini ziyaretimde gösterdikleri ilgi ve teşvikleri ve kaynak olarak yararlandığım "*Ulusal Zaferimizi Taçlandıran Kasaba: Mudanya*" makalesi için teşekkür ediyorum.

Kitapla ilgili kaynak kişilerle konuşmalar, kaynak kitapların taranması ve kitabın yazılması dokuz ay çalışmayı gerektirmiştir. "*Mirzaoba Gurur Abidesi Şehitlerimiz ve Gazilerimiz*" kitabının, okurları vatan sevgisine teşvik edeceğine inanıyor; herkese sevgi ve saygılarımla sunuyorum.

Sait Alper
Bursa 2008

MİRZAoba VE YÖRESİ

Mirzaobalı genç askere gider, teskere olup köyüne döndüğünde askerlik anılarını anlatır. Mirzaobalı gençler ilk askerlik bilgilerini, askerden terhis olmuş ağabeylerinden öğrenirler. Askere gitmek, askerlik yapmak, her Türk genci için olduğu gibi; Mirzaobalı gençler için de bir okuldur. Bu nedenle Mirzaoba'da tarlada, bahçede yapılan tarım işi kadar, askerlik ve askerlik anıları da konuşulur. Şüphesiz askerlik konuşmak, Mirzaobalı'ya atasından getirdiği bir mirastır diyebiliriz. Çünkü Mirzaobalılar, Fatihan Torunları olarak yerleştikleri bu topraklarda tımarlı sipahi olarak yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Osmanlı sisteminde, tımarlı sipahi padişah mülkünde oturururdu. Obasını kurar, hayvanını beslerdi. Ama padişah istediğinde; önceden konuşulduğu sayıda atlı askeri Bursa'ya Namazgâh'a gönderirdi. Bu nedenle, nereye bir Osmanlı seferi düzenlenmişse, orada Mirzaobalı vardır diye konuşulur. Bu sebeple "Mirzaobalı, askerliği atasından devam edegelen göreneklerle sever", sözü doğrudur.

Sait Alper, Eşi Fatma Aliye Hanım ve Kızları Ülkü. (1965 - Mirzaoba.)

1071 yılından günümüze kadar nice fedakâr Türk evladı, Anadolu'yu kanlarıyla sulayarak vatan yapmıştır. Yakın tarihimizde; 1911–1922 yılları bizim savaş senelerimizdir. Bu yıllara ait Mirzaoba'da bildiklerimiz, her hanede şehit veya gazi oluşudur. Mirzaoba'da yaptığımız araştırmaya göre bu yöre; Balkan Savaşı'nda 8 şehit, Çanakkale Savaşı'nda 25 şehit, Suriye-Filistin cephesinde 1 şehit, Kurtuluş Savaşında Yunan çeteleri köyü bastıklarında 5 şehit olmak üzere yakın tarihinde toplam 39 şehit vermiştir. 15 kişi de, savaşlardan (Balkan Savaşı'ndan sonra terhis edilmeyen askerler; Çanakkale Savaşı, Rus-Doğu Savaşı, Filistin-Suriye cepheleleri, Galiçya, Girit, İzmir ve Sivas'tan) gazi olarak dönmüştür. Bunlardan başka, Kore Savaşı'nda 1 ve 1974 Kıbrıs çıkarmasında 5 Mirzaobalı gazi olarak köye geri gelmiştir. Toplam 60 Mirzaobalı, yakın tarihimizde, köyü simgeleyen onur ve gurur abidesi olmuşlardır. Hiç şüphesiz, Doksanüç Harbi olarak anılan 1878 yılında, Rusya ile Osmanlı İmparatorluğu arasında, Balkanlarda, Plevne'de, Kars, Doğubeyazıt, Erzurum'da cereyan eden savaşlarda da Mirzaobalı gençler vardı. Elimizde bir kaynak olmadığından biz bunların isimlerini söyleyemiyoruz. Onlar şehit oldukları yerlerde, meçhul kahramanlar olarak uyumaktadırlar.

Biz bu kitapta, Mirzaoba'daki halk arasında yaptığımız görüşmelerden öğrendiğimiz şehitlerimizin ve gazilerimizin Balkan Savaşları ve 1. Cihan Savaşı yıllarını özetlemek istiyoruz. Bu savaş yıllarında, askerlerimiz savaşırken köylülerimiz nasıl yaşıyorlardı? O günlerin, yılların yaşamlarını, oğullarının, torunlarının anlatabildiklerinden yansıtmaya çalışacağız.

Mirzaoba, Tirilye'nin (Zeytinbağı) güneyinde (8 km mesafede) Sivri Kaya eteğinde kurulmuştur. Bursa, ticaretini Tirilye İskelesi yoluyla İstanbul ve diğer Marmara kıyı şehirlerine yapmaktadır. Mudanya, 1321 yılında Osmanlılar tarafından kuşatılmış olan Bursa'ya Tirilye Limanı yoluyla yardım ediyordu. Bursa'dan Tirilye İskelesi'ne en kısa kervan ulaşım yolu ise, Damsazı, Göbelya, Görükle, Dereköy yoludur.

Bursa'ya yardımın yapıldığı güzergâhı öğrenen Osmanlı komutanı Orhan Gazi, emri altında bulunan beylerden Mirza'yı, Bursa'ya yardım güzergâhını emniyete alması için görevlendirdi. Mirza, Bursa'dan 40 km kuzeybatıda Dereköy ile Tirilye arasında obasını kurmayı uygun buldu. Burası, Mudanya dağlarının geçit verdiği Barabali Deresi'ni takip eden Dereköy yolunu denetim altına almaya çok uygun bir yerdi. Mirza'nın kardeşi de, obasını Kurt Dağı eteğine Barabali Deresi'nin batı tarafına kurmuştu. Böylece Bizans'ın, Bursa kuşatmasına en kısa yardım yolu denetim altına alınmış oldu. Yöreye yerleşen Mirzaobalılar ve Kaymakobalılar, ileri karakol görevlerini yaparak Bursa'nın fethinde etkili oluyorlardı. Çevredeki Rum köylerinden iâşe ve vergi toplayarak, Bursa'daki kuşatma ordusuna gönderiyorlardı.

İstanbul'un Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti olmasından sonra da Tirilye Limanı, Kite kazasının civarındaki ürünlerin, Dereköy-Mirzaoba güzergâhını izleyerek İstanbul'a ve Osmanlı İmparatorluğu'nun diğer yörelerine sevkinde önemli bir görev üstlenmişti.

Tirilye yöresinin Osmanlı öncesi, Mirzaoba'yı ilgilendiren tarihine baktığımızda, mistik bir hristiyan olgusunu görürüz. İznik'te 787 yılında, hristiyanlığın din konsülü ikinci kez toplanmıştı. Toplantının 7. konsülünde iconoclasmaya¹ ait yorum farklılıkları nedeniyle üç papaz aforoz edilmişti. Bu papazlar Aya Yanni, Aya Yorgi ve Aya Setiri idi.

PAPAZ İNi

Üç papaz aforoz edildikten sonra İznik'ten kaçarak Mudanya'nın 10 km batısındaki vadiye gelerek yerleşmişlerdi. Bu yerin adı "Üç Papaz" anlamına gelen Tirilye olmuştur. Hristiyan inancına göre aforoz edilenler, ruhlarını temizlemek, mistik duygularını geliştirmek üzere insanlardan uzak tabiat içine giderler, doğadan beslenirler ve doğa içinde ibadetlerini yaparlarmış. Doğal şartlarda kırk gün süren ibadet sonunda papaz, ruhani duygularını geliştirmiş; Allah'a daha çok yaklaşmış ve böylece temizlenmiş olarak kiliselerine tekrar dönermiş.

Yukarıdaki anlatıma uygun ibadet yeri, Yusuf Deresi yamacında bulunan ve Papaz İni adıyla bilinen yer olabilir. Adından da anlaşılacağı gibi Papaz İninin hristiyanlarca önemli bir yer olduğu düşünülebilir. Papaz İni, 700-800-900 ve hatta Mirzaoba ve Kaymakoba'nın yöreye kurulduğu 1300-1400 yıllarına kadar, ortaçağın yörede yaşayan ilk dönem hristiyan papazlarının ibadet yeri olabilir.

Papaz İni'nin yeri; Mirzaoba'dan Zeytinbağı'na (Tirilye) giderken, ilk dere çağlayanı geçtikten 500 metre sonra Yusuf Deresi'ne ulaşılır. Yusuf Deresi'nin geliş yönüne, dağa doğru önümüzü döndüğümüzde, sol tarafta Akbaba kayaları, derenin sağ yakasında Papaz İni kayalarını görürüz. Yusuf Deresi'nden güneye doğru baktığımızda muhteşem bir manzara, panoromik bir görünüm ile karşılaşırız. Güneşin doğduğu sol yöne baktığımızda; Dereköy, Görükle doğrultusunda Ulu Dağ'ın (Keşiş Dağı) karlarla örtülü tepesi görülür. Yusuf Deresi'nin akış yönüne ve batıya baktığımızda, dere boyunca ağaçlarla kaplı yemyeşil geniş vadi, iki tarafı güzelim renkleri ile zeytinlikler, Gölet, Çınarlı ve Apolyont'a doğru uzanan harikulade fotoğrafik görüntü içinizi açar ve sonra Hançerli Deresi meşeliklerinden, Kaymakoba'ya kadar seyrine doyum olmayan

1 Iconoclasm: Azizlerin resimleri ile ilgili, yerleşik geleneklere karşı çıkma

bir doğa manzarası ile karşı karşıya kalırsınız. Papazların burasını seçmelerindeki göz zevklerine ve gönül zevklerine siz de onay verebilirsiniz.

Papaz İni'ne Mirzaoba'dan bir rehberle gitmek doğru olur. Papaz İni'ne Kayapınar yoluyla çıkılır. Papaz İni, kaya dibinde insan geçebileceği kadar ağzı olan delikten içeri girilince bir oda genişliğinde mekândır. İn, sizi yağmurdan, rüzgârdan korur. İnün tavanındaki kaya yarıklarında yarasalar yaşamaktadır; içeriye ateş yaktığınızda hepsi kaçar. İnün ağzı güneye ve manzaraya bakar. İn, önünde bir ailenin piknik yapabileceği düzlük ve düzlükte üç adet taş vardır. Ortadaki taşın, papazın masası, etrafındaki taşların da oturma yerleri olduğu söylenir. Papaz İni, bölgede bir başka örneği olmayan gerçekten bir doğa harikası olarak görülebilir.

MİRZAOBA'DA ÜÇ DEDE

Mirzaoba yöresine baktığımızda, atalarından getirdikleri adetleri yeni yerleşim yerlerinde uyguladıklarını görürüz. Türkler, Şamanizme uygun olarak (Tengri) Tanrı'yı gökte görülen olaylarda ararken; Tanrı yarattığı olan toplumda yükselmiş ve saygınlık kazanmış dedelerine de önem vermişlerdir.

Kayıp Dede: Köyün kuzeybatısında bulunmaktadır. Simgeleri, mezar, mezartaşı ve iki meşe ağacıdır. Bir söylentiye göre, köyün korucusudur. İnanca göre bilge kişi, saygın bir dededir. Bu nedenle askere gidenler geldiklerinde, gençler evlendiklerinde, bir dileğin olması istendiğinde, Kayıp Dede'de mevlid okutulur, Kur'an okunur. Dilek sahibi katılanlara şeker veya lokum dağıtır.

Kız Dedesi: Kız Dedesi, köyün batısında halen mevki adıdır. İlkbaharda akan derede hıdrellez kutlamaları töresince ziyaret edilir, iyi dilekler tutulur.

Çorak Dede: Koca Selvisi gölgesinde yatmaktadır. Köyün doğusunda Çorak Mevkileri adını almıştır. Bunlar köyün saygın dedeleridir.

MASLAK VE ÇAĞLAYAN

Türkler, adet ve geleneklerinde, belki de Orta Asya'dan getirdikleri genlerinde, su başlarını ve büyük kayaları kutsal saymışlardır.

1321 yıllarında bu yöreye gelen Mirzaobalılar, sivri tepeden beri toplanıp gelen çağlayan sularına ve Maslak Pınarı'nın tatlı içimli suyuna hayran kalmışlardı.

Sivri dağın güneye bakan ve hayvan yayılımına elverişli yamaçları, çağlayandan şarıltilarla akan sular, Maslak Pınarı'nın serin ve tatlı içimli suyu, atalarımızın burada yerleşmesine sebep olmuştur diye düşünülebilir.

Daha yaklaşık yüzyıl önce, köylümüz Sarı Osman'ın, köy üstündeki yamaçlarda görekerek gidip avladığı geyiğin çatallı boynuzunu, eski caminin giriş holüne astığını birçok köylü hatırlayabiliriz. Daha 50 sene öncesine kadar, çok büyük çınar ve meşe ağaçları vardı yörede. Köyümüzün içi, eski cami üstü, şimdi köy alanı ve köy kahvesinin bulunduğı alanlar çeşit çeşit çiçekler, otlar ve papatyalarla bezenirdi; kuzular otlardı o yeşilliklerde. Çok eskiden, daha natürel bir tabiat vardı.

Mirzaoba gençleri iyi gün kutlamalarını, bayramlarını ve hidrellezi çağlayanın düzlüğünde kutlar. Özellikle kış ve ilkbahar mevsiminde, çağlayandan sular taşlara çarpa çarpa güröl güröl dökölür. Taşlara çarparak oluşan su zerreciklerinde, güneş ışığında tayf oluşur. Köylü hanımlar, kış mevsiminden çok bahara geçişte, yaygısını, kilimini çağlayan sularında yunarlar, temizlerler.

Tertemiz çağlayan sularında çamaşırlarını tokaçlayan, çiteleyen ve çalkalayan hanımlar; ilkbahar güneşiyle ısınmış kayalar ve çakıllar üzerine yıkadıklarını sererler ve bunların kurumalarını, Maslak başındaki ceviz ağacının gölgesinde dinlenerek beklerler. Anneleriyle birlikte çamaşır yıkamaya giden çocuklar, annelerine yardım ederken, çağlayan sularında oynamaları en güzel eğlenceleri olur.

Maslak obanın içme suyu olarak kullandığı su, köye yakın olan pınardır. Maslak suyu kışın ılık, yazın serin olur. Maslak suyu, yaklaşık 150 yıl önce toprak künkle köye getirilmiş ve su getirme işine en çok katkıyı yapan köy zengini Çelik'lerin ev duvarı önüne yapılan taştan havuza bir olukla akıtılmıştır. Halen köylüler, bu suyu, "aşağı çeme" adıyla kendileri ve hayvanları için içme suyu olarak kullanmaya devam ederler.

Mirzaobalılar iyi günlerinde, bayramlarda ve hidrellezde en güzel türkülerini Maslak Pınarı'nda söylerlerdi ve bu gelenek kazalarda halen devam etmektedir.

MİRZAOBA'DA YAŞAMDAN BİR KESİT

Özellikle Balkanlarda, Osmanlı aleyhinde çok çeşitli olaylar birbiri arkasına devam ederken; bir Osmanlı köyü olan Mirzaoba'da günlük hayat akıp gitmektedir. Hacıkadiroğullarından Haşımoğlu Mehmet, Çeliklerin Hüsnü Şerife

Hanım'la evli, mutlu, çalışkan ve güçlü bir Mirzaobalı'dır. Mehmet'le Hüsnü Şerife'nin altı çocuğu olmuş. Sırasıyla; Mustafa, Ahmet, Ali, Asiye, Feride ve Fadime bir arada mutlu bir aileymiş.

1968 - Öğretmen Sait Bey'in Eşi Fatma Aliye Hanım Kızları Ülkü ve Ülker ile Trilye'den Geliyorlar

Haşimoğlu Mehmet'in gücü şöyle anlatılır. Örneğin öküz veya manda arabasına ağır bir çınar veya meşe kütüğü yüklenecek; Mehmet kütüğü bir ucundan yakalar çeker, kütük yerinden kıpırdamışsa, kütüğü tek başına arabaya yüklermiş. Bu nedenle Mehmet'in kolu, beli çok güçlü derlermiş.

O zamanlarda köye, genellikle ilkbahar aylarında, köylüler tarafından bilinen Roman (Çingene) aile gelirmiş. Bu ailenin reisine maşacı derlermiş. Maşacı, bir demir ustasıymış. Usta, kömürleri özel ocağında yakar; körükle kömürleri kor haline getirir; bu kızgın ateşte demirleri yumuşatır; örsünde demirlere istediği şekli verirmiş. Köylünün ihtiyacı olan maşa, sıran, üçayak, dövme enser, çivi v.b. gereçleri yaparmış. Bu maşacı, çevre halkı tarafından güreşçi olmasıyla tanınmış. Köyde karşısına çıkan delikanlıları yeniyormuş. Maşacının karşısına, Haşimoğlu Mehmet'i çıkaralım demişler. Mehmet'le maşacı güreşmeye başlamış. Güreş uzadıkça uzamış. Birbirlerine yenici bir oyun yapamıyorlarmış.

Mehmet, maşacının oyunu ile yere oturmuş, maşacı arkadan dalmış, Mehmet'in üstüne yüklenmiş. Ama Mehmet'in belini bükememiş. Mehmet'i yerden alıp atmak istiyor; fakat bir türlü başaramıyormuş. Mehmet bacaklarını açarak yerde sağlam oturuyormuş. Maşacı hangi taraftan daldıysa istediği neticeyi alamıyormuş. Güreşi izleyen köylülerde ve çadırdan gelen maşacının yakınlarında heyecan son haddine çıkmış. Mehmet oturduğu yerden nasılsa maşacının ayağını yakalamış, kendine doğru çekmiş, ayakları ile yerden güç alarak maşacıya doğru öylesine atik bir dönüş yapmış ki, maşacı sırtüstü toprağa çakılmış ve yerinden bir müddet kalkamamış.

Mehmet, maşacıyı yenmiş, gücünü göstermiş, köylülerinin alkışını almış. Mehmet'le maşacının güreşi köyde uzun süre söylenegelmiş. Haşimlerin Mehmet tarlaya çifte giderken, hanımı torbaya azıkla birlikte bütün bir ekmek koyarmış; Mehmet akşamüstü işten eve acıktım diye gelirmiş.

Bu ailede konuşulan başka bir hikâye de şudur: Kışın yağmurlar çok yağdığı için, çeşmelerin başında kurulan uzun tarlanın ortasından geçen dere suları, tarladan geçtiği yerlerde toprak kaymalarına ve kenarların kazılmasına neden olmuş. Mehmet, üç oğlunu yanına almış, erken ilbaharda yağmurun tahrip ettiği kenarları tamir edeceklermiş. Tarlaya gitmişler, çalışmışlar, dere kenarını taşlarla, kazıklarla düzenlemişler. Tam bu sırada, hava birden kararmış, gök gürlemiş, kuvvetli bir ilkbahar yağmuru tutmuş. Dereden sel suları gelmeye başlamış. Uğraşıp doldurdukları, düzelttikleri yerleri sel almış gitmiş. Onca çalıştıkları boşa gitmiş. Yağmurdan saklandıkları kayanın altından, yaptıkları tamirin bozuluşunu gözlemişler. Bu olay da, aile arasında unutulmamış. Yeri gelince birgün çalıştık, yaptığımız işi sel suları aldı götürdü diye konuşulmuş durmuş.

BALKAN SAVAŞI ÖNCESİ MİRZAOBA

Yakın tarihimizde, Balkan Savaşı öncesi olaylarına özetle bakalım.

24 Temmuz 1908 yılında II. Abdülhamit, II. Meşrutiyet yönetimini ilan etti ve 1876 yılında yapılan ilk Osmanlı anayasasını (Kanun-u Esasi) yeniden uygulamaya koydu. II. Abdülhamit, 1877–1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nı (93 Harbi) bahane ederek, 1878 yılında meclisi kapatmış; anayasayı da rafa kaldırmıştı. Bu sırada, özellikle Balkanlar'da bir özgürlük mücadelesi başladı. Bulgarlar bağımsızlıklarını ilan ettiler; Girit'te de bir ayaklanma oldu. Rumeli'de, Bulgar, Sırp, Karadağlı ve Yunanlılar, milliyetçilik hareketleri altında ayaklandılar. Rumeli'de, baskınlar, yangın çıkarmalar, dağa adam kaldırmalar çoğaldı. İslam köyleri, islam çiftlikleri, hatta kasabaları da çetelerin baskınına uğramaktaydı.

Balkanların kaynaştığı bu 1908 yılı yazında, Mirzaoba'da yine asker toplanmaya başlandı. Ramazan günlerinde köylüyü sahura uyandıran köyün davulcusu, askere gideceklerin evinin önünde usulüne uygun davuluna tokmağını vurmakta; bir köy delikanlısı da göndere takılı bayrağı tutmaktaydı. Köy çocukları ve gençler, bu seramoniye izlemekteydi. Davulcu, davulunu güm güm çalarken *"haydi askere, haydi bayrak altına"* diye bağıırıyordu. Bizden üç kurra askere gidiyordu. Haşimlerin Mehmet oğlu Mustafa da, bu kurrada çağrılan isimlerden biriydi. Mehmet ve Hüsnü Şerife, mürüvetleri Mustafa'yı Osmanlı'ya padişah mülkünü korumak üzere uğurluyorlardı. Kimbilir kaç yıl sonra geri dönecek bilinmezdi. Üç yıl önce gidenler daha dönmemişlerdi. Hüseyin oğlu İbrahim (Bayram) askere gideli yıllar olmuştu. 12 yıl mı, 14 yıl mı onlar da unutmuşlardı. İbrahim askere gitmeden önce köyünde koyun çobanıydı, çok güzel kaval çalardı ve çok sevilirdi. Nasılsa duyulmuştu İbrahim'in Rumeli'de olduğu ve askerde borazancı olduğu; ama hiç gelmemişti.

Haşimlerin kapısı önünde güm güm davul çalınmakta ve davulcu *"Haydi Mustafa askere, haydi Mustafa bayrak altına"* diye seslenmekteydi. Köy delikanlıları kapı önünde oynamakta, köy kızları biraz uzakta onları gıpta ile izlemekteydi.

Hüsnü Şerife başta olmak üzere kızlar, erkekler heyecan içindedirler. Önceden hazırladıkları asker torbasını kontrol ederler; gömleği, işliğı, donu, çorabı, çevresi, azığı tamamdır. Mustafa babasına sarılır, öpüşürler, gözler nemli, ağlamak yok, yeteri kadar Osmanlı akçesi verir babası ve *"hayırlı askerlik görevlerin olsun evladım, kendine dikkat et"* der. Annesi Hüsnü Şerife sarılır oğluna, koklar onu, *"dualarım seninle olacaktır evladım"* der. Kız kardeşleri Asiye, Feride, Fadime öperler ağabeylerinin ellerini; ona, *"uğurlar ola"* derler. Suskun erkek kardeşler Ahmet ve Ali, ağabeylerine sarılırlar; *"sen merak etme burasını"* derler, öperler

birbirlerini, tekrar görüşmek dilekleriyle evden çıkarlar. Anne Hüsnü Şerife, bakar Mustafa'sına; dal gibi uzun boylu, güçlü yapılı, siyah saçlı, kara gözlü, güzel yüzlü ne de yakışıklı oba delikanlısı, Allah korusun diye içinden geçirir.

Ali, Ahmet, Mustafa birlikte çıkarlar kapı önüne. Köy delikanlılarının ve çocukların alkışları arasında Mustafa girer bayrak altına. Hep birlikte oynarlar davulun ritmine uyarak. Sonra, bir başka askere çağrılı gencin evine doğru giderler.

Mirzaoba'da gençleri askere uğurlamak bir merasimdi. Askere çağrılanlar ev ev dolaşıldıktan sonra cami önüne gelinirdi. Bütün köy halkı orada hazır bulunurdu. Köy imamı dua okurdu. Askerleri Mudanya yoluna uğurlarlardı. Yakınları askerlerle birlikte Mudanya'ya kadar giderlerdi. Gemlik'te toplanan askerler İstanbul'a, Selimiye kışlasına vapurla sevk edilirdi.

Balkan savaşı öncesi köyden toplanan bu üç kurrada Haşimlerin Mustafa yanında; İmamların Salim, Kahvecioğlu İbrahim, Edaloğlu Halil, Kerimizzetlerin Halim, Osmanoğlu Hüseyin, Tongazların Hasan, Partalların Hüseyin, Kara Mustafa, Karaimamoğlu Sait Ali, Alibaşların Hasan ve Molla Ali vardı.

Molla Ali'nin evi önünde davulcu; *"Hayali Ali bayrak altına"* diye seslenince, Ali'nin hanımı, *"Ali'm askere gidecek, oğlum İsmail küçücük, çalışamayacak, ben çocuklarıma ne yediririm"* diye ağlıyordu. İsmail aç kalacak, büyüemeyecek, bakla kadar kalacak diye yakınıyor ve bu sebepten ailenin *"Molla"* lakabı, *"Bakla İsmail"* lakabına dönmüştü²

Köyden toplanan üç kurranın nedenleri, 1877–1878 (93 Harbi) Savaşı sonunda Osmanlı'nın Rumelisi'ne bir türlü huzur gelememesiydi. Ruslar, savaştan sonra Rumeli'den çekilip gitmişler, Berlin Antlaşması'na göre Makedonya ve Trakya, yine Osmanlı toprağı sayılmıştı. Fakat Bulgarlar, Sırplar, Yunanlılar birbirleriyle anlaşamıyordu. Makedonya ve Trakya'da yaşayan kendi halklarını kışkırtıyorlar, isyanlar çıkarıyorlardı. Karadağlılar, Arnavutlarla anlaşamıyor, her ikisi de İşkodra'ya hâkim olmaya çalışıyordu.

İkinci Meşrutiyet döneminde en güçlü siyasi kuruluş, İttihat ve Terakki Partisi (cemiyet) idi. Bu parti, Abdülhamit'e karşı mücadele etmek için başlangıçta, gizli bir dernek niteliğini taşıyordu. Ama zamanla güç kazanmış; yurdun en seçkin asker ve sivil aydınlarını içine almıştı. Mahmut Şevket Paşa, kurmay başkanı ve genç bir subay olan Kolağası Mustafa Kemal bu cemiyet içindeydi.

1908'de II. Meşrutiyet'in ilanı, padişah II. Abdülhamit'e istikrar sağlamamıştı.

2 Bu bilgi torunu Abdullah tarafından verilmiştir.

İstanbul'da inzibat tedbirleri daha çok sıkılaştırmıştı. Tutucular, meşrutiyet rejimini hoş karşılamıyorlardı. 13 Nisan 1909'da, İstanbul'da büyük bir ayaklanma patlak verdi. Eski Rumi Takvime göre 31 Mart günü başladığı için, bu gericilik olayına tarihte "31 Mart Vakası" denilmiştir. Ayaklanma kanlı boyutlara ulaştı. Olay, Selanik'te duyulunca büyük bir heyecan uyandırdı. Selanik, İttihat ve Terakki Partisi'nin merkeziydi. Hemen bir ordu hazırlandı. Hareket Ordusu adı altında İstanbul'a gönderildi.

Hareket Ordusu, İstanbul'da düzeni sağladı ve Meşrutiyet parlamantosu toplandı. II. Abdülhamit, ayaklanmayı bastırmak için hiç bir harekette bulunmadığı ve hatta bu olayda rolü olduğu gerekçesi ile tahttan indirildi; yerine, V. Mehmet Reşat padişah olarak tahta getirildi. İttihatçılar, padişaha anayasada bazı değişiklikler yaptırdılar. Ne var ki memlekette tam anlamıyla huzur sağlanamadı. Bundan da, dıştaki bazı devletler yararlandılar. Balkan Savaşları böyle bir ortamda patlak verdi.

Balkan Savaşı'nın en önemli sebeplerinden biri, 19. yüzyılda başlayan ve hızla yayılan milliyetçilik akımı olmuştur. Bilindiği üzere, Osmanlı İmparatorluğu çok uluslu bir devlettir. Osmanlılar, ele geçirdikleri ülkelerde yaşayan milletleri serbest bırakmışlar; onlar da, milli varlıklarını koruyup sürdürmüşlerdir. Milliyetçilik akımı ortaya çıkıncaya kadar bu uluslar durumlarından memnundular. Milliyetçilik akımları yayılmaya başlayınca, Osmanlı egemenliği altında yaşayan bu uluslar da bağımsız olmak için harekete geçtiler. Bazı devletlerin destek ve yardımlarıyla ayaklanmalar baş gösterdi. Balkan yarımadasında çok çeşitli uluslar yaşadığı için, milliyetçi ayaklanmalar da en çok burada meydana gelmişti.

Balkanlar'da ayaklanmaları en çok Rusya kışkırtıyordu. Rusya'nın en büyük amacı, Akdeniz'e inmek, bunun için de İstanbul ve Çanakkale Boğazları'nı ele geçirmekti. Irk ve din bakımından akraba olduğu Balkanlı uluslar üzerinde etki yaparak, Osmanlı Devleti'ni parçalamak istiyordu. Balkanlar'ın çoğu, Ruslar gibi Slav'dı ve Ortodoks mezhebine bağlıydı. Slav ırkından olmadıkları halde Yunanlılar da Ortodoks idiler. Ortodoks mezhebini yöneten elemanları, İstanbul'daki Fener Rus Ortodoks Kilisesi yetiştiriyordu.

AHMET'İN DENİZDE BOĞULMASI

1908 yazında Mustafa'yı askere uğurlamışlardı. Ekinler tarlalarda sararmış, olgunlaşmıştı. Mehmet, oğulları Ahmet ve yeni yetişmekte olan Ali ile birlikte, orakları ile mahsullerini hasat etmişler, ekin demetlerini öküz arabası ile harman alanına getirmişler; yığınlamışlar, harman yapacakları alanı düzeltmişler,

İslamışlar, toprakları sıkıştırmışlar, bir gün kurumaya bırakmışlardı. Ertesi günü de, ekin saplarını harmana sermişler. Harmana bir öküz düveni, bir de tek düveni koşmuşlardı. Harman çalışmalarına, evin kızları Asiye ve Feride de yardım ediyordu. Fadime daha küçük olduğundan çardak altında oynuyordu. Ahmet ve Ali harman aktarıırken, kızlar düvene biniyordu. Havalarda harman yapmaya çok uygun gittiğinden, işlerini zamanında yapmışlardı. İyi, hareketli bir yıl olmuştu. Buğdaylarını, arpalarını, yulaflarını ambarlarına koymuşlardı. Samanlarını, öküz arabası üzerine yerleştirdikleri saman çiti ile samanlıklarına taşımışlar, yerleştirmişlerdi.

Her harman sonunda adet olduğu üzere Ahmet ve arkadaşı atlarına binmişler, Tirilye'ye denize at yıkamaya gitmişlerdi. Ahmet atını denizde yüzdürmüş, yıkamış; fakat arkadaşı atını iyi yıkayamamıştı. Ahmet arkadaşının atına binmiş, denize sürmüştü. At denize girmiş, şahlanarak yüzmeye başlamıştı. Bu sırada atın yuları kopuvermiş, Ahmet tutunmak için atın boynuna uzanmış, fakat atın önüne, suya düşmüştü. Şahlanarak yüzmekte olan atın ayağı Ahmet'in başına gelmiş, at sudan çıkmış; fakat Ahmet çıkamamış, suda kalmıştı. Arkadaşı iyi yüzme bilmiyordu, koşarak Tirilye çarşısına gitmiş, oradakilerden yardım istemişti. Tirilyeliler Ahmet'i sudan çıkarmışlar, ama Ahmet boğulmuş, ölmüştü.

Arkadaşı köye gelerek bu elim haberi aileye haber verdi. Oğlunun ölüm haberini alan Haşimoğlu Mehmet, o güçlü adam, oturduğu yerden kalkamamıştı. Olay köyde hemen duyulmuş, Mehmet'in evi feryat figan yasa bürünmüştü. Ali, ata köfeleri sarmış, yanında gelenlerle birlikte Tirilye'ye gitmişler. Deniz kenarında yatan Ahmet'i köfelerin üzerine bağlamışlar, Mirzaoba'ya getirmişlerdi. Haşimlerin evine ateş düşmüştü, tabii bu ateş tüm Mirzaoba'yı dağlamıştı.

Gençleri askerde olan ailelerin, cephe gerisinde olan hadiselerini gözler önüne serdiği düşüncesiyle, bu dramatik olay konumuza ortak olmuştur.

HALİL ÇAVUŞ VE GİRİT İSYANI

5 Ekim 1908 tarihinde Avusturya, Bosna-Hersek'i ilhak etti. Aynı gün Bulgaristan da istiklalini ilan edince, bu fırsattan yararlanmak isteyen Girit Meclisi, Yunanistan'la birleşme kararı aldı. Yunanistan bu kararı hemen kabul etti. Osmanlı Hükümeti bu olupbittiyi tanımadı. Girit'te bulunan askerlerini güçlendirdi ve başlayan isyanlara karşı çıktı.

Mirzaobalı Halil Çavuş'u (Çelik), bu isyanları bastırmak için, Giritli Rumlar'la çarpışan, bir kahraman Osmanlı askeri olarak görüyoruz. Sait Albayrak, Halil

Çavuş'un 11 yıl askerlik yaptığını ve uzun yıllar Girit adasında kaldığını ifade etti. Halil Çavuş, Girit'te çok kaldığı için dili bile Girit adalılarının diline dönüşmüştü. Sohbetlerinde Girit'çe taklitler yaparak dinleyenleri güldürmüştü.

Halil Çavuş akıllı bir insandı. Arapça mektup okuyor, yazabiliyordu. Askerde çavuş olmuştı. Köyde sevilen ve saygın bir insandı. Ninem Hüsniye ile kardeş çocuklarıydı. Evimizin önünden geçerken ninemle konuşuyorlardı. Bu sırada bana da, "Ahmet'le, Vedat gelecek ninen kaymakları onlara yedirecek" derdi. Ben de, "Ya! Ya! Olmaz vermem" derdim. Küçüklük anılarımda, kürklü yakalı lacivert gocuğu, elinde bastonu ve beyaz sakalıyla durur Halil Çavuş.

Halil Çavuş'un uzun yıllar askerlik yaptığı Girit Adası, 25 sene süren kanlı ve çetin savaşlar sonunda, Osmanlı Padişahı IV. Mehmed zamanında, sadrazam Köprülü Fazıl Ahmed Paşa tarafından 1 Ağustos 1619 tarihinde Venediklilerden alınarak, 60.000 şehit verme pahasına Osmanlı topraklarına katılmıştır. Böylece Girit seferi ile, Doğu Akdeniz'de Türk egemenliği sağlanmıştır.

Girit Adası, Ege Denizi'nin en büyük adasıdır. Yüzölçümü 8580 km² dir. Uzunluğu 220 km, genişliği 54 km olan Girit, doğu-batı doğrultusunda Akdeniz'i, Ege Denizi'nden ayırır. Akdeniz ve Ege Denizi balıkları çok boldur. Kokulu bal, nar, zeytin, 27 tür üzümü meşhurdur. Kandiye, Hanya şehirleri ve Hanya'da Hünkâr Camii ile ünlüdür.

Girit fethedildikten sonra, Kıbrıs'ta olduğu gibi buraya Anadolu'dan büyük çaplı göç yapılmamıştır. Girit'te etnik dönüşüm yerli halkla yapılmıştır. Girit adasındaki Türkler arasında, Türkçe'den ziyade Rumca konuşulmuştur. Dolayısıyla Girit, Anadolu'dan pek etkilenmemiştir.

Neticede Girit adası, Balkan Savaşı sonunda 30 Mayıs 1913'te imzalanan Londra Antlaşması ile Yunanistan'a terk edilmiştir.

Bu hikâye, Osmanlı askeri Halil Çavuş'un askerlik yaptığı Girit'in, 60.000 şehit verilerek alındığı halde, 300 yıl sonra elimizden çıkışının acısını yansıttığı düşüncesiyle konumuza alınmıştır.

TRABLUSGARP SAVAŞI

(EYLÜL 1911 – EKİM 1912)

Osmanlı İmparatorluğu zamanında, bugünkü Libya Devleti, Trablusgarb eyaleti adını taşıyordu. 1911 yılında İtalyanlar, gelişen sanayileri için pazar

ve hammadde kaynağı arıyorlardı. Trablusgarb İtalya'nın güneyinde, tam da karşısındaydı. Osmanlı'nın burasını savunacak bir gücü kalmamıştı. Karadan ve denizden yardım yapamazdı. Çünkü Mısır, İngilizlerin işgalinde bulunuyordu.

İtalyanlar bu durumu çok iyi değerlendirdiler. Önce öteki büyük devletlerle anlaştılar, sonra Trablusgarb'ı Osmanlı İmparatorluğu'ndan istediler. İtalya'nın isteği reddedilince de, işgale başladılar.

Bazı vatansever subaylar, Osmanlı Genelkurmayından izin alarak gizlice Trablusgarb'a gittiler. Bu subaylar arasında Mustafa Kemal ile Enver Bey de vardı. Oradaki kabileleri teşkilatlandırıdılar. Özellikle Mustafa Kemal, Derne'de İtalyanları püskürttü, Tobruk'ta başarı kazandı. Ama anavatanından yardım gelmiyordu. Bu sırada İtalyanlar, Oniki Ada'yı işgal ettiler. İtalya ile savaş devam ederken, I. Balkan Savaşı başladı. Trablusgarb'ta bulunan subayları geri çağırma zorunluluğu doğdu. İsviçre'nin Uşi (Ouchy) kentinde yapılan anlaşma ile, Afrika'daki son toprağımızı da kaybettik.

İSMAİL ÇAVUŞ (BAHRİYELİ KAHVECİ) İTALYA'NIN ONİKİ ADA'YI İŞGALI

İtalyanlar 1911 yılının eylül ayında Trablusgarp'a çıkarma yaptılar, 1912 yılının ekim ayına kadar süren Trablusgarp Savaşı sonunda bu topraklar, Uşi Barış Anlaşması'yla İtalyanlara bırakıldı. Tarablusgarb Savaşı sırasında İtalyanlar, Osmanlılara ait Ege Denizi'ndeki Oniki Ada'yı da işgal etmişti. Mirzaobalı İsmail Çavuş (kahveci), bahriye askeriydi. Savaş sırasında Osmanlı filosunun İzmir'de bulunan gemilerinde görevliydi. İzmir limanında gözlemci olarak bir Rus filosu da bulunuyordu.

Rus gemi komutanı, Türk gemi komutanına; uzun süredir gemilerde bulunan askerlerin canları sıkıldı, onları eğlendirmek üzere bir yüzme yarışı düzenleyelim teklifinde bulundu. Türk komutanı, Rus ve Türk askerleri arasında yapılması istenen yarışma teklifini kabul etti. Denize iki filika indirildi. Birisi Türk bayraklı, diğeri Rus bayraklı filika birbirlerinden yüz metre aralıklarla durdu. Her filikada on asker yüzücü beklemekteydi. Bu yüzücülerden birisi de İsmail Çavuş'tu.

Yüzme yarışmasını şöyle açıklar komutan: Türk bayraklı filikadan suya inen asker, hızla yüz metre ilerdeki Rus bayraklı filikaya doğru yüzecek ve filikayı dolanarak kendi filikasına dokunduğunda, arkadaşı denize atlayacak böylece on asker aynı şekilde yüzecek. Hangi tarafın son askeri filikaya erken çıkarsa

yarışı kazanacak. Tabii Rus bayraklı filikadan atlayan Rus askeri de, Türk bayraklı filikayı dolaşacak, kendi filikasına yüzecek. İlk düdük sesi duyulduğunda, her iki sandalda bulunan yüzücü askerlerden bir numarada yüzen suya atlayacak, yarışı erken bitiren takım için tekrar düdük çalınacak. Bitiş düdüğü sesi duyulduğunda da, suda kalan askerin takımı yarışmayı kaybedecek.

Türk askerler, filikada, *“mevsim sonbahar, hava serin, Ruslar soğuk iklimden geliyor daha avantajlı görünüyorlar”* diye heyecanla konuşuyorlar. Gemilerdeki tüm askerler, güvertelere çıkmış yarışı bekliyorlar. Bu sırada Rus askerleri, suya alışmak için denize inmişler, yüzüyorlar, tam bu anda bir köpekbalığı beliriyor, Rus askerlerden birini ısırtıyor. Bunun üzerine yarışma iptal ediliyor. İsmail Çavuş anısını heyecanla anlatırdı.

İsmail Çavuş onbir yıl askerlik yapıyor. Gazi olarak köyüne dönüyor. 1943 yılında vefat ediyor³.

Bu hikâye, bir Türk askerinin, başından geçen olayı köylüsüne anlatması ve askerliğe verilen önemi göstermesi nedeniyle konumuz içine alınmıştır.

BALKAN SAVAŞLARI

Trablusgarb eyaleti, Balkanlarda çıkan olayların çokluğu ve büyüklüğü nedeniyle de kaybedildi yorumu yapılabilir. Rumeli’de iki ordu vardı. 1. ordu Doğu ordusu (merkezi İstanbul), II. ordu Batı ordusu (merkezi Selanik) idi. Toplam iki ordunun asker mevcudu, yaklaşık 800.000 bin kadardı. Fakat Osmanlı’nın Avrupa toprakları, neredeyse Anadolu kadardı. Bulgar, Avusturya, Sırp, Karadağlı, Yunan ve bunların içindeki bazı halklar, özellikle Trablusgarp Savaşı sırasında çok fazla azıttmışlar, sınırlarda isyanlar yapıyorlardı.

Ayrıca Yemen’de İmam Yahya ayaklanmasına, 6 tabur asker Rumeli’den gönderilmişti. Yine Rumeli’den günü dolan 70.000 asker terhis edilmişti. Dışarıdaki ve içerideki nedenlerle Osmanlı yine asker topluyordu. Mirzaoba’dan 1908 yılında ve ondan da evvel askere gidenler henüz gelmemişti ve Mirzaoba’da davulcu davulunu tokmaklıyordu. Bir gencin elinde bayrak padişah buyruğu, *“haydi bayrak altına”* diye askere gideceklerin evlerine gidiyorlardı. Yine üç kurra toplanıyordu. 1308–1309–1310 doğumlu olanların yer aldığı 4 bu kurrada, Haşimlerin Ali, Karaimamların Veysel, Kara Veysel, Şah İsmail, Selim Şen, İbrahim Doğaşan, Kahvecioğlu İsmail ve ismini bilemediklerimiz askere çağırılıyorlardı.

3 Bu hikâye oğlu Osman Kahveci tarafından anlatılmıştır.

4 Miladi 1892-1893-1894 doğumlular.

Tarih, 1911 sonbaharıydı. Mirzaoba'ya, Osmanlı'nın Rumeli vilayetlerindeki olaylar, askerden dönenlerin anlattıkları kadar yansıyordu. 1908 II. Meşrutiyet'in ilanı, 1909 31 Mart Vakası, 1911 Trablusgarp eyaletinde İtalyanlarla savaş halinde bulunduğumuzu biliyorlardı.

1908 yılından beri, hatta daha öncesinden askere gidenler geri dönmemişlerdi. Şimdi yeniden asker toplanıyordu. Mirzaoba'da güncel yaşam sürüyordu. Obalılar, diğer komşu köylerin yaptığı gibi hayvanlarını yetiştiriyor, sütünden, etinden, yününden yararlanmaya devam ediyorlardı. Tarlalarda olabildiğince çalışıyor, zahirelerini ambara doldurmaya gayret ediyorlardı.

Haşimler ailesinde Mustafa askerdeydi, ama neredeydi? Yaklaşık askere gideli dört yıl oluyordu. Ahmet Tirilye'de denizde boğulmuştu, onun acısı yüreklerindeydi. Şimdi de Ali bayrak altına çağrılıyordu. Ali'nin de askere alınışı aileye çok zor gelmişti. Ali uzunboylu, narin yapılıydı. Henüz 19 yaşına yeni girmişti. Mehmet Efendi elli yaşına gelmişti. Oğlu Ali'nin işlerini görüyordu, şimdi üç kızıyla kalıyordu. Mehmet'in morali bozuk, canı sıkkın ama ne yapsın askerlik vazifeydi, padişahın toprağını beklemek kutsal bir görevdi.

Yine Mirzaoba'dan Kara Mustafa askerdeydi, uzun zamandır gelmemişti. Şimdi oğlu Selim askere çağrılıyordu. Bu, ailesi için çok zor bir durumdu. Her evde aynı bir üzüntü vardı, ama Osmanlı davulla askere çağrılıyordu. Toplanan gençler davul ritmine uyarak oynuyorlar, genç kızlar biraz uzaktan onları özenle seyreliyorlardı. Her zaman olduğu gibi, Ali, Selim, Veyssel, İsmail, Mehmet ve diğerleri Hıdrellez bayırlarına kadar uğurlandı, arkalarından sular döküldü. Asker yakınları Mudanya'ya kadar gitti. Mudanya'da askerleri bekleyen motor, onları Gemlik Askerlik Şubesi'ne teslim etti. O zaman askerlik şubesi, Gemlik'teydi.

İstanbul Selimiye Kışlası'nda ilgili kumandan, padişahın ülkesiyle ilgili bilgiler veriyor, Dersaadet'te padişah toprağı için asker topladıklarını söyleyerek "*çok yaşa padişahım*" diye birlikte söyletiyordu. Komutan, Arapça okuma bilenleri ayırıyordu, Haşimlerin Mehmetoğlu Ali okuma bilenlerin arasında yer aldı. Bu nedenle dördüncü tabur mühimmat depoları askeri seçildi. Nizamiye askeri olarak onbaşı kursuna da alındı. Bir taraftan padişahın mühimmat depolarının önemi, bakımı, depoya mal istifi ve depodan mal çıkarılması ile ilgili bilgiler alıyor; diğer taraftan, mühimmat depolarının beklenmesi ile ilgili ameli talimler görüyordu. Örneğin, bir depoda dışarıda iki asker varsa, bu iki asker hiçbir zaman güvenlik nedeniyle yanyana gelmemeliydi. Asker, değişim mangası depoya gelmeden evvel, depo kapısından çıkmamalıydı. Askerlerin mühimmat depolarının önemi bakımından disiplinli olmaları gerekiyordu.

Ali, üç aylık onbaşı kursunu başarı ile tamamladığından, mühimmat

depolarında mangabaşı olmuştu. Askerlik saatinde hareket kaidelere kesin riayet ediyor ve disiplinli çalışma içinde devam edip gidiyordu. Ali, Selimiye Kışlası'nda olan diğer hemşehrilerini hiç göremiyordu; bu, depo askerliğinin kaidelerindendi. Çünkü II. Abdülhamit, depoların korunması hususunda çok sıkı tedbirler koydurmuştu. Aynı zamanda padişah, koyduğu bu sıkı tedbirlerle kendi hayatını da emniyet altına almıştı. Gerçi şimdi padişah, V. Mehmet Reşat'tı; fakat depolarda çok sıkı olan emniyet tedbirleri devam ediyordu.

Trablusgarb Savaşı, İtalyanlara karşı kaybedilmiş, Ege Denizi'nde bulunan Oniki Ada, İtalya tarafından işgal edilmişti. Bunu fırsat gören Karadağ, Sırp, Bulgar ve Yunan devletleri Rumeli'ne saldırmışlardı. Kendi aralarında anlaşılamayan bu düşmanlar, şimdi Osmanlı'nın Rumeli toprağını paylaşmak için dört taraftan hududu geçmeye başlamışlardı. Balkan Savaşı 18 Ekim 1912 tarihinde başladı. Şimdi, Osmanlı'nın Rumeli'ni kaybına yol açan bu büyük savaş özetleyelim:

Balkan Savaşı Osmanlı'nın son yıllarının en büyük savaşıdır. Bu savaş sonucunda, Avrupa kıtasındaki Doğu Trakya toprakları hariç, tüm topraklarımızı kaybettik. Avrupa kıtasındaki Osmanlı İmparatorluğu'nun iki ordusu vardı: 1. ordu, doğu ordusu (merkezi İstanbul), 2. ordu batı ordusu (merkezi Selanik) idi. Bu iki ordunun toplam mevcudu, yaklaşık 800.000 asker idi. Tespitlerimize göre, bu iki orduda 48 Mirzaobalı asker vardı. Bu Mirzaobalı askerlerin kıtaları ve yerleri ile ilgili bilgimiz yoktur. 1994 yılından beri yaptığımız araştırmaya göre bilinen, Balkan Savaşları zamanında, Mirzaoba köyünden şehit olanlar ve gazi olarak köye gelenler dâhil olmak üzere 48 gencin Osmanlı askeri olduğudur. Bu 48 asker, aynı yaşlarda değillerdi.

Osmanlı askerlik sisteminde ilk askere gidiş, nizamiye askeri olarak 6 yıldır. Ülkede savaş varsa asker terhis edilmez, redif asker olarak askerlik görevine 8 yıl daha devam ederdi. Savaş zamanlarında şehirlerden ayrıca redif taburları düzenlenirdi. İzmit, Afyon, Uşak, Alanya redif taburlarının isimleri Balkan Savaşı'nda geçmektedir. Bundan başka Arnavut, Boşnak redif taburları da vardı. Eğer ülkede savaş devam ediyorsa, redif askerler görevlerine mustahfız asker olarak 6 yıl daha ve çoğunlukla geri hizmet askeri olarak devam ederlerdi. Bu sisteme göre, Osmanlı genci 20 yıl askerlik yapabilir; 18 yaşındaki gençle 38 yaşındaki asker aynı yerde hizmet edebilirdi. Balkan Savaşı zamanında, Mirzaobalı gençlerden 18 yaşından 38 yaşına kadar 48 yiğit Osmanlı askeri idi. Bu gençlerden 8 yiğit, kanlı Balkan Savaşlarında şehit oldu. Onlar Balkanların, Rumeli'nin, Trakya'nın topraklarında ebedi uykudalar. Ruhları şad olsun. Biz onların nesli olarak büyüklerimize layık olmaya çalışacağız. Yani vatana, millete hayırlı ve çalışkan vatandaşlar olarak görevimizi yapacağız.

Balkan Savaşları'nda şehit olan Edalıoğlu Halil, Kerimizzetlerin Halim,

Karaimamoğlu Sait Ali, Osmanoğlu Hüseyin, Dingazların Hasan, Partalların Hüseyin, Kahvecioğlu İbrahim ve Çeliklerin Tahir Mirzaoba, birer gurur abidesi olmuşlardır. Şimdi, bu şehitlerimizin içinde bulunduğu savaşlardan bazı kesitleri anlatmaya çalışalım:

Balkan Savaşları, I. Orduya ait Kırklareli, Lüleburgaz ve Çatalca yörelerinde daha çok Bulgarlarla yapılmıştır. II. Balkan Savaşı'nı, değerli yazar İbrahim Artunç'un Balkan Savaşı adlı kitabından özetleyerek takip edelim:

18 Ekim 1912 harp ilan ettikleri ilk gün, Bulgar orduları hududumuzu geçerek ilerlemeye başladılar. Türk komuta heyeti, üç Bulgar ordusunun da karşısında bulunduğunu ve bu kuvvetlerin doğu kanadının Kırklareli'ne dayandığını sanıyordu. Bunun için de, üç kolorduya cephelerdeki kuvvetleri ezmek üzere kuzeye doğru, Kırklareli bölgesindeki Mahmut Muhtar Paşa kolordusuna ise Bulgar ordusunu kuşatacak şekilde batı doğrultusunda taarruz edilmesi emrediliyordu. Edirne'deki Şükrü Paşa kolordusu da, doğu yönünde taarruzla bu harekâta yardımcı olacaktı. Emrin yayınlandığı saatlerde, Bulgar üçüncü ordusunun Istranca'ları aşarak öncü kuvvetleri ile Kırklareli'nin kuzeyine ulaştığı, diğer iki tümenin de daha geriden gelmekte olduğu bilinmiyordu. İlerleyen kuvvetler Bulgar üçüncü ordusunun ileri kısımlarıyla karşılaşmışlardı. İki taraf arasında Kırklareli yakınında, Patra çevresinde şiddetli bir çarpışma başladı. Bu sırada Afyon Redif Tümeni'nde çözülme ve çekilme belirtileri görüldüyse de, diğer Nizamiye tümenlerinin yardımıyla iki taraf arasında akşama kadar süren çarpışmalar sonunda bir sonuç alınamadı ve taraflar savunmaya geçtiler.

Komutan Mahmut Muhtar Paşa, hiç beklemediği bir zamanda yan tarafından kuvvetli bir taarruza uğramıştı. Üstelik bu gelenler, Istranca dağlık ve ormanlarının yol vermez kesimlerini, yani hiç beklenmeyen yerleri aşıp gelmişlerdi. Doğrusu bu tam bir baskındı. Mahmut Muhtar Paşa, hem böyle bir kuvvet beklemiyordu, hem de böyle bir doğrultudan beklemiyordu.

3. Kolordu, işte bu sırada sağ yanından gelen General Dimitriyef'in üçüncü ordusunun taarruzuna uğradı. Öncü birlikler arasında savaşın başladığı sıralarda, Afyon Redif Tümeni askerlerinin birden yüzgeri ettiği görüldü. Asker paniğe kapılmış ve kaçmaya başlamıştı. Bu, 3. Kolordunun geride bulunan diğer Nizamiye tümenlerine de etki yaptı. Şimdi, Kırklareli'ne doğru düzensiz bir çekilme başlamıştı. 7. Nizamiye tümeninin direnişi bu çözülüşü durdurmaya yetmedi. Asker, hiç kimseyi dinlemiyor, arkasını düşmana dönmüş, şuursuzca kaçıyordu. Dün ve bugün düşmana doğru ilerleyen bu askerin, şimdi daha ilk çatışmada paniğe kapılıp bozgun halinde kaçması, komutanları da şaşkınlık halinde bırakmıştı.

Mahmut Muhtar Paşa'nın karargâhında görevli Alman Binbaşı Hochwaechter, anılarında bu olayı şöyle anlatır: *"23 Ekim sabahı saat 07.00'de, yakından tüfek sesleri duyduk. Atlara binerek 600 metre kadar ilerlemiştik ki, koşa koşa çığlıklar atarak bize doğru gelen redif grupları gördük. Durum hakkında bir fikir edininceye kadar birkaç dakika geçti. Sonra Mahmut Muhtar Paşa'nın kılıcını çekerek kaçan rediflere acımasızca vurduğunu gördük. Biz de onun örneğine uyduk, tabancalarla kaçanlara ateş etmeye başladık. Böylece, o karmakarışık insan kütlesinden birkaç grup düzenlemeyi başardık. Erler, kötü hava ve açlıktan perişan, bitik, kıyafetleri berbat hemen hemen yalınayaktılar. Taarruzun ilk anlarında düzensiz ve hesapsız ateşle bütün mermilerini harcaayıp bitirmişlerdi.*

Her tarafta köyler yanıyor, bütün cephede toplar gürlüyor. Bahtsız yaralıların durumu yürekler acısı. Hepsisi ıslanmış ya da donmuş. İleri hatlarda hiçbir sağlık servisi yok. Yaraları yıkamak için su bile yok.

3. kolordudaki durum, ordu komutanlığına öğleye doğru ulaştı. 4. kolorduda dün geceki baskın nedeniyle sarsıntı sürmekteydi. 1. kolordudan da iyi haberler gelmiyordu. Yani vaziyet hiç de iyi değildi.

Yapılacak pek birşey yoktu. Gerek diğer kolorduların durumu, gerekse 3. kolordunun şimdiki çözülüşü karşısında, elindeki kuvvetleri bir imha tehlikesinden korumak için doğu ordusu komutanı Abdullah Paşa, 23 Ekim günü öğleden sonra saat 13.30'da gerideki Lüleburgaz mevziine çekilme emri verdi.

Fakat ne yazık ki bu çekilme kısa sürede bir kaçmaya dönüştü. Düzen ve emri komuta kısa zamanda kayboldu. Subayların ve komutanların otoriteyi sağlamak girişimleri sonuç vermiyor, herkes bir an önce canını düşman uzağına atmaya bakıyordu. Disiplin diye birşey kalmamıştı. Birlikler birbirine karışmış, kimse ne yaptığını bilmez olmuştu. O karışıklıkta toplar, ağır araç ve gereçler geride bırakılıyor, paniğe kapılmış kimi asker, elindeki tüfeği de atarak kaçmaya çalışıyordu. Bu yağmur ve çamur içinde düşmana terkedilen silah ve cephanenin haddi hesabı yoktu.

Çekilme akşamı yanındaki birkaç kişiyle Kırklareli'ne ulaşan Alman Binbaşı Hachwaechter, o günü şu sözlerle anlatmaya devam eder: *"Dehşet verici bir andı. Bütün cepheden kaçanlar korkunç haykırışmalarla, tasarruf edilemeyecek bir karışıklık içinde Kırklareli'ne saldırdılar. Bu kaçış, müthiş bir sağanak altında oluyordu. Osmanlı ordusunun bütün yükleri, cephanesi ve yiyeceği mahvolmuştu. Toplar, arabalar batağa saplanmış. Kaçanlar atları çözüp götürmüşler. Nereye gitsek kaçaklara rastlıyoruz. Hristiyan halk, evlerinden subaylara ateş ediyor. Gürültü ve kargaşalık anlatılır gibi değil.*

Kırklareli istasyonu, korkunç olaylara sahne olmuştur. Halk kaçmış, karılarını, çocuklarını, değerli eşyalarını manda veya öküz arabalarına yükleyip uzun kafileler halinde Tekirdağ'a doğru yola düşmüşler. Köyler yanıyor, çamurlar içinde yalınayak koşan yarı çıplak çocuklar, kadınlar görüyoruz."

Bulgar ordusu, 23 Ekim 1912 öğleden sonra Osmanlı ordusunun çekilme emri verdiğini anlayamadı. Çünkü o yağmur, çamur, sis gibi kötü hava koşulları yüzünden Türk ordusunun hareketlerini net olarak göremiyorlardı. Tarih boyunca çok iyi dövüşüklerini bildikleri dünkü yöneticilerinin daha esaslı bir savaş yapmadan, toptan çekileceklerine hiç ihtimal vermiyorlardı.

İşte bu sebeplerle çarpışmanın üçüncü günü, yani 24 Ekim'de, hala bir Türk taarruzu olasılığını dikkate alarak beklemede idiler. Türk tarafından hiçbir hareket görmeyince, keşif kollarını ileriye sürdüler. Bir Bulgar keşif kolu, hiçbir direnişe rastlamadan Kırklareli'ne kadar yürüyüp Türkler'in bir gece evvel terkettiği kentte yerli Hristiyan halkın coşkun gösterileriyle ve kadınların sunduğu çiçeklerle karşılandığında durum anlaşıldı. Ama Bulgar komutanlığı hala şaşkındı ve hala kuşkusunu yenememişti.

Türk doğu ordusunun bu müthiş kaçıştan iki gün sonra 25 Ekimde Lüleburgaz hattında durması, gerçekten bir başarıydı. Asker sersemlemişti, yorgun, aç ve çıplaktı ve çamurlara bulanmıştı. Soğuktan donuyordu, ama yine de oradan oraya koşan komutanlarının emrine uymuş ve durmuştu.

Savaşlar bugün Karaağaç kesiminde 2. Türk kolordusu ve güneyde Lüleburgaz civarında 4. Türk kolordusu bölgesinde şiddetli oldu. Karaağaç'ı ele geçiren Bulgarlar, zorlukla durdurabildi. 4. kolordu ise Lüleburgaz'ı elinde tutmakta güçlük çekiyordu. Bugünkü Türk ve Bulgar süvari tümenlerinin de katıldığı taarruz ve karşı taarruzlarla geçen savaş iki tarafta da ağır kayıplara neden olmuştu.

Bugün ortada, her zaman rastlanmayan ilginç bir durum vardı: Cephenin güneyinde Bulgar ordusu, kuzeyinde Türk ordusu taarruz halindeydi. Güneyde Türk ordusu, kuzeyde de Bulgar ordusu zor durumdaydı. Kuzey ve güneyde tüm cephedeki bu kanlı boğuşma sağanak halinde yağan bir yağmur altında akşam karanlığına kadar sürdü. İki taraf askerleri de, kötü hava koşullarındaki bu zorlu çarpışmada yorgunluktan bitap hale gelmişlerdi. Fakat dikkati çeken taraf şuydu ki, dört beş gün önce Kırklareli cephesinde feci bir bozguna uğrayan ordu, şimdi dayanıyor, silahını atarak panik halinde kaçan dünkü asker şimdi savaşıyordu.

Bu arada Abdullah Paşa'nın güneydeki üç kolordusunun, yani 1. ordunun 30–31 Ekim gecesi çekilmesi, kör karanlıkta yine büyük bir karışıklık içinde

başlamıştı. Çünkü bu geriye gidiş, kısa bir süre sonra bir kaçma, bir dağılma şeklini almış; o herşeyi berbat eden panik havası yine birlikleri sarmıştı. Bir hafta önceki feci olaylar, yeniden ve aynen bir defa daha yaşanıyordu. Herkes canını kurtarmak telaşına kapılmış; düzen, emir, komuta, disiplin tamamen kaybolmuştu.

Başkomutan vekili Nazım Paşa da çaresizdi. Tüm kuvvetlere, 2 Kasım 1912 günü çekilme emri verdi. Hem bu çekilme, Soğucak Deresi'ne hatta Ergene Nehri gerisine, Çorlu hattına değil, daha gerideki Çatalca hattına yapılacaktı. Nazım Paşa, ikinci defadır paniğe kapılan bu korkunç selin, 100 km gerideki Çatalca'dan önce durdurulamayacağını anlamıştı. Şimdi ortalama 100.000'ı bulan bir ordu ve orduyla birlikte canını kurtarmak için evini terkeden sayısı belirsiz atlı, arabalı, yaya Türk göçmen kabileleri yollara düşmüş, sağanak halinde yağan bir yağmur altında çamurlara bata çıka İstanbul'a doğru çekilmekteydi. Trakya Türk halkı da, 500 yıllık baba yurtlarını terkederek yollara düşmüş, İstanbul'a doğru kaçmaktaydı.

Peki, bu sıralarda acaba, uzakta Arnavutluk ve Makedonya cephesinde bulunan Ali Rıza Paşa komutasındaki batı ordusunun durumu nasıldı? Bari o, bu yaralı gönüllere biraz ferahlık verecek bir vaziyette olsaydı! Ama ne gezer... Sırp ordusu karşısında Kumanova'da yenilmiş, o da Üsküp'e doğru - hem de bozgun halinde - çekilmekteydi. İstanbul'a ulaşan kopuk kopuk ve eksik haberlerden anlaşılan buydu. Yine bu haberlerden, Yunan ordusunun da aynı günlerde Selanik'e doğru ilerlemekte olduğu anlaşılıyordu.

Doğu ordusunun Çatalca'ya doğru gerilemesinden sonra, Şükrü Paşa'nın kolordusu da Edirne bölgesinde düşman ortasında kalmıştı. Edirne, şimdi tamamen Bulgar kuşatması altındaydı. Allah'tan ki, oradan gelen haberler fena değildi. Edirne kuvvetleri, Bulgar taarruzlarını rahatlıkla püskürtmüştü ve dayanıyordu. Ama bu neyi değiştirirdi ki? Ve şehir daha ne kadar dayanabilirdi ki?

Doğu ordusunun bozularak Çatalca doğrultusunda çekilmesi karşısında İstanbul'dan başka şimdi Çanakkale Boğazı da tehlikeye düşmüştü. Başkomutanlık, bir taraftan da Fahri Paşa komutasında Gelibolu bölgesindeki kuvvetleri takviyeye çalışıyor, aceleyle Anadolu'dan o bölgeye de kuvvet yolluyordu. Beri yandan, Batı Tarkya'da Arda Nehri boylarında, General Kovaçef'in Rodop Grubu ile Yaver Paşa komutasındaki Kırcaali kolordusu arasında daha harbin ilk günlerinde başlayan bir savaş sürüp gitmekteydi.

Böylece Rumeli'deki Türk kuvvetleri, savaşın başlamasından 11 gün sonra iki parçaya bölünmüş ve Makedonya'daki Türk batı ordusunun anavatanla olan

tüm bağlantısı kopmuştu. Şimdi batı ordusu komutanı Ali Rıza Paşa, 188.000 kişilik ordusuyla, Sırp, Yunan, Karadağ ve Bulgar orduları karşısında kaderi ile başbaşıydı.

Meriç boylarında sıkışan Yaver Paşa da zor durumdaydı. Çoğu yerli halktan oluşan bir kısım erler dağılmış, kaçmıştı. Meriç Nehri bu mevsimde taşkın vaziyette olduğundan, günlerdir yağmur ve çamur içinde durmadan çarpışan ve yürüyen asker aç ve yorgundu. Bulunabilen ancak bir kayık ve salla nehir geçilmeye çalışılıyordu. Bu arada nehrin bir yakasından öbürüne çekilen çelik halat da kopunca, geçiş büsbütün zorlaştı. Bu sırada bir Bulgar alayı da, Türk Trakyası tarafından Malkara üzerinden Keşan'a ulaşarak Yaver Paşa kuvvetlerinin yolunu kesmeye uğraşmaktaydı. Yaver Paşa, 27 Kasım günü Bulgar'a teslim oldu. 239 subay ve 8.349 er karargâhla birlikte esir düştü. Velhasıl cephe perişan, İstanbul perişandı. İşte bu perişanlık içinde Mirzaobalılar da vardı.

ÇATALCA SAVAŞI VE ALİ ONBAŞI

(17 – 18 KASIM 1912)

Lüleburgaz'dan 2 Kasım'dan beri karmakarışık bir halde çekilmekte olan ordu, 8 Kasım'dan itibaren Çatalca hattına ulaşmaya başlamıştı. Bir süre tereddütten sonra, başkomutanlık da şaşkınlıktan yavaş yavaş kurtulmuş ve işe sarılmıştı. Hükümetin emrini yapmaktan, yani Çatalca mevziinde savunmaktan başka çare yoktu. Aç, yorgun, birliğini kaybetmiş, darmadağın, çamurlara bata çıka gelen asker, Çatalca hattında çevriliyor, bir düzene sokulmaya çalışılıyordu.

Bir yandan da, İstanbul'dan yeni birlikler yollanmaktaydı. Çatalca mevziinde tahkimata da başlanmıştı. Yani, ne olursa olsun ordu bir kez daha şansını deneyecek, namusunu ve başkentini savunacaktı.

Bu sırada Selimiye'de asker olan Ali Onbaşı'dan Çatalca Savaşı'nı takip edelim : *"Selimiye kışlası dördüncü mühimmat depolarında görevli onbaşıydı. 1912 sonbaharında Balkan Savaşı başlamıştı. Selimiye kışlası hareketliydi. Yeni gelen erler giydiriliyor, torbası, fişekliği, tüfeği kuşatılıyor ve talime yollanıyordu. Bir hafta, on gün talim gören takımlar gidiyor, yerine yeni acemi askerler geliyordu. Selimiye kışlası çok aktif günler yaşıyordu. Selimiye kışlası çok büyük ve çok kalabalıktı. Asker balık istifi yatırılıyordu. Bir kısım mühimmat depoları, giyecek depoları ve erzak depoları kışlanın bodrumunda bulunuyordu. Depolardan çok fazla malzeme çıkıyordu. Depodan her çıkan eşya için teslim evrağı düzenlemek gerekiyordu. Kışlanın terzihanesi de vardı. Fakat dışarıdan da çok fazla dikilmiş*

asker çamaşırı, çorap, ayakkabı, palaska velhasıl askere lazım olan herşey geliyordu. Gelen eşyaları sayarak depoya almak, teslim tutanağı düzenlemek ve eşyayı deponun ilgili bölümüne istife göndermek gibi işlerle depo askerleri disiplinli şekilde çalışıyorlardı.

Gazi Ali Alper. (1883 - 1985)

Askerimizin Edirne'de kuşatılmış olduğunu, Kırklareli ve Lüleburgaz'da bozulduğunu ve Çatalca'ya doğru çekildiğini duymuşlardı. Çatalca'da eski savunma mevziilerinin bulunduğu yerde, İstanbul'u savunma hazırlıkları yapılıyordu. Selimiye içinde ve Selimiye kışlası çevresinde bulunan depolarda işe yarar ne varsa çıkarılıyordu. Eski toplar, tüfekler elden geçiyor, işe yarayan mühimmat Harem İskeleyi'ne gönderiliyordu. Harem'de takalara, mavnalara, yük vapurlarına yüklenen mühimmatın bir kısmı, Büyükçekmece gölüne, oradan Hadımköy'e naklediliyorlardı. İkinci yol nakliyat ise, yine Harem İskeleyi'nden yükleniyor, Sirkeci tren istasyonunda, yük katarlarına nakledilerek Hadımköy'e taşıyorlardı. Hadımköy'de toplanan mühimmatlar, erzaklar, yeni kurulan sahra çadırlarında güven altına alınıyordu. Gerekli bir kısım mühimmat top, tüfek, cephane, yiyecek Çatalca'ya mevziilere taşınyordu. Selimiye kışlasında işe yarar depo eşyaları adeta boşaltılmıştı. Dördüncü depo taburu da Hadımköy'e

taşınmıştı. Depo taburu Hadımköy'de olağanüstü çalışarak, Çatalca Cephesi'ne bütünlüme çalışmalarını sürdürüyordu. Hem Hadımköy'e hem de Çatalca'ya mutfak kurulmuştu. Çatalca'da Trakya cephelerinden dönen askerlere sıcak yemek veriliyordu. Askerlere yeni iç giyecekleri, yeni asker elbiseleri, yeni postallar giydirilirdi. Depo askerleri, istihkâm askerleri ve malzeme sevkiyat askerleri durmadan çalışıyor, Çatalca mevziilerini güçlendiriyordu. Anadolu'dan yeni getirilen askerler de cepheye yerleştiriliyordu. Çatalca mevziileri, yeniden tahkimat yapılıyor, düşman saldırılarına karşı, cephe önleri dikenli tellerle güçlendiriliyordu.

Süvari birliklerimiz vardı. Süvari depoları da ayrı istifleniyordu. Atların koşum takımları; nal, mih, kaltak, eğer, dizgin, yular, keçe ve yük çekim ipleri vs. bir depoda, hayvan yiyecekleri; ot, saman, yemler bir başka yan depoda istifleniyordu. Bu depolardan nalbantlar, at seyisleri ve süvariler sorumluydu.

Hadımköy'de sahra hastanesi ve hayvanlar için de baytarhane kurulmuştu. Hadımköy'de asker yiyeceği için sürülerle keçiler, koyunlar ve inekler vardı. Bu sürülerin çobanları, hayvan kesim yerleri ve kasapları vardı. Her nefer kendi bölümünde komutanının emirlerine göre canla başla İstanbul'u dolayısıyla vatani savunmak için çalışıyordu. Başkomutan vekili Nazım Paşa tüm Çatalca ordusunun komutasını eline almış karargâhıyla birlikte savunma planını hazırlamıştı. Gerek cepheden çekilenler gerek Anadolu'dan gelenler bu plana göre düzenleniyor, mevziilere gönderiliyordu.

12 Kasım'da Bulgar ordusu da, 100 kilometrelik yolu yedi günde alarak, öncüleri ile Çatalca mevzii önüne gelmişti. Bulgar ordusu, Çatalca mevziine karşı hemen taarruza girişmedi. Bulgar Başkomutanlığı geriden yeni takviyeleri almak, toplarının kalanlarını getirmek ve eksikliklerini tamamlamak istiyordu.

Çatalca'da savaş başlarken, yani 12 Kasım'da tarafların kuvveti şöyleydi:

	Türk	Bulgar
<i>Subay</i>	2395	3.025
<i>Er</i>	138.176	173.326
<i>Makineli Tüfek</i>	62	146
<i>Top</i>	316	462

Bulgar taarruzu, nihayet 17 Kasım 1912 günü sabahı 06.30'da yoğun bir topçu ateşiyle bütün cephede birden başladı. Türk topçusu da ateşe başlamış ve saat 09.00'a doğru Bulgar piyadesinin ilerlemeye başlamasıyla çarpışmalar

şiddetlenmişti. Güneydeki Ömer Yaver Paşa'nın 1. Kolordusuna taarruz eden Bulgar kuvvetleri Türk direnişi karşısında fazla ilerleyememişlerdi. Öğleye doğru Marmara ve Büyükçekmece Körfezleri'ndeki Türk savaş gemilerinin, Barbaros Hayrettin zırhlısı başta olmak üzere uzun namlulu toplarıyla işe karışmasının etkisi de kendini göstermişti. Bulgar piyadesi ilkin durmuş, sonra da mevziilerine çekilmişti.

Ortadaki Hamdi Paşa'nın 2. Nizamiye kolordusu bölgesinde de şiddetli çarpışmalar öğleye kadar sürmüş, ilerideki mevziilerin bazılarına giren Bulgar piyadesi, karşı taarruzlarla geri atılmıştı.

Asıl şiddetli savaşlar kuzeyde, Mahmut Muhtar Paşa'nın 3. kolordu bölgesinde yapılmaktaydı. İnatla sürdürülen Bulgar hücumları yer yer duruyor, başarılı olmuyordu. Karşılıklı süngü savaşlarıyla kanlı bir boğuşma hali alan çarpışmalar akşama kadar sürmüştü. Bulgarlar burada da dikkate değer bir başarı sağlayamamışlardı. Karadeniz'deki Türk savaş gemilerinin savunmayı destekleyen topçu atışları, burada da etkili olmuştu. Akşama doğru fırtına ile karışık şiddetli bir yağmurun başlamasıyla bütün cephede ateş kesilmişti.

Bulgar ordusu 18 Kasım'da da bütün cephede taarruzunu sürdürecekti, fakat çünkü gibi gene bir başarı elde edemeyecekti. Çatalca'daki Türk ordusu, sanki o Kırklareli ve Lüleburgaz'daki aynı ordu değildi. Siperlerde sağlam duruyor, mevziini kaybetse bile hiç paniğe kapılmıyor, inadına kaybettiği yerleri tekrar ele geçirmek için az sonra karşı taarruza kalkıyordu. Mehmetçik biraz karnı doyunca biten mermisinin yerine yenisini koyunca etrafta azıcık düzen görünce, tarihin her zaman testini ettiği o güzel yeteneklerini yeniden kazanıveriyordu. O yine Mohaç'ların, Plevne'lerin o mübarek askeri oluveriyordu.

Bulgar kuvvetlerinin bu iki günlük savaşta kaybı, ölü ve yaralı olarak 12 bini buluyordu. Türkler'in kaybı ise 1300'dü ve Bulgar kuvvetlerinden 4.602 kişi kolera hastalığına yakalanmış, 603 kişi ölmüştü. Türk ordusunda ise kolera 2897 hasta ve 970 ölüydü. Bulgar orduları, savaşın birinci ayını doldurduğu 18 Kasım 1922 günü Çatalca'da yenilmiş ve durmak zorunda kalmışlardı."

Diğer müttetiklerine -Yunan, Sırp, Karadağ- de danışarak Bulgarlar, Babiâli'nin 12 Kasım 1912'de yaptığı ateşkes çağrısına 19 Kasım'da olumlu cevap verdiler.

Bir buçuk aydan beri devam eden bu savaş sonunda yapılan ateşkes antlaşmasını, Yunanistan kabul etmemiş ve savaşımaya devam etmiştir.

II. BALKAN SAVAŞI (29 Haziran – 31 Temmuz 1913)

EDİRNE'NİN KURTULUŞU VE ALİ ONBAŞI

30 Mayıs 1913 tarihinde Londra'da barış antlaşması imzalanmış, 8 aya yaklaşan ve Türk tarihinde unutulmaz yaralar açan Balkan Savaşı sona ermiştir. Bulgarlar'la Yunanlılar arasında savaştan önce, Osmanlı'dan alınacak yerlerin bölüşülmesi konusunda bir anlaşma yapılmamıştı. Bulgar kralı Ferdinand, Balkan Savaşı'nın asıl yükünü kendi ordularının çektiğini söylüyor. Buna karşılık kendisi meşgulken, Makendonya'da Bulgarlar'a ait bazı yerlerin, Sırlar ve Yunanlılar tarafından paylaşıldığını ileri sürüyordu. Yunan kralı Kostantin ise aksi görüşteydi. Onun kanısına göre, Bulgarlar İstanbul yakınlarına kadar Doğu Trakya'yı ve Selanik'in doğusundan itibaren Ege kıyılarını ve Batı Trakya'yı alarak çok geniş topraklara sahip olmuşlardı. Romenler Bulgarlar'ın büyümesini kendisi için tehlikeli buluyordu. Ne zamandır, Tuna güneyindeki Bulgar elinde bulunan Güney Dobruca ve Silistre yöresinin kendisine verilmesi gerektiğini ileri sürüyordu. Bu nedenle de Sırp ve Yunanlıların, Bulgaristan'a karşı birlikte hareket etme önerilerini Romanya uygun karşılamıştı.

29 Haziran 1913 günü Bulgar ordusu, Vardar nehrini batıya geçerek Sırp ve Yunan müşterek ordularına saldırdı. 6 gün süren savaşta Bulgarlar yenilerek geri çekildiler. Bu sırada 150.000 bin kişilik bir Roman ordusu da, Plevne üzerinden Sofya'ya ilerlemekteydi.

Bulgarlar, Sofya'yı Romenlere kaptırmamak için hızla Çatalca ve Edirne mevziilerini boşaltarak kuzeye Sofya'ya doğru yöneldi. Bu hareketleri değerlendiren Türk ordusu, 15 Temmuz'da Gelibolu ve Çatalca mevziilerinden çıkarak Bulgar ordusunu takip etmeye başladı. Artçı Bulgar askerleriyle ufak tefek çarpışmalardan sonra, 21 Temmuz'da Kırklareli, 22 Temmuz 1913 günü Edirne kurtarıldı. Bu harekette Meriç Nehri'ne kadar bütün Doğu Trakya kurtarılmıştı.

Mirzaobalı 4. depo taburunda görevli Ali Onbaşı da, Edirne'nin kurtarılması hareketine katılmıştı ve bu seferi şöyle anlatıyordu: *"Çatalca mevziilerinde olan askerlerimiz ileri harekete geçmişlerdi, Bulgar kaçıyor, bizimkiler takip ediyorlardı. Biz cephe gerisinde Hadımköy'deydik. 1. Ordu Karargâhı ve bütün mühimmat ve levazım depoları Hadımköy'deydi. Gerekliği kadar malzeme hergün cepheye gidiyordu. Çok sıcak bir gündü. Kumandanımız "Çocuklar, çok acele hazırlık yapalım. Ordunun seferini takip edeceğiz" emrini verdi. Biz mühimmatlara*

bakıyorduk; yani, her türlü bomba, mitralyöz ve her çeşit tüfek (uzun namlulu, kısa namlulu) cephanesi, top mermileri hepsi çok önemli ve usulüne uygun, istiftten alınmalı ve usulüne uygun arabalara yüklenmeliydi. Sonra Allah korusun bir kaza patlaması olabilirdi. Allah'a şükür biz hiç öyle birşey görmedik. Arabalar hazırlandı, demir dingilli arabalar, mühimmatlar yüklendi. Atçılar bu sırada at takımlarını hazırladılar, atları koştular. O sıcak günde yola koyulduk ama yol boyu asker ön cephede askerlerini destekleyen biz birkaç bin metre katar oluşturduk, silahlarımız da sırtımızda git babam git, sadece atların dinlenme ihtiyacı olunca mola veriyorduk. O zaman da bir borazan ötüyordu ve biz mola veriyorduk. Gündüz yürüdük, gece yürüdük ve Hadımköy'den Edirne'ye bizim tabur bir haftada ulaştı. Edirne dışında bekledik, her yer askerdı ve kumandanlar Edirne'nin alındığını söylediler. Bizim tabur o kadar uzun yolda hiç düşman askeri görmedi ve taburdan hiç silah atılmadı. Bizim tabur Edirne dışında çadır kurdu. Belki on gün sonra Edirne kumandanı Şükrü Paşa'yı Bulgarlar Türk tarafına teslim etti dediler. Bizim esir olan askerlerimiz, at dışkılarından arpa toplamışlar. Yemişler, ağaç kabuklarını kemirmişler, yemişler, birçoğu esir çemberinde ölmüş. Bulgar'ın hiç acıma duygusu yokmuş."

Onbaşı Ali'nin Oğlu Mustafa Alper

İkinci Balkan Savaşı, bir ayda Bulgarlar'ın yenilgisiyle bitti ve 10 Ağustos Bükreş Barış Antlaşması'ndan sonra, 29 Eylül 1913 tarihinde Osmanlı ve Bulgar hükümetleri arasında İstanbul Antlaşması ile barış sağlandı. Doğu Trakya'nın Edirne'yi de kapsayacak şekilde Osmanlılar'a bırakılmasına karşılık, Batı Trakya Bulgarlar'a verildi.

Balkan Savaşı'nda, Osmanlı toprağının bölüşülmesinde en kârlı Yunanistan olmuştu. Selanik, Manastır, Kosova, Yanya ve İşkodra eyaletlerinin paylaşılmasında; Yunanistan 50 bin km² toprak ve 1.200.000 nüfus, Bulgaristan 18 bin km² toprak 100 bin nüfus, Karadağ 5 bin km² toprak ve 150 bin nüfus kazanmıştır.

BALKAN SAVAŞI SONRASI MİRZAOBA

Balkan Savaşı'nın Mirzaoba'ya etkisi, çok acı olmuştu. Mirzaoba'dan Balkan Savaşı'na bilebildiğimiz 48 genç katılmıştı. Bunlar 18 yaşından 40 yaşına kadar gençlerdi. Baba ile oğul, ağabey ile kardeş aynı zamanda savaşmıştı. Balkan Savaşı'nda 8 Mirzaobalı genç şehit olmuştu. Askerde çocuğu olan analar babalar, geride evde kocalarını bekleyen asker hanımları Balkan Savaşı'nın bittiği tarihten 1918 Mondros Antlaşması'na kadar ümitle beklemişlerdi.

Mirzaoba'dan Balkan Savaşı'nda şehit olanlar (1912-1913) :

Edalioğlu	–	Halil (Ada)
Karaimamoğlu	–	Sait Ali (Şalgam)
Osmanoğlu	–	Hüseyin (Semiz)
Tingazların	–	Hasan (Aydın)
Partalların	–	Hüseyin (İşler)
Kahvecioğlu	–	İbrahim (Üner)
Çeliklerin	–	Tahir (Özçelik)

Bu şehitler hangi cephede şehit düşmüşlerdi, hiçbir bilğimiz yok. Ama Mirzaoba'da bu şehitlerin yakınları, torunları şehitlerini biliyorlardı. Bu şehitlerimizin yakınlarından dinlediklerimizi aktarmaya çalışalım:

Şehit Osmanoğlu – Hüseyin – (Semiz) : Torunu Hüseyin Semiz anlatıyor;

Şükriye ninem dedemi çok beklemiş. Balkan Savaşı'ndan dönmemiş. Sonra Misebolu Köyü'nden savaştan dönen arkadaşı Mirzaoba'ya gelmiş, ninemi görmüş, konuşmuş. Şükriye nineme "Hüseyin benim yakın arkadaşım, eğer köye dönebilirsen, bizim eve de uğra, hanımına, durumumu ve selamlarımı söyle demiş. Hüseyin'i gördüğümde çok hastaydı, onu aldım, hastaneye götürdüm, yatırdım" demiş. Bana hakkını helal et dedi, hanımına söyle o da hakkını helal etsin diye haber göndermiş. İki hafta sonra yine hastaneye gittim, Hüseyin'i bulamadım. Bir daha da hiç haber alamadım demiş. Bir gece misafir kalmış, gitmiş.

Şükriye ninem ağlayarak anlatırdı. Oğlu Osman o zaman küçücükmüş. Ninemler fakirmiş. Ninem yiyecek birşey bulamamış. Kuru-ayrık köklerini toplamış, kökleri havanda doğramış, parçalamış, suda kaynatmış, içine biraz tuz atmış. Çorba diye yemişler.

Ninemi ziyarete gelen Misebolulu misafir, buradan Kara Süleyman da oradaydı, onu da tanıyordum ama onu hiç görmedim, demiş.

Hüseyin Semiz anlatırken gözleri doluyor, ağlıyordu. "Bak dedenin adını sana koymuşlar. Şehitler ölmez sen yaşıyorsun" dedim. Öylece baktı, konuşamadı.

Kerimizzetlerin - Halim - Güleç: Yeğeni Halim Güleç; "Büyük amcam Çekirge köyünden evlenmiş. Askere Trakya'ya gitmiş. Yanında köyümüzden Salim Dede varmış. O çavuşmuş. Amcam şehit olmuş, ben bu kadar biliyorum" dedi.

Edalıoğlu - Halil - (Ada) Torunu Mediha Alper dedesi Edalıoğlu Halil'i anlatıyor; "Fadime ninem kocası Halil'in Balkan Savaşı'nda şehit kaldığını anlatırdı. Akköy'den dedemin arkadaşı sağ salim köyüne dönüyor, ninem bir akrabamızla Akköy'e gidiyor. Savaştan dönen dedemin arkadaşı ile görüşüyor. Akköylü: Halil'le birlikte düşmana karşı cephede bulunduk ama ben buraya gelirken onu göremedim, Halil de bir gün gelebilir, diyor. Fadime ninem çok bekliyor ama Halil dedem savaştan dönmüyor.

Ninem genç yaşında dul kalıyor, üç tane de çocuk başında kalıyor. Sıddık Hala, Ayşe Hala ve babam Hasan. Kızlar epeyce büyük, babam en küçükleri. Ninem Tirilye'ye odun kesip götürüyor, satıyor, evinin ihtiyacını alıyor, eve geri gelirken de evinin ihtiyacı olan odunları keserek evine dönüyormuş. Bu odunlarla ocağını yakarak çocuklarına yemek pişirmiştir. Ninem hem söyler hem ağlar. Çok sıkıntılı günler geçirdik, derdi. Ninem köyde yalmasına yövmiyeye gidermiş. Bel bellemeye ve zeytin toplamaya gündelikçi gidermiş. Zaten köyde çalışacak durumda çok erkek olmadığından, kadınlar hem ev işi hem bağ ve bahçe işi yaparlarmış. Ninem ince yapılı, orta boylu, buğday tenli, çalışkan bir kadındı" diye söyleyerek Mediha Hanım sözlerini bitirdi.

Balkan Savaşı'nda şehit olan, hikâyesini öğrenip yazamadığımız diğer Mirzaobalı aileler de, çalışacakları kimseleri kalmadığından, yokluk içinde ve zar-zor karınlarını doyurarak yaşamlarını devam ettirmeye çalışıyorlardı. Ve Rumeli'den bize Plevne ve Mohaç Türküsü hatıra kaldı.

PLEVNE MARŞI

Tuna Nehri akmam diyor
Etrafımı yıkmam diyor
Şanı büyük Osman Paşa
Plevne'den çıkmam diyor

Olur, mu böyle hiç olur mu?
Evlât babayı vurur mu?
Sizi millet hainleri
Bu dünya size kalır mı?

Kılıcımı vurdum taşa
Taş yarılalı baştanbaşa
Şanı büyük Osman Paşa
Askerinle binler yaşa.

MOHAÇ TÜRKÜSÜ

Bizdik o hücumun bütün aşkıyla kanatlı;
Bizdik o sabah ilk atılan safta yüz atlı.

Uçtuk Mohaç ufkunda görünmek hevesiyle
Canlandı o meşhur ova at kişnemesiyle

Fethin daha bir ülkeyi parlattığı gündü;
Biz uğruna can verdiğimiz yerde göründü.

Gül yüzlü bir afetti ki her busesi lale;
Girdik zaferin koynuna, kandık o visale.

Dünyaya veda ettik, atıldık doludizgin;
En son koşumuzdur bu! Asırlarca bilinsin!

Bir bir açılırken göğ, son defa yarıştık;
Allah'a giden yolda meleklerle karıştık.

Geçtik hepimiz dört nala cennet kapısından
Gördük ebedi cedleri bir anda yakından!

Bir bahçedeyiz şimdi şehitlerle beraber;
Bizler gibi olmuş o yiğitlerle beraber.

Lakin kalacak doğduğumuz toprağa bizden;
Şimşek gibi bir hatıra nal seslerimizden.

Yahya Kemal Beyatlı

I. DÜNYA SAVAŞI (1914-1918): RUS DOĞU CEPHESİ (KAFKAS CEPHESİ) VE MİRZAOBALI ASKERLERİN ANILARI

1912-1913 Balkan Harbi mağlubiyetinin ezikliği içinde Osmanlılar, Ege Denizi'nde Yunanlılar'a karşı durumlarını güçlendirmek için donanımlarını takviye etmek isterler. Yavuz (Goben) ve Midilli (Breslav) gemileri, Akdeniz'de İngiliz gemilerinden kaçarak 10 Ağustos 1914 günü Çanakkale Boğazı'na girerler; Osmanlı, bu gemileri satın aldığını söyler. Yine Osmanlı, I. Cihan Savaşı öncesi İngiltere'ye Sultan Osman ve Reşadiye adında iki modern harp gemisi ısmarlar. Bu iki gemiye dört buçuk milyon altın lira ödendiği halde, gemiler Osmanlı'ya verilmemiştir.

Osmanlı'nın bu gemi alımları ile Ege'deki denge, Yunanistan aleyhine bozulduğu gerekçesiyle Amerika Birleşik Devletleri, Yunanistan'a Mississippi ve Idaho isimli iki modern harp gemisi verir. Osmanlı – Yunan arasındaki Ege Denizi gerginliği nedeniyle, Osmanlı Balkanlar'dan bazı askeri birliklerini İzmir'e sevk eder. Bu birlikler arasında Mirzaobalı Ali (Alper) ve Veysel (Aksoy) da vardır.

Veysel, Ali'yi görür, bir müddet bakar. Onbaşı Ali, çok zayıf ve güneşten yanmış kapkara bir adam olmuştur. Veysel, “Ali” diye seslenir. Ali, sesin geldiği yöne bakar. Veysel'e “*sen de mi buradasın*” diyerek ona doğru gider. Veysel, “*Ali seni tanımakta tereddüt ettim*” der ve iki köylü kucaklaşırlar, birbirlerine sarılırlar. Bu duygulu karşılaşmadan sonra konuşmaya başlarlar. Veysel, “*Ali seni çok kararmış ve çok zayıflamış gördüm*” der. Ali de Veysel'e, “*Hadımköy'den Edirne'ye kadar Bulgar kovaladık. Hiç durmadan mühimmat, nakliye, atlı arabaları arasında bir hafta yürüdük. Hava çok sıcaktı, güneşten yandık, kavru olduk. Bu arada düzgün tayın da bulamadık, zayıfladık. Edirne dışında çadırlarda yaşıyorduk. Bizi İzmir'e aldılar*” diyerek başından geçenleri anlatır. Veysel, “*Bak bana der, ben Rumelinde ne bulduysam yedim*”. Veysel, Osmanlı ordusunda süvari-seyisti. Bu nedenle kendi atı, kumandanın atı ve sorumlu olduğu atlara bakardı. Kumandana yakından olduğundan olacak, askeri kıyafeti de yeniydi, çok aç kalmadığı da anlaşılıyordu. Fiziki görünüşü yerindeydi. Esmer, uzun boylu, yakışıklı bir Mirzaoba delikanlıydı.

Veysel, “*Ali senin postalların da çok eski, delinmiş bak*” dedi. Ali, “*Evet postallar yürümekten eskidi, delindi, burada yeni postallar verecekleri söylendi*”. İki köylü bir müddet görüştüktan sonra birliklerine giderler.

İzmir Limanı, asker sevkiyatı nedeniyle gemilerden çıkan asker ve askeri malzemelerle doluydu. Yerleşecekleri alanlara doğru hareket ediyorlardı. Bu

askeri sevkياتın Yunanistan için olduğu söyleniyordu. Osmanlı, Ege Denizi'nde hâkimiyet sağlamak için hazırlık yapıyordu.

28 Haziran 1914 tarihinde Avusturya – Macaristan veliahdı, eşiyle birlikte, Bosna-Hersek'in merkezi Saraybosna'yı ziyaret ediyordu. Slav ırkından bir Sırp milliyetçisi, veliahdı ve eşini öldürdü. Bu olay, kısa bir süre içinde I. Cihan savaşı'nın çıkmasının nedeni oldu. Avusturya-Macaristan, katillerin Sırbistan'a sığındığını ileri sürerek bu devlete savaş ilan etti. Rusya, Sırbistan'ın yanında yer aldı; Fransa da Rusya'yı destekledi. Almanya, Rusya ve Fransa'ya savaş açtı. İngiltere, Fransa'yı destekleyerek savaşa katıldı. Avrupa kısa zamanda savaş alanı oldu.

Osmanlı, Balkan Savaşı'ndan mağlup çıkmıştı, Avrupa'daki topraklarını kaybetmişti, onun için yaralıydı, yorgundu ve sanayisi yoktu. Ne deniz gücü, ne tüfek fabrikası vardı.

Osmanlı Genelkurmayı, , 24 Temmuz 1914 tarihinde seferberlik ilan etti. Ordularına Balkan Savaşı sonrası yeniden bir düzen vermeye başladı. Askeriyemizi güçlendirmek, ekonomiyi biraz düzeltmek düşüncesi ve Enver Paşa'nın isteğı doğrultusunda, 2 Ağustos 1914 günü Türk-Alman gizli ittifakı imzalandı. Zaten bir ay önce, iki Alman gemisi 2500 askeri ile Osmanlı'ya sığınmıştı. Seferberlik düzenlemeleri gereğı, askerlerden trenle bir bölüm Suriye'ye ve Erzincan'a sevk edilirken, vapurla iki bin asker de Trabzon'a gönderildi. Ali (Alper) de, Trabzon'a gönderilen askerler arasındaydı.

I. Cihan Savaşı'nda Osmanlı-Rus Doğu Savaşı cephesini, Mirzaobalı Ali Onbaşı'nın anılarından özetlemeye çalışalım:

Trabzon Limanı'nda indirilen askerlerden yarısı (1000 asker), Trabzon Jandarma Eğitim Tesisleri'nde on hafta jandarma eğitimine başvurdu. Ali de, jandarma sınıfına seçilen askerler arasındaydı. Eğitimi başarı ile tamamladığından, o artık depo askeri değil, Osmanlı jandarma askeriydi. 30 Ekim 1918 Rus-Doğu Savaşı'nda Ali'nin mücadelesi başladı. Ali'nin Balkan Savaşı öncesinde başlayan askerliğı, Ekim 1911'den 30 Ekim 1918 Mondros silah bırakışmasına kadar yedi yıl devam etmiştir.

Bu yedi yıl içinde köyüne hiç haber gönderememişti. Ağabeyi Mustafa Çavuş'un Çanakkale – Kırte Savaşı'nda şehit olduğı haberi gelmişti, Ali'yi de bir yerlerde ölmüştür diye düşünüyorlardı. Bu, aile için çok acıydı; ama insanlar acıyla birlikte yaşamasını öğreniyorlardı. Ahmet denizde boğulmuş, Mustafa Çanakkale'de şehit olmuş, ama Ali'den hiç haber alınamamıştı. O nerelerdeydi, ne olmuştu, çok acı günlerdi. O günlerde acı sadece Haşimlerin evinde

değildi. Hemen her Mirzaobalı'nın evinde acı ateşi yürekleri yakıyordu. Ve köylüler karınlarını doyurabilmek için, köyde kalan ihtiyaç, çocuk, kadın, erkek yapabildiğince tarlasını ekiyor, davarını beslemeye çalışıyordu. Mirzaoba'da yaşam savaş acıları içinde devam edip gidiyordu.

Osmanlı'da jandarma, genel olarak Türk gençlerinden seçiliyordu. Jandarma, hudutlarda, kasaba ve şehirlerde asayiş sağlamaya görevli askerlerdi. Arpaçay, Kağızman, Doğubeyazıt yörelerinde Ermeniler, Ruslar'ın ve İngilizler'in kışkırtmaları nedeniyle yörede bulunan Türk ve Kürt köylerinde talan yapıyorlardı.

Trabzon'da jandarma eğitimini tamamlayan bin asker, bölükler halinde kestirme yoldan Bayburt'a doğru yola çıktı. Trabzon'dan – Aşkale'ye on gün yürüdüler. Kurban Bayramı olmuştu, Aşkale'de bayramlık etli yemek yediler, o sırada haber aldılar. Karadeniz'de Rus gemileri ile Osmanlı gemileri savaşa başlamışlardı. Bayram sevincine hüznü karışmıştı, tarih 29 Ekim 1914'tü. (Rumî 1330)

Ali'nin içinde bulunduğu piyade bölük, 200 kişi alarak ayrıldı. Aşkale'den trenle Erzurum'a geldiler, kar yağıyordu. Askeri tabyalara alındılar, tabyalar çok geniş ve korunaklıydı. İki hafta kadar kaldılar, taburlarına elli atlı süvari, üç dağtopu, iki mitralyöz verilmiş ve komutanları Erzurum tabyasından Abdo Bey (Abdullah) olmuştu. Genelkurmay, Rus ordularını huduttan daha içeride karşılamayı planlamıştı. Batum, Artvin, Ardahan II. ordu müdafaasında yer alırken; Oltu, Sarıkamış, Kağızman, Iğdır, Doğubeyazıt III. ordu ve Erzincan, Bingöl, Muş, Bitlis, Van savunma hattı IV. orduya verilmişti. Ruslar'ı oyalayarak içeride karşılamayı planlamanın nedeni, Temmuz 1914'te seferberlik ilan edilmişti, fakat askeri birlikler istenilen yerlere yol olmadığından, arazi şartları ve çeşitli nedenlerle gönderilememişti. Ağrı – Batum hattı yaklaşık 400 km ve Ağrı, Van, Başkale hattı 400 km kadardı. Yaklaşık 800 km'lik bir hattı denetim altına almak, daha yeni Balkan Savaşı'ndan çıkan bir devlet için kolay yapılacak iş değildi. Yöre yüksek dağlarla kaplı, iklim soğuk, kışın kar kalınlığı yer yer iki metreyi geçiyordu. Doğu Anadolu yöresinde 1914 Kafkas Salnamesine göre nüfus, 4.332.734 İslam, 3.768.000 Rus, 1.600.000 Gürcü, 1.645.000 Ermeni ve 400.000 diğer uluslardan oluşmaktaydı.

Jandarmanın görevi, bölgede asayiş sağlamak, düşmanı hudutta karşılamak ve oyalamaktı. Ali'nin içinde bulunduğu tabura, I. orduya mensup III. ordu seyyar jandarma taburu deniliyordu. Sarıkamış, Selim arasını kesen vadide Rus'u karşıladılar, vadiden geçen yola bakan dağ yamacında mevzilenmişlerdi. Her yer adam boyu kardı, Rus askerleri atış menziline girmişti, verilen komutla ateş başlamıştı. Rus askerleri ateşi görünce dağıldılar. Bizim taraf atışa devam ediyordu.

Bu dar vadide Rus askerleri, yolun sağına soluna ve dağa doğru yayılıyorlardı. Ali anlatıyor; mevzi tuttuğum koca kaya çıkıntısı atışa çok uygundu. Abdullah'a ve Abidin'e seslendim, buradan daha iyi görünüyor, bu tarafa gelin üç yöne hâkim oluruz ve sırayla atış yaparız, dedim. Çünkü tüfeklerimiz uzun namlulu, tüfek demiri kırınca mermi menzili bulmadan düşüyor. Sıra bende, Abidin şu ayrılan atlıya dikkat et diyorum, tetiğe asılıyorum, Rus attan düşüyor. İyi, düşman hedefte, şimdi sıra Abidin'de, Abdullah'da diye biz devam ediyoruz. Hava kararıyordu. Arka tarafımızdan kuşatılmakta olduğumuzu öğrendik. Komutanımızın daha önce emrettiği üzere dağın daha yükseklerine, düşmanın ağırlıkları ile takibimizi engelleyecek şekilde dağ sırtına tırmanıyorduk. Hava çok soğuktu. Durursak donup öleceğimizi biliyorduk. Bu nedenle ha babam yürüyorduk. Gökte ay vardı görebiliyorduk karaltıyı. Bir dizi halinde asker yürüyordu. Karın üstü toz gibiydi, fakat altı katıydı, yürüyebiliyorduk. Yer yerde de kara gömülüyorduk. Öyle bir yere geldik ki, yürümek imkânsız, dağın ucu bir yerdeydik. Tüfeğini boynuna takarak, paltosunun eteklerini bacakları arasından geçirip, kızak yapan asker, "ya Allah diyerek" kendini yardan aşağıya bırakıyordu. Kızak gibi gidenleri ve yuvarlanarak aşağıya doğru karlarla birlikte inenleri, ayışığında görüyorduk. Bizim takım da kayarak, yuvarlanarak yardan indi. Fakat birliğimizi kaybettiğimizi anladık, çünkü herkes aynı yerden inmemişti. Esas birlik, indiğimiz tepenin arkasında kalmıştı. Biz önceden verilen emre uygun doğruya yürüdük. Ben, Abidin ve Abdullah çok iyi arkadaş olmuştuk. Bu yolculukta Abidin'in ayakları çok üşümüştü, istirahat verildiğinde, Abidin'in postallarını çıkarmasına, Abdullah'la birlikte yardımcı olduk. Ayakları ıslanmıştı ve ayak parmakları hissetmiyordu. Karla yavaş yavaş ovmaya başladık, parmaklar oynadıkça canlamıştı. Çantasında bulunan yedek gömleğin eteğinden keserek ayaklarını güzelce sardık. Abidin postallarını giydi ve tekrar yola koyulduk. Üçüncü gün sabahleyin kötek denen kasabaya ulaştık. Birliğimizin diğer askerleri de geldiler, buluştuk. O çatışmada kaç kişi kaybettiğimizi bilmiyorum. Üç topumuz vardı. Bunlar parçalanıp katıra yüklenebiliyordu, üçü de getirilmişti. Bu toplarda kara barut kullanılıyordu, ağızdan dolmalıydı. Düşmana ateş edilince, etraf kara barut dumanı oluyor, yerimizi düşmana belli ediyordu. Bu sebepten birkaç atıştan sonra top yeri değiştiriliyordu. İki tane de makaralı mitralyöz vardı. Her birini üç kişi (takım) kullanıyordu. Bir mitralyözü bir katır taşıyordu. Arkada cephaneye taşıyan katırlar da vardı.

Bizim jandarma taburu savaş alanından kopmuştu. Abdo Bey yöreyi iyi biliyordu, karda yürümeye devam ediyorduk. Sarıkamış'a yeni birlikler gelecekti, sonra duyduk ki, Allahuekber Dağları'nı kestirme geçmek isteyen onca kalabalık asker, dağda donmuş kalmış. Karlar içinde yürüyerek Kötek'e geldik. Abdo Bey bizi evlere dağıttı. Biz dört jandarma bir Kürt evinde kaldık, Türkçe bilmiyorlardı, odanın ortasında bir tandır, içinde ateş kor olmuş mangal vardı. Tandır üstüne

yorgan örttüler, biz askerler bir tarafta, ev halkı karşı tarafta tandırın etrafına daire şeklinde yattık. Kürtçe konuştuklarından, ne söylediklerini anlamıyorduk. Tandır altında evin iki genç kızı da vardı, arada bir kikir kikir gülüyorlardı. Büyüklerin kızlara kızdığı seslerinden anlaşılıyordu. Biz o evde dört gün kaldık. Komutan misafir olan evlere erzak yardımı yapıyordu. Bizim kaldığımız ev, taş duvardı. Bir odada insanlar, diğer odada hayvanlar vardı. Evde tuvalet yoktu. Tuvalet ihtiyacı olan karların içine gidiyordu. Karş üzerinden Rus birliklerinin Kötek'e gelmekte olduklarını öğrenince, Kağızman'a doğru çekildik. Kötek'ten ayrıldık, dere boyunca ilerliyorduk. Öncü grubumuz ateş altında kaldı, bizler yolun sağına soluna kaçarak mevzilendik, saklanmaya çalıştık. Bir Ermeni çetesi pusu kurmuştu. Belki iki saat bekledik, sessizlik vardı. Her yer kar ve soğuk müthişti. Dört öncü arkadaşımız şehit olmuştu. Vadiyi geçemeyeceğimizi anladık, düşman her yönü biliyordu. Kötek'e geri dönmeye karar verdi komutanımız. Abdo Bey yol kesmeye, pusuya çok sinirlenmişti. Biz Kötek'ten henüz çok uzaklaşmamıştık. Bizim Kötek'ten ayrılış zamanımızı kim bilebilir. Bu baskın, Kötek Ermenileri'nin işidir. Başka bir yabancı grup bu soğukta, bu dağda beklemes, buna cesaret edemez diye söyleniyordu. Şimdi bu eşkıyaları Kötek'te araştıracağız diyordu, komutan.

Kötek'e geri geldiğimizde akşam oluyordu. Gece Rus birlikleri de yola çıkamazdı, iklim şartları kar ve soğuk bunu gerektiriyordu. Komutanımız Kötek'e gelince bizi ateşe hazır halde mevzilendirdi. Kötek büyükleri ve yetkilileriyle görüştü. İki manga Kötek kürtlerinden asker topladığını öğrendik. Bu Kötek halkından seçilen insanlar, bizim birliğe yolda rehber olacaklardı. Ermeniler'le ilgili araştırmalardan bir sonuç alınamamıştı. Bizler eski kaldığımız evlere yeniden misafir olmuştuk. Sabahleyin alacakaranlıkta Kötek'ten ayrıldık. Dört şehidimizi Kötek'te bırakmıştık.

1914 Aralık ortalarıydı. III. Ordu, Sarıkamış yolunu kesmişti. Oltu, Karaorgan taraflarında Ruslar'la şiddetli çarpışmaların devam ettiği söyleniyordu. Bizim seyyar jandarma taburumuz ikiyüzelli kadar askerde, bunun elli kadarı süvariye. Süvariler taburun ağırlıklarını da taşıyorlardı. Bizim takım piyadeydi, yaya yürüyordu. Kötek'ten ayrılışımızdan az sonra başlayan kar, rüzgârla devam ediyordu. Vadi tabanı boyunca gidiyorduk. Yol yürümeye elverişliydi, fakat kar toz halinde yağıyor, yürümeyi yavaşlatıyordu. Biz durmadan yürüyorduk, neredeyse akşam olmuştu. Bir kasabaya yetiştik, adı Kağızman'dı. Burada taş bir binaya girdik, burada da başka bir hudut bölümü vardı. Burası askerin kalacağı kadar büyüktü. Katırlar, atlar karaltıya alındılar. Kağızman bölümü bizi çok iyi

karşıladı, sıcak çorba bile hazırladılar, hepimize çok iyi gelmişti. Bulunduğumuz koğuştaki ateş de yanıyordu. Ot yatakları ve battaniye de vardı. Onca yorgunluk üstüne bu konfor uyumuzu getirdi ve uyuyakalmıştık.

Burada, yazar Mahmut Boğuşlu'nun I. Dünya Savaşı kitabından Sarıkamış Muhaberesini özetleyerek takip edelim: *"Sarıkamış, görünüşte mükemmel bir plandır fakat şartlara göre bu plan ezbere çizilmiş, bölgenin iklim ve arazi şartlarına uymayan bir plandır.*

Hayalperest olmayan ya da hayali etkiler altında kalmayan bir plan subayı, mutlaka şartlara uygun bir plan çizebilirdi.

Rus tarafında dövüşen askerin morali, yemesi, içmesi ve istirahati için alınan tedbirler de, Türk tarafından daha iyiydi. Yukarıdaki bütün olumsuzluklara ve benzeri diğer aksaklıklara rağmen, III. Türk ordusu, 22 Aralık'ta başlayan harekâtın 4. gününde, 25-26 Aralık 1914 gecesi, Bardız ile Sarıkamış şehri arasında zaferin eşiğinde idi. Sarıkamış'ın ele geçirilmesi işten bile değildi. 25-26 Aralık günleri Ruslar, Sarıkamış'ta çok zayıf durumda idiler. 2 Rus taburu vardı. Bu iki tabura karşı iki Türk tümeni vardı. 9. Kolordunun 29. tümeni Sarıkamış'a girmek üzere idi.

Aynı günlerde 10. kolordu'nun plan dışına çıkarak, Allahuekber Dağı'na çarpmasında; 30 ve 31. tümenleri birer olay hatta birer tabur düzeyine düşürür.

Sarıkamış Meydan Muhaberesi bir noktada Türkler'in Ruslar'la değil, coğrafya ile, 3120 metrelik Allahuekber Dağı ile muhaberesidir. Sarıkamış Meydan Muhaberesi, 22 Aralık 1914'ten, 5 Ocak 1915'e kadar süren 15 günlük bir muhaberedir. Bu 15 günün ilk beş gününde Türkler, Sarıkamış'taki Ruslar'ı kuşatacak duruma gelmiş, beş günlük ikinci safhada da Sarıkamış şehrine taarruz etmişlerdir.

Ancak bu ikinci beş günlük devrede Sarıkamış'ta ve çevresindeki taarruzlar hedefine ulaşamamış, tümenler alay, alaylar tabur, taburlar ve bölükler de takım düzeyine düşecek kadar ağır zayıflar vermişlerdir.

Sarıkamış Muhaberesi'nden sonra Türkler için Kafkas yolu tıkanıp, buna karşılık Ruslar, Anadolu'nun istilasına giden yolları açtılar. İki sene içinde Tirebolu, Erzincan, Bitlis hattına vardılar."

Kağızman'da kış olanca hızı ile devam ediyordu. Kışın kışın karşı binalarına gitmek için tünel açmışlardı. Bu kış kıyamette ayrı bir bölümde kalan Kötek'ten katılan Kürt askerler, gece silahlarını yanlarına alarak kaçtılar. Komutan üç takımı arkalarından göndermişti, fakat takibe gidenler kar yağıyor ne iz belli ne

yol var diye yarım saat sonra geri gelmişlerdi. Yerimizden kıpırdıyamıyorduk, yerli Ermeniler azıtmışlardı, kasabaya çıkamaz olmuştuk, asayiş sağlaması için bir tedbir de alamıyorduk. Komutan, kaymakamı görmeye savaş düzeni emniyet tedbiri alarak gidiyordu. Kaymakamlık uzak değildi, fakat oraya giden atlar karı yara yara zor gidiyorlardı. Bu kıyamette Ruslar'ın Horasan'a vardıklarını öğrendik. Ermeniler Ruslar'a yardım ediyorlardı. Osmanlı askerlerine kurşun sıkıyorlardı. Sözde Ermeniler Osmanlı'nın tüccarı, askeri, memuru olarak güvenli tebaasıydı. Balkan Savaşı'nda Dışişleri Bakanı Ermeni'ydi. Ermeniler'i Ruslar, İngilizler kışkırtıyordu. Ruslar'a yardım ederlerse müstakil devlet kurmalarına yardımcı olacakları vaadinde bulunuyorlardı. Kış şartlarında Kağızman'da seyyar jandarma taburu, Ermeniler'in ne toplantılarını ve ne de nasıl hareket ettiklerini takip edemiyordu.

1915 Ocak ortalarıydı. Gümrü ve Kars üzerinden Rus ordularının gelmekte oldukları öğrenildi. Kağızman'da 400 askerin gelen binlerce Rus ordu birliklerine karşı bir tedbir alamayacağı belliydi. Seyyar jandarma bulunduğu kışlayı bırakarak Ağrı'ya doğru yola koyuldu. Kağızman – Ağrı arasını, kar, tipi, soğukta üç gün gidebildiler. Bu yolculuğun bir gecesini bir köyde, ikinci gününü kardan küreklerle oydukları çukurlarda geçirmişlerdi.

Ali'nin taburu Ağrı'ya vardıkları gün, Ağrı'ya girmeden Ağrı birlikleri ile birleşerek Murat denilen köyde Rus birliklerini karşıladılar. Türkler dere boyunca vadiyi tutarak Ağrı yolunu kapatmışlardı. Derenin iki yakasına karlardan tünel gibi istihkâmlar yaparak yine Rus askerlerini beklemeye başladılar. Ali'nin seyyar jandarma taburu, öncü güç olarak Rus'u ilk karşılayacak askerler arasındaydı. Abidin, Abdullah ve Ali Onbaşı yine bir arada idiler. Atlılar göründü, büyük bir sessizlik vardı. Türk birlikleri Ağrı'ya doğru belki beş kilometre yayılmışlardı. Aşağıda derin vadiden epeyce Rus geçmişti. Abdo Bey'in işaretiyle ortalık cehenneme döndü, bu bir avlama idi. Yine Ruslar kaçıyor, biz mevzilerden veryansın ateşliyorduk. Uzaktan Rus toplarının sesleri de gelmeye başladı. Çok kanlı bir savaş oluyordu. Vadiye ilk giren Rus askerlerinin tamamı telef olmuştu. Fakat arkası yayılarak geliyordu. Üzerimize hem top mermileri, hem kurşun yağmuru gelmeye başladı. Biz de tünel içinde yer değiştiriyorduk. Akşam karanlığı başlamıştı, birden önüme, tünelin içine Rus askerleri atlayıverdi. Benim tüfek erken patladı. Rus'u kafasından vurmuştum. Bu askerlik anıları içinde hiç unutamadığım anı olmuştur. O an hala bende canlıdır. O karda nasıl, nereden gelmişti. Allah beni korumuştur, benim silahım önce patlamıştı. Gece oldu, ama silah sesleri sabaha kadar hiç susmadı. İkinci gün Rus askeri topları siperlerimize isabet ederek üzerimize yağmaya başladı.

Top mermilerinin düştüğü mevzilerde şehitler oluyordu, fakat bizim tarafta hep seyyar toplarla, mitralyözlerle ve tüfeklerle ateşe devam ediyordu. Öğleden

sonra Rus, geldiği yöne Doğubeyazıt'a çekilmeye başlamıştı. Murat deresi vadisinde Osmanlı, iki gün kendisinden çok kalabalık ve donanımlı Rus askerine geçit vermemişti.

Burada yine Mahmut Boğuşlu'nun Birinci Dünya Harbi ile ilgili anlattıklarına bakalım: "1915'te Ruslar'ın Anadolu'da uygulamaya koydukları plan, siyasi ve sosyal düzeyde, bölgedeki Ermenileri, askeri ve coğrafi düzeyde Türk ordusunu, Erzurum bölgesinde imha etmeyi hedef alan bir plandı.

Bu bölgede yaşayan Ermeniler, Van Gölü çevresinde ve Fırat Nehri vadisinde Rus ordusunun taarruzunu kolaylaştıracak, Rus ordusu ile işbirliği yapacak durumda idiler. Ancak böyle bir işbirliği, bazı bölgelerde özellikle Murat vadisinde, Temmuz ayındaki Malazgirt Muhaberesi esnasında Ermeniler'e pahalıya mal olmuş bir işbirliği idi. Murat vadisinde, Muş şehri ile Ağrı şehri arasındaki muhaberelelerde Ruslar ve Türkler (Med-cezir dalgaları gibi) birbirlerinin peşine düşmüşler, birbirlerini kovalamışlar ve birbirleri karşısında geri çekilmişler, bu arada Med-cezir dalgalarına kapılan Ermeniler de kan kaybetmişler, ölü ve yaralı zayıat vermişlerdi.

Siyasi, sosyal ve askeri hedefleri içeren Rus planına göre, 1915'te doğu cephesinde muhabereleler, aşağıdaki üç bölgede cereyan etmiştir:

Erzurum'un kuzey doğusunda Tortum bölgesi.

Muş ile Ağrı arasında Murat Vadisi.

Van şehri ve Van gölü çevresi.

Tortum muhabereleleri ile Malazgirt muhaberesini Türkler kazanmışlar ve Malazgirt'ten sonra Murat Vadisi'ni takiben, Ağustos ayında 150 km. doğuda ağır Dağı geçitlerine kadar uzanmışlardı. Tortum ve Malazgirt muhabereleleri dışında Ermeniler'in de yardımı ile Ruslar daha başarılı görülmüşlerdir.

Nisan ayında Van'daki Ermeniler isyan ederek çevredeki müslümanları katletmişler ve Van şehrini kana bulamışlardır.

Ermeniler'in de yardımı ile Mayıs ayında Van şehrini ele geçiren Ruslar, Türkler'in Malazgirt başarıları ile Ağrı Dağı geçitlerine uzanmalarından sonraki Kılıç Gediği muhaberelelerinde başarılı olmuşlar ve 3. Türk ordusunu tekrar geriye Malazgirt tarafına doğru itmişlerdir.

Ağustos ayındaki muharebelerde Ruslar Horasan-Eleşkirt-Ağrı yolunda Tahir Kılıç ve Mızrak geçidi bölgesindeki arazi özelliklerini, Germanlerin de yardımı ile Türkler'e nazaran daha iyi kullanmışlardır."

Ali'nin seyyar jandarma taburuna, Murat vadisinde Erzurum tabyası Alaylı yüzbaşılardan Kürt Abdullah Bey (Abdo Bey) komuta etmeye devam ediyordu. Ağrı'dan da birliğimize süvari ilave olmuştu. Abdo Bey'in beyaz bir atı vardı, uzunboylu, esmer, karasakallıydı. Emrinde Kürtlerden kurulmuş bir takım piyade de vardı. Jandarmada, birliklerde Kürt takımları, daha çok bölgeyi tanıyanlardan ve Kürtçe konuşan halkla ilişki kurmak için kuruluyordu. Murat Vadisi boyunca Rus askerlerini takip için siperlerden vadiye indik, bizim asker, ölen Rus askerlerinin çok güzel Rus paltolarını, matara, palaska, yeni postal gibi işe yarar eşyalarını alıyorlardı. Abdullah (Abdo) Bey de, bu yağmaya ses çıkarmıyordu. Yüzbaşı Abdo Bey emrinde birliğimiz dört yüz askeri geçiyordu, ama biz Murat vadisinde Ruslar'ı Ağrı'dan ilave olan birlikle takip ediyorduk, İpek Geçidi denilen yere kadar üç gün yürüdük. Murat Suyu vadisinde dağdan, kardan başka bir şey görmedik. Düşman İpek Geçidi'ni tutmuştu, bizim tabur Diyadin denen yere gitti. Diyadin'de yine bizi askere dağıttılar. Abdo Paşa Kürt ve Kürtçe bildiğinden olacak, Diyadin'de kapılar açıldı ve çok iyi karşılandık. Tabii bir ucumuz, yani diğer birlikler Ağrı yolunu denetimlerinde tutuyorlardı. Biz Diyadin tarafından Doğubeyazıt yolunu açmaya çalışıyorduk.

Diyadin'de evlerde rahatımız yerindeydi. Her sabah belli yerde toplantı sayım yapılıyor sonra serbest oluyorduk. Diyadin'e geldiğimizden belki onuncu günü ne yeni gelen birlik var ve ne yeni hareket, sadece emniyet nöbetleri vardı. İşte o gece kar yağmıyor, hava ayaza, dona çekmişti. Bir çatırtı koptu, biz beş asker evin erkeği ile birlikte dışarı çıktık. Kasabanın doğusundan baskına uğradığımızı öğrendik. Yakındaki evlerde kalan askerlerle ve yerli halkla birlikte toplanarak cephe oluşturmaya çalışıyorduk. İkiyüz kadar asker ve yerli kürtlerle cepheyi tuttuk, karaltıya atışa başladık. Gelenler de bizim tarafa sokulamadılar, ama şehrin kuzeyinden kasabaya girmişler, sabaha kadar tüfek sesleri durmadı. Ortalık ağarmaya başlayınca, kuzeydeki askerlerden çok ölen olduğunu anladık. Ruslar'la birlikte Ermeni çeteleri bu baskını düzenlemişti. Dereyi tutarak, yerli Kürtler'le birlikte güneye dağlara doğru yöneldik. Daha Diyadin'in dışına çıktığımızda pusuya düştük, nasıl koştüğümüzü, o pusudan ateş hattından kurtulduğumuzu bilemiyorum. Paltomun eteklerinde kurşun delikleri açılmıştı, fakat bana isabet etmemişti. Ne at kalmıştı, ne top ne mitralyöz, Abdo Bey'in beyaz atı da yoktu; fakat etrafında birçok Kürt koruma vardı. Yerli Kürtler'in rehberliğinde karlarla kaplı Akdağlar'a doğru yürüdük, karlar içinde düşe kalka üç günde Erciş'e ulaştık. Erciş'e geldiğimizde ikiyüz kadar kalmıştık. Diyadin'in kuzey yönünde bulunan askerler, geldiğimiz yola girebilmişler miydi, onlara ne olmuştu, hiç öğrenemedik. Erciş'te bize yeniden düzen verdiler. Erciş'te çok asker vardı, Van'da ve çevrede Ermeni isyanları çok fazla yoğunlaşmıştı. Abidin ve Abdullah'la yine beraberdik. Yeni düzenlemede Van Jandarma Tümen Komutanlığı emrine alındık, adımız 36. Van Jandarma Fırkası oldu.

Tümen komutanımız Kazım Paşa idi. Görev bölgemiz Muradiye Çaldıran yöresi asayişini sağlamak ve bu yolu Ruslar'a kapamaktı. Şubat olmuştu. Van Gölü kıyılarında kar yoktu, iklim daha ılımandı, yöre ağaçlıktı. Abdo Bey'e ne olmuştu, neredeydi? Bir daha hiç görmedim. Van, Özalp, Saray, Muradiye her tarafta Ermeni isyanları oluyordu. Bizim seyyar jandarma fırkasından bölük bölük olay yerlerine koşuşturup duruyordu. Vardığımız yerlerde genelde olay olmuş, bitmiş oluyordu. Biz ölen erkek, çocuk, kadın cesetleri ve onların etrafında ağlayan insanlarla karşılaşılıyorduk. Gördüklerimiz yürek dayanmaz facialardı. Ali'yi Erciş'te bırakalım.

Ermeni hareketlerine Kamuran Gürün'ün Ermeni Dosyası isimli eserinden özetleyerek bakalım: 30 Haziran 1913 tarihinde İstanbul Yeniköy'de Avusturya Sefirinin yalısında, Rus, İngiliz ve Fransa eksperlerince hazırlanan Ermeniler'le ilgili dosya görüşülüyor. Bu toplantıda tartışılan Rus tasarısı özetle şöyleydi:

Erzurum, Van, Bitlis, Diyarbakır, Harput, Sivas vilayetleri tek vilayet (Ermeni vilayeti) haline getirilecektir.

Ermeni vilayeti'nin genel valisi, Osmanlı Hristiyan veya tercihen Avrupalı yabancı olacaktır.

Vali, icra reisi olup memurları tayin ve azledebilir. Polis, jandarma, valinin buyruğu altındadır.

Bu Rus tasarısının diğer maddelerini buraya almıyorum. Bu üç maddede daha 1913 yılında Osmanlı'nın bölüşülmeye başlandığı açıkça görülüyor. Bu toplantıdan şüphesiz haberi olan Ermeni yetkililer, Osmanlı'da yaşayan Ermeniler'i teşkilatlandırarak harp halinde olan Osmanlı'da isyanlar çıkarmaya, eşkiya olarak Türk ve Kürt köylerinde talan yapmaya başlamışlardır.

1914 yılında Erzurum'da Türkiye Ermenileri milli kongreleri toplanmış, Kafkasya cephesinde Türkler'le çarpışmak üzere gönüllülere çağrı yapılmıştır. Ermeni Taşnaksutyun cemiyeti, teşkilatlanma ve silahlanmada fiilen çalışarak 1914 sonbaharında Ermeni gönüllü grupları Türler'e karşı dövuşmeye başlamışlardır.

Osmanlı Meclisi Mebusu Garo Pasdermichan (Pastırmacıyan), üçüncü ordudaki hemen bütün Ermeni subay ve askerlerle Rusya'ya geçti. Kısa bir süre sonra onlarla geri dönerek, köyleri yakmaya, ellerine geçen bütün masum müslümanları insafsız şekilde öldürmeye başladı. Ermeni birlikleri bilahare Başkale, Saray ve Beyazıt bölgesinde köylere, kasabalara baskınlar yaparak halkı topluca öldürdüler. Binalara kapayarak yaktılar. Her türlü mezalimi, birlikte yaşadıkları Türk ve Kürt komşularına yapmaya başladılar. Bunun üzerine Enver

Paşa, halâ Türk ordusunda kalan Ermenilerin sadakatlarından şüphe ederek, onları iş taburlarına sevk etti. Ermeni gönüllü çeteleri birleşerek Nisan 1915'te Van şehrini işgal ettiler. Türk halkını katliama tabi tuttuktan sonra, şehirden geri kalanları Haziran 1915'te Ruslar'a teslim ettiler.

Biz bu kitabımızda, bir Osmanlı askerinin yıllarca içinde bulunduğu durumu özetleyerek yansıtmaya çalışıyoruz. Sadece Doğu Cephesi, ciltler dolusu gerçek yurt mücadelesi olayları ile doludur. İşte bu olaylar, bu toprakları vatan yapmıştır. Mirzaoba'dan 48 Türk genci 1911 – 1918 yıllarının tanığı ve içinde yaşayanları olmuştur. Onlar köyümüzün onur abidesi olmuşlardır. Bu cephede Ali Onbaşı (Alper) yanında, süvari ve seyis Veysel (Aksoy), Salim Çavuş (Aytekin), Bingöl, Muş, Bitlis yörelerinde Karamustafa ve oğlu Selim, Sivas yörelerinde ve Kafkas cephesinde Halil Atilla'nın olduğunu öğrendik.

Yukarıda isimlerini söylediğim kahramanlarımızın bulundukları yöre savunmaları ve olayları, değerli büyük elçi ve yazar Kamuran Gürün'nün Ermeni Dosyası isimli kitabında vesikaları ile anlatılmaktadır. Biz, kitabın kahramanlarımızı kapsayan bölümlerinden özetleyerek tarihimize ışık tutmak istiyoruz.

“Van Jandarma Tümen Komutanlığı 16 Mart 1915 tarihli telgrafında, Van vilayetine Şatak kazasında Ermeniler jandarma karakoluna ve erlerine saldırmışlar, telgraf hatlarını tahrip etmişler ve bölgeye gönderilen kuvvetlerle Ermeniler arasında çatışmalar olmuştur deniyordu. Hadise, Osep isimli komitacı bir öğretmenin silahıyla birlikte yakalanması üzerine başlamıştır.

Van valisi, 20 Mart 1915'te, vilayetin her tarafında çatışmalar akşama kadar sürdü ve şimdi daha da şiddetlendi, askerin miktarının 2.000'den fazla olduğu sanılıyor, isyanı bastırmaya çalışıyoruz diyordu.

Vali 23 Mart günü yolladığı telgrafta, Van'a dört saat uzaklıktaki Bayrik, Alaköy, İblankanis ve Buganis köyleri halkları Bayrik köyü üzerindeki hakim noktaları tutarak Kuşa köyünü kuşatmışlardır. İsyancıların adedi bine çıkmıştır, kuvvet gönderilmektedir diye yazıyordu. İsyan bundan sonra bütün vilayete yayılmıştır.” Ali İhsan Paşa bu isyanla ilgili olarak şunları yazar:

Van Valisi Cevdet Bey, daha 1915 senesi Mart ayında, Van ihtilalinin başlamak üzere olduğunu, Birinci Kuvayi Seferiye Kumandanıyla başkumandanlığa ihbar eylemiş ve nihayet isyan, 17 Nisan 1915'te isyan büyük şekilde vilayetin her tarafında patlamıştır. Aynı günde Birinci Kuvayi Seferiye Rumiye'ye gelebilmiş idi. Rafael de Nogales'in içinde bulunduğu kuvvet budur. İsyan başladıktan sonra, Van Seyyar Jandarma Fırkası'nın mühim kısımlarını isyanı bastırmak

için kullanmak mecburiyeti hâsıl olmuştur. Eğer Birinci Kuvvai Seferiye Musul ve Revandiz'de haftalarca durup vakit geçirmesiydi, Van Seyyar Jandarma Fırkası'nın bütün kuvvetlerinden de istifade ederek, Van'daki Ermeni isyanı patlak vermeden, Dilman civarındaki Ruslar'ı belki tart edebilirdik. Ermeni isyanı, kuvvetlerimizin ve Nisan 1915 ortasında Van Seyyar Jandarma Fırkası'nın mühim bir kısmını askere karşı gerilerde kullanmak zaruriyeti hâsıl etmiştir. Diğer taraftan Ruslar dahi, Dilman civarındaki kuvvetlerini artırmak için vaziyetten istifade etmişlerdir.

1915 senesi Nisan ayında Ruslar'la karşılaşan Birinci Kuvayi Seferiye, Van vilayetinin şark hududundaki Van Seyyar Jandarma Fırkası'nın bir kısmıyla, Ruslar'a karşı 1 Mayıs 1915'te Diman etrafında yaptığı bir taarruzda büyük kayıplara uğramış, geri çekilmiş ve Van'daki Ermeni isyanı ve Van'a doğru ilerleyen Rus kuvvetleri karşısında Van'ı dahi kurtaramayarak Van Gölü cenubundaki dağlar arasından Bitlis istikametine perişan bir surette ricata mecbur olmuştur.

Van valisi, 3. Ordu Komutanlığı'na 20 Nisan 1915 günü şu telgrafı çekiyordu: *"İsyancılar Van'ın Ermeni mahallerine yakın olan karakollarımıza ve Müslüman evlerine ateş etmeye başladılar. Karşı konulup savunuluyor. Dün akşama kadar Atalan köyü civarında meydana gelen çarpışmada isyanların büyük bir kısmı yok edilmiştir. Gevaş telgraf hattı onarılmış, haberleşmeye açılmıştır. Bugün Başkale, Havasor, Memortki, Şersat'ın telgraf telleri kesilmiştir, tamirlerine başlanmıştır. Şehirde çarpışmalar bütün şiddet ile sürüyor. Ayaklanma geneldir. Yardım ve top gönderilmesini rica."*

Vali 24 Nisan'da Dahiliye'ye şu teli yolluyordu: *"Şimdiye kadar bölgeye etraftan 4.000 kadar isyancı Ermeni getirilmiştir. Asiler yol kesiyor ve civar köylere hücum ederek buraları yakıyorlar, buna engel olmak imkânsızdır. Şimdi birçok kadın ve çocuk yersiz ve yurtsuz kalmıştır. Bunları aşiret köylerinde barındırmak da uygun ve mümkün değildir. Bunların batıdaki vilayetlere göndermeye başlanması münasip midir?"*

8 Mayıs'ta, Ermeniler saldırıya geçerek Müslüman mahallelerini yakmaya başladılar. Vali Cevdet Bey bunun üzerine Van'ın boşaltılmasını emretti. 17 Mayıs'ta Türk askeri Van'dan çekildi, bundan sonra Ermeniler, boşaltılmış Türk mahallerini yaktılar. Ruslar da arkasından Van'a girdiler. Türk kuvvetleri 22 Temmuz 1915'te saldırıya geçip Van'ı geri aldı, ancak Ağustos'ta yeniden Ruslar ele geçirdiler. Van'daki isyan, Muş'a sirayet etmişti. Van Seyyar Jandarma Fırkası bu isyanı bastırmakla görevlendirilmiş ve tedip hareketi 11 Temmuz 1915'e kadar sürmüştür.

Van son günlerini yaşarken, Başkumandan Vekili Enver Paşa, Dâhiliye Nazırı

Talat Bey'e 2 Mayıs'ta şu yazıyı yolluyordu: *"Van Gölü etrafında ve Van valiliğince bilinen belirli yerlerdeki Ermeniler isyanlarını sürdürmek için daima toplu ve hazır bir haldedirler. Bu toplu halde bulunan Ermeniler'in buralardan çıkarılarak isyan yuvasının dağıtılması düşüncesindeyim. 3. Ordu Komutanlığı'nın verdiği bilgiye göre, Ruslar 20 Nisan 1915'te kendi sınırları içindeki Müslümanları, sefil ve perişan bir halde sınırlarımızdan içeriye sokmuşlardır. Hem buna karşılık olmak ve hem yukarıda belirttiğim amacı sağlamak için, ya bu Ermenileri aileleriyle birlikte Rus sınırı içine göndermek yahut bu Ermeni ve ailelerini Anadolu içine çeşitli yerlere dağıtmak gereklidir. Bu iki şekilden uygunun seçilmesiyle yapılmasını rica ederim. Bir sakınca yoksa isyancıların ailelerini ve isyan bölgesi halkını sınırlarımız dışına göndermeyi ve onların yerine sınırlarımız içinde dışarıdan gelen islam halkın yerleştirilmesini tercih ederim."*

Tehcir kararının ilk işareti bu yazıdır.

Ali Onbaşı'nın da içinde bulunduğu Van Seyyar Jandarma Fırkası, Ermeni isyanlarını önlemek, Van Gölü civarında asayiş sağlamaya çalışmaktaydı. Bölge çok geniş, Ermeni isyanları her tarafta çok fazlaydı. Seyyar Jandarma birlikleri olaydan olaya koşuyor, üstüne üstlük Rus ordularının önüne de çıkıyordu. Van ilini işgale Doğubeyazıt yoluyla gelen Rus ve Ermeni karması birlikleri, Muradiye kuzeyinde bulunan geçitte karşılamak, Van Jandarma Fırkası Erciş ve Muradiye taburlarına verilmişti. Çaldıran Çayı Vadisi'nde geçitte, derenin iki tarafını tutmuş mevzilenmişlerdi; öğleye yakın Rus süvari öncüleri görünmeye başlamıştı. Karşı yakadan henüz esas birliklerin gelmesini beklemeden silah sesi duyuldu. Silah sesleri iki taraflı duyulmaya başlandı, henüz bizim tarafta bir hareket yoktu ve hiçbir şey göremiyorduk. Akşama doğru, hiç tahmin edilmeyen üstümüzdeki tepelerden üzerimize ateş açılmaya başlamıştı. O tepelere nasıl çıkmışlardı, bu olamaz bir durumdu, birliğimiz zayıf vermeye başlamıştı. İşte bunlar, Rus'a yardım eden yöreyi bilen Ermeniler'di. Attıklarını vuruyorlardı. Dağdan gelen bu ateş nedeniyle, sarılacağımızı düşünen birlik komutanı, geri çekilme emri verdi. Geldiğimiz yerden Erciş tarafına gece çekildik. Bizim takım düşmana hiç ateş edememişti, fakat birliğimizden yirmi arkadaşımızı Çaldıran deresinde bırakmıştık.

Aynı zamanda Salim Çavuş (Aytekin) ve Kara Veysel (Aksoy) de, Muş, Bitlis tarafındadır. Veysel Aksoy'un şu anısı çok çarpıcıdır: *"Birliğin konakladığı yere yakın alan dereye, bir grup asker çamaşırlarını yıkamak ve yıkanmak için gitmişlerdi. Askerlerden bazıları soyunmuş dereye yıkanmaya, bazıları da çamaşır yıkamaya başlamışlardı. Birden üzerlerine ateş açılmış on asker orada şehit olmuş, bunu duyan birlik komutanı derhal takibe çıkmış ve yakındaki köye gelmişler, köylülerden on kişiyi yakalamışlar. Veysel de sorgulayan askerler arasında, kim öldürdü dereye askerleri, bilmiyorum diyor, kısasa kısas öldürüyorlar. Sıra kürk*

yakalı bir Ermeni'ye geliyor. Soruyorlar, kim öldürdü dereye askerleri? Kürk yakalı Ermeni'nin cevabı şu oluyor; Ben İstanbul Gümüşsuyu Hastanesi'nin baştabibiydim. Yüzlercesini orada iğne ile öldürdüm, diyor. Tabii onu da öldürüyorlar.

Bu olayda, Ermeni düşmanlığının her yerde olduğunu gösteren Kamuran Gürün'ün Ermeni Dosyası isimli kitabından aldığımız şu belge, o günleri açıkça gözler önüne getirmesi bakımından önemlidir.

Sivas Valisi, 22 Nisan 1915 günü Dâhiliye Nezareti'ne aşağıdaki telgrafi yolluyordu: "Vilayet içinde Ermeniler'in toplu olarak bulundukları yerler Şebinkarahisar, Suşehri, Hafik, Divrik, Gürün, Gemerek, Amasya, Tokat ve Merzifon'dur. Şimdiye kadar Suşehri'nin Türk köyleriyle civarında ve Hafik'in Tuzhisar Horasan köylerinde ve merkeze bağlı Olaraş Nahiyesi'nde yapılan aramalarda pek çok yasak silah ve dinamit bulundu. Ermeniler'in bu vilayetten 30.000 kişiyi silahlandırdıkları, bunların 15.000 kişinin de, Türk ordusunun başarısızlığı halinde ordumuzu gerisinden tehdit edeceği yakalanan sanıkların ifadeleriyle kesinleşmiştir. Ermeni Taşnak Komitesi'nden Murat'ın sığındığı Tuzhisar köyüne gönderilen güvenlik birlikleriyle Ermeniler arasında çarpışmalar olmuştur, kaçanlar takip edilmektedir."

Mirzaoba'da Selim'in (Şen) kızı 80 yaşındaki Huri Abla ile yaptığımız konuşmada şunları söyledi : "Babam Sivas'ta askermiş. O tarafta çok savaş olmuş. Savaşırken ayağından vurulmuş ve bir kayanın dibinde kalmış. Çizmesi kan olmuş. Yarası çokmuş, bulunduğu yerden inememiş, orada beklemiş, savaş devam ediyormuş.

Babam askerdeyken dedem Mustafa da aynı yerde askermiş. Bir asker dedeme oğlun Mustafa vuruldu, üç gündür şu tarafta kayanın altında yatıyor, demiş. Dedem gitmiş, babamı bulmuş, bitkin durumdaymış. Babamı hastaneye getirmişler, biraz iyi olunca teptil hava vermişler. Babam köye gelmiş, bir daha askere gitmemiş.

Askerliği bitince dedem de sağ-salim köye dönmüş, ben de dedemi tanıdım. Babam gibi orta boylu, zayıf bir ihtiyardı." Diyerek Huriye Abla sözlerini tamamladı. Biz şanslıyız, hiç savaş görmedik. Dedelerimiz, babalarımız savaş içinde çok zahmetler çekmişler, dedi.

Huri Abla, Ermeniler'in Sivas'ta 30.000 gönüllü asker topladığını ve bunların Sivas yöresinde terör estirdiğini, ordumuzu geriden vurduklarını nereden bilsin; ama ablanın anılarına dedesinin, babasının askerlikte çok zahmet çektikleri yer etmişti.

Buradan Mahmut Boğuşlu'nun Birinci Dünya Harbi kitabından Osmanlı-Rus

Doğu Savaşı'nı özetleyerek takip edelim.

Osmanlılar, Ruslar'la yakın tarihimizde şu savaşları yapmıştır:

1828-1929 Muharebeleri, 1855 Kırım Harbi, 1877-1878 (93 Harbi) ve dördüncüsü 1914-1918 Doğu Anadolu Muharebeleri'dir. Ruslar'la uzun süreli muharebeler I. Cihan Savaşı'nda yapılmıştır. Ruslar'la üç cephe üzerinde savaş yapılmıştır. (1 Kasım 1914 ile 16 Aralık 1917)

Kuzeyde: Hopa Batum ve Artvin

Ortada; Aras vadisi, Sarıkamış, Erzurum

Güneyde; Murat Nehri Vadisi, Van, Bitlis, Muş, Bingöl ve Oğnut, Rumiye Gölü civarıdır.

ERZURUM MUHAREBESİ

(11 Ocak 1916 – 16 Şubat 1916)

Muharebe, Erzurum baş yaylası, Palandöken, Deveboynu, Gürcü Boğazı ve Erzurum'un etrafındaki tabyalarda olmuştur.

Kargapazarı kuş uçmaz kervan geçmez yer diyerek bir avcı tümenine bırakılmıştı. Vorobiyef adındaki Rus generali bu zayıf noktadan saldırdı. 11-16 Şubat tarihinde olan bu Erzurum Meydan Muharebesi'nde Osmanlı 3. ordusu 13.000 şehit verdi, askeri gücümüz 26.000'e düştü. Rus gücü, bizden 3-4 misli fazlaydı.

Rus askerlerinin giyimleri düzgün, kış mevsimine uygundu. Askerlerin üzerinde küçük cep sobaları bulunuyordu. Rus askerleri omuzlarında tüfek taşıyor gibi ikişer odun kütüğü taşıyor, gerektiği yerde kütükleri yakarak ısıyorlardı.

Erzurum tabyaları eski tip ve toprak adi ateşliydi. Kargaboğazı Dağı'nın güçsüz bırakılması, Ruslar'ın bu dağı aşır Dumluyaya inmeleri Gürcüboğazı'nın da önünü açmıştı. Erzurum Ovası'na inen Ruslar, Karasu Vadisi'ne, Erzincan istikametine giden yolları açmışlardı. Ruslar zayıf noktalar bularak tabyaları da ele geçirmişler. 16 Şubat 1916 günü Erzurum düşmüştür.

OGNUT MEYDAN MUHAREBESİ

(20 AĞUSTOS – 10 EYLÜL 1916)

Sarıkamış, Erzurum Meydan Savaşları'ndan sonra 3. büyük meydan savaşı Ognut denen yerde Türk 2. Ordusu ile Rus'un iki kolordusu arasında yapılmıştır. Muharebe, Ognut Çayı Vadisi ile Şerafettin Dağları etrafında yapılmıştır. Bu savaşta, Türkler üç, Ruslar dört taarruz yapar. Savaş Türkler'in zaferi ile neticelenir. Ruslar, Türk Doğu Cephesi'nde Ognut Savaşı'yla durdurulmuşlardır. Ognut Meydan Muharebesi, Türkler'in 1. Dünya Harbi'ndeki yerini ve ağırlığını gösteren önemli bir savaş olmuştur. Bu savaşı Mustafa Kemal idare etmiştir. Doğu Anadolu istilası Ruslar'a çok pahalya mal olmuştur. Çok karlı ve soğuk geçen 1916 Kasım, Aralık ve 1917 Ocak, Şubat aylarında Fırat'ın Karasu kolu ile Murat kolu arasındaki Dersim dağlık bölgesinde Rus ordusu, soğuktan, açlıktan ve hastalıktan 100.000 zayıat vermiştir. Bu zayıat, 1917 Rus İhtilali üzerinde de etkisini göstermiştir.

1915 ve 1916 yıllarını, Erciş, Muradiye, Patnos, Malazgirt, Adicevaz bölgesinde Ermeni isyanlarının, katliamlarının ve terörist hareketlerinin peşinde oradan oraya koşarak devam ettirmiştir Ali Onbaşı. Buralarda gösterdiği üstün hizmetlerinden dolayı da, madalya ile taltif edilmiştir.

Ali Onbaşı 1917 yılında Doğubeyazıt'ta Rus ordusuyla tekrar karşı karşıya gelmiş, savaşmamışlar, mevzilerde karşılıklı beklemişlerdir. Burada Ali Onbaşı, 1. ordu 4. Orduya mensup 85. Alay, 2. Tabur, 2. Bölük askeri olmuştur. Alay Komutanı ise Fazıl Bey'dir. Ali Onbaşı, Mondros Mütarekesi'ne kadar bu birlikte mücadele etmiştir. Doğubeyazıt'ta Rus'la karşı karşıya iken Rus İhtilali olmuş (Kasım 1917); Ruslar'la 14 Aralık 1917'de ateşkes anlaşması yapılmıştır. Rus ihtilalinden sonra Ruslar çekilmeye başlamış, Doğu bölgesi savaşı Osmanlı - Ermeni savaşı haline dönüşmüştür. Ermeniler, Ruslar'dan elde ettikleri malzemelerle ve topladıkları kırk, elli bin askerle 1922 yılına kadar İngiliz, Fransız ve Rus devletlerinin destekleriyle Osmanlı'dan pay koparmak için mücadele etmişlerdir. Kafkasya bölgesinde Gürcüler ve Azeriler'le yeni devlet kurma hedefleri ile siyasi hareketlerin içine girmişlerdir. Ali Onbaşı'nın içinde bulunduğu askeri birlik, Rus İhtilali ile çekilmeye başlayan Rus ordusunu İğdir, Tuzluca, Digor, Kars ve Gümrü'ye kadar takip etmiştir. 30 Ekim 1918'de Mondros Mütarekesi imzalandığında doğuda 93 Harbi'nde Ruslar'a verilen Artvin, Ardahan, Kars Türkler'de kalmıştır. Ve Ali Onbaşı, 30 Ekim 1918'de askerden terhis tezkeresi almıştır. Ali'nin askerliği, Kasım 1911 yılından – Ekim 1918 yılına kadar tam yedi yıl sürmüştür. Biz burada sağlığında not ettiğimiz yerleri ve birlik adlarını verdik. Bu anlatım, Ali'nin askerlik yaşamının bir bölümüdür şüphesiz.

Ali ve Aliler, doğu savaşlarında ciltler dolusu kitaplara konu olacak savaş ve hadiselerle vatanımızın gurur abideleri olmuşlardır.

Annem Beni Yetiştirdi marşı, I. Cihan savaşı'ndan kalan anılardan biridir.

ANNEM BENİ YETİŞTİRDİ

Annem beni yetiştirdi
Bu ellere yolladı
Al sancağı teslim etti
Allah'a ismarladı
Boş durma, çalış dedi
Hizmet eyle vatana
Sütüm sana helal olmaz
Saldırmazsan düşmana.
Arş ileri, marş ileri
Türk'ün askeri dönmez geri

Yastığımız mezar taşı
Yorganımız kar olsun
Biz bu yoldan döner isek
Namus bize ar olsun
Ne şereftir ölmek bize
Bu güzel vatan için
Yanar yürek yurt aşkıyla
Daima için için

Arş ileri marş ileri
Türk askeri dönmez geri

F. CANSELEN (Marş)

MİRZAoba'DA EL DOKUMA TEZGAHI

Mustafa askere gideli sekiz, Ali'nin beş yılı dolmuştu ve Mirzaoba'dan 48 delikanlı askerdeydi. Yirmi yaşından kırk yaşına kadar Türk Milleti askerdeydi. Irak, Suriye, Hicaz, Filistin, Doğu Anadolu, Gelibolu, Makedonya ve Galiçya'da Osmanlı çocukları I. Cihan Savaşı'nı sürdürüyordu. Ve Mirzaoba'da 48 yiğidin beklenişi, her evde yürekleri ısıtan sıcaklıkla, sabırla akıyordu.

Köyde hayat yine devam ediyordu. Hüsnü Şerif kızlarına bakıyor, Asiy ve Feride büyümüş, serpilmişlerdi. Fadime de uzamıştı, uzun boylu olacağı belliydi. Kadınların genlerinden getirdikleri ev kurma, ev yapma duygularından olacak; köy kızları gergefte çevre, uçkur, peşkir işliyor, çeyiz hazırlıyorlardı. Hüsnü Şerife de, evde kızlarıyla konuşuyordu. Evde daha önce yıkanmış yünler vardı. Kilime yer açkısı dokumayı planlıyorlardı. Zamanı geldiğinde kızlar için gerekli olacaktı.

Koyunların yünleri kış bitiminde, erken ilkbaharda kırkılırdı. Yünler, genellikle suyun bol olduğu ilkbaharda çağlayanda yıkanır, taşlara serilerek kurutulurdu. Yıkanmış, temizlenmiş, kurumuş yünler, yün taraklarından geçirilir, yün işlenen öreke başlığına sarılacak şekilde topaklanırdı. Elde yün işleme, diğer adıyla yünleri bükerek tezgâhta dokunacak incelikte yün ipliği yapma aracına, mahalli adıyla "öreke" denilir. Öreke üç kısımdan oluşur: başlık; işlenecek olan yünün sarıldığı, yaklaşık yirmibeş, otuz santim uzunluğunda, yedi-sekiz santim çapında ve bir ucu oniki numara çifte fişegi girecek kadar deliği olan kaba ağaçtan alettir. İkincisi, üst ucuna başlığın takıldığı, ağaç sandalye bacağı kalınlığında ve alt kısmında dikey durmasını sağlayan tahta tabloya çivilenmiş yaklaşık yetmiş-seksen santim uzunluğunda aparatır. Örekenin üçüncü düzeneği de, ip bükme işinin yapıldığı ve üzerine bükülen ipliklerin sarıldığı iğdir. İğ de üç kısımdan meydana gelir. İşaret parmağı kalınlığında takriben yirmibeş santim uzunluğunda ağaçtan iğ gövdesi, bu gövdeye takılan ipi bükmeye yarayan spiral demir ve gövdenin alt ucuna takılan iğın dönmesine yardımcı olan ağırlık yani ağırşak.

Öreke, koyunyününden, keçi kılından veya keten liflerinden ağırşaklı iğ yardımıyla bükerek iplik yapmak hünerdir, öğretimi gerektirir. Öreke başlığına, büküme elverişli biçimde yerleştirilen ve bağlanan yün topağından elle dokuyacağımız işe uygun kalınlıkta sağılan yün ucu iğ demirine sarılır, ustalıklı döndürülen iğ yünü bükerek, iplik oluşur. Bu başlıktan iğ yün sağma ve iğ döndürme işlemi tekrarlandıkça iplik oluşumu devam eder. İşleme sabırla devam edilerek yün ipliği yumakları yapılır. Bükülüp işlenmiş iplikler, iplik çilesi yapma çıkırığına sarılarak, istenen büyüklükte çileler hazırlanır. Şimdi sıra, yün çilelerinin boyanmasına gelmiştir. Boyama yapma, iplikleri renklendirme işi için doğadan yararlanılır. Örneğin:

Beyaz iplik; ak koyunyünü doğal olarak kullanılır.

Kahverengi iplik; kara koyunyünü doğal olarak kullanılır.

Kızıl kahverengi iplik; yeşil ceviz kabukları ile yün çilesi kazanda kaynatılarak elde edilir.

Kırmızı iplik; soğan kabukları ile yün çilesi kazanda kaynatılarak yapılır.

Yeşil iplik; yün şeftali yaprağı ile kaynatılarak, ipliklerin parlak olması için boya kazanına tuz ve sirke konulur.

Boyanan iplikler dokuma tezgâhına yerleştirilir, evin hanımları sabırla bu iplikleri kullanacakları eşyaya uygun nakışlı veya yollu yollu ustalıkla işlerler. Kilim, çuval, zeytin yaygısı, torba, merdiven yolluğu vb. dokumalar kızlara çeyiz hazırlama ve ev ihtiyaçları için dokunurdu. 1950 yıllarına kadar, köyde dokuma tezgâhı evlerde kullanılıyordu. Modern dokumacılığın gelişmesi bu el sanatını yok etmiştir. Bursa'da ipekçilik, ipek-dokuma da çok yanlış olarak öldürülmüştür.

ÇANAKKALE CEPHESİ ve BU SAVAŞA KATILAN 30 MİRZAOBALI ASKER

ÇANAKKALE SAVAŞI

(18 MART 1915 – 9 OCAK 1916)

Çanakkale'de yöresinde Gelibolu'da yapılan savaş, Türk kahramanlığının destanıdır. Balkan Savaşı'ndan iki sene sonra başlayan I. Dünya Savaşı'nda, Osmanlı dokuz cephede birçok düşmanla çarpışmıştır. Doğu Anadolu'da Ruslar'la çarpışırken ve Ermeniler'le, isyancılarla uğraşırken; İngilizler ve Fransızlar bu sıkışık durumu fırsat sayarak, İstanbul'u almak için Çanakkale Boğazı'na ve Gelibolu Yarımadası'na saldırdılar. İngilizler'le Süveyş Kanalı, Yemen, Filistin, Suriye cepheleri yanında, Aden, Bağdat, Musul cephelerinde savaşıyorlardı. Balkan Savaşı'ndan sonra I. Cihan Harbi'ne katılmak zorunda kalan Osmanlı, ordularını bu defa Makedonya, Galıçya, Çanakkale, Doğu Anadolu, Irak, Filistin, Suriye ve Karadeniz'de yeniden düzenleme çalışmalarına başladı. 2 Ağustos 1914 tarihinde seferberlik ilan etti.

Mirzaoba köyü 48 yiğidini Balkan Savaşı'ndan sonra bekledi, ama hiç kimse askerden dönmedi. Onlar Doğu Anadolu'da Ruslar'la, Irak cephesi ve Kanal cephesinde İngilizler'le, Çanakkale'de İngiliz ve Fransızlar'la, Makedonya ve Galiçya'da Ruslar'la savaşmak üzere Almanya, Avusturya yandaşı olarak sevk edildiler. Avrupa savaş içinde yanıyordu, Osmanlı kendi topraklarında Avrupalılar'la ve Rusya ile çarpışıyordu. Bu nedenle Balkan Savaşlarında şehit olan 8 Mirzaobalı'dan şehit olan 8 kahraman gencimizi bu sayfada tekrar yad edelim:

1. Edalioğlu Halil	Adalı
2. Kerimizzetlerin Halim	Güleç
3. Karaimamoğlu Sait Ali	Şalgam
4. Osmanoğlu Hüseyin	Semiz
5. Çingarların Hasan	Aydın
6. Partalların Hüseyin	İşler
7. Kahvecioğlu İbrahim	Üner
8. Çeliklerin Tahir	Özçelik

8 yiğit delikanlı şimdi Balkanlar'ın çeşitli yerlerinde Mirzaoba'nın gurur abidesi olarak ebedi istirahatlarını yapıyorlar, mekânları cennet olsun. Balkan Savaşı'ndan sağ olarak kurtulan 40 kahraman askerden hiçbiri terhis edilmedi. Bunlardan 29 Mirzaobalı kahraman, Çanakkale – Gelibolu cephesine nakledilmiştir. Hâlbuki Çanakkale Savaşları'da 30 Mirzaobalı görülmektedir. Çanakkale Savaşı başlayınca, Osmanlı tekrar asker toplamaya başlamıştır. Mirzaoba'dan da asker toplanmıştır. Asker toplamaya gelen görevliler, köyde yaptıkları incelemede köy gençlerinin tümünün askerde olduklarını anlamışlardır.

Köyden toplanan yeni yetme çocuklar içinde uzunboylu, tahminlerine göre ağırlığı 46 kg olan 16 yaşındaki Halil Atıla'ya gözleri takılır. Halil Atıla'nın silah taşıyabileceği, askerlik hizmeti yapabileceği kararına varan heyet üyeleri, onu Çanakkale'ye hemen sevk edilmek üzere asker yazarlar. Böylece Mirzaoba'dan Çanakkale – Gelibolu Savaşları'na katılanların sayısı 30 olur. Bu 30 gençten 25 genç şehit olur. Sağ kalan 5 asker, terhis olmadan askerlik görevlerine devam ederler. Yaptığımız tesbitlere göre İbrahim (Dağasan) ve İbrahim (Ay) Çanakkale bölgesinde kalırlar. Veysel (Şalgam), Ümmet (Özçelik), Biberici İsmail (Özçelik) üç kahraman asker Halep, Filistin, Bağdat cephelerine gönderilirler. Filistin cephesinde Biberici İsmail şehit olur. Öğrenebildiğimiz kadarıyla bu

kahramanlarımızla ilgili bilgileri sonraki sayfalarda göreceğiz.

Diğer 10 gazimizin Balkan Savaşı'ndan sonra nakledildikleri cepheleri şöyle tespit edebildik:

Ali (Alper) ; İzmir, Trabzon ve Rus Doğu Savaşı

Veysel Aksoy; İzmir, Rus Doğu Savaşı

İsmail Akyüz; Galiçya

Salim Aytekin; Rus Doğu Savaşı ve Irak

İsmail Kahveci; İzmir Deniz Askeri

Mustafa Şen ve oğlu Salim Şen; Sivas, Rus Doğu Savaşı

Halil Çelik; Girit ve diğer adalar

Halil Atila; Çanakkale, Rus Doğu Savaşı

Mirzaoba'lı bu kahramanlarımızla ilgili bilgileri, yakınlarından öğrendiklerimiz ve kahramanların bulundukları cephelerdeki askeri olayları birleştirerek yazmaya çalışacağız. Bu hususta faydalandığımız eserler kaynaklar bölümünde yazılmıştır.

Mirzaoba köyünden Çanakkale savaşlarında şehit olan 25 kahraman vatan evladını aile ismini de belirterek liste yaptık. Onlar Mirzaoba'nın gurur abidesi olmuşlardır.

Köyde, Yunan çetelerinin Bursa'yı işgali sırasında şehit ettikleri 5 köylümüz de lakaplarıyla ve nerede, nasıl şehit edildikleri ile listelenmiştir. Ayrıca 5 Kore gazimiz ve 5 Kıbrıs gazisi köylümüz de listelenmiştir. Halil Atila'nın askere nasıl alındığını, oğlu Süleyman Atila anlattı: Çanakkale Savaşı'nın devam ettiği günlerde köyümüze asker toplamak için gelmişler ama köyden yaşı tutanların hepsi askerdeymiş. 16-17 yaşlarında gençleri cami önüne getirmişler. Asker toplamaya gelen heyet başkanı, 16 yaşında olan Halil Atila'yı boyu uzun, ağırlığı kırk kiloyu geçer, tüfek taşıyabilir diyerek askere yazmış. Halil Atila, 16 yaşında asker olmuş ve Çanakkale Savaşı'na götürülmüş. Çanakkale Savaşları'na katılan Halil Atila, bu savaş bitince Rus Doğu cephesine nakledilmiş. Halil Atila, 1918 Mondros silah bırakışmasına kadar Doğu cephesinde Ruslar'a ve Ermeniler'e karşı savaşmış. Sağ-salim Mirzaoba'ya geri dönmüş. Köyde çiftçilik yapmış, kahvehane açmış, arada askerlik anılarını anlatmış. Huri, Mehmet, Süleyman adında üç çocuğu olmuş. 1975 yılında Mirzaoba'da vefat etmiştir.

Çanakkale Savaşı öncesinde 10 Ağustos 1914 günü, iki gemi (Göben-Yavuz, Berislane-Midilli) Enver Paşa'nın emri ile boğazlardan içeri alınmış; Boğazlar, 4 Ağustos'ta Romanya ve Avusturya donanmaları hariç, bütün donanmalara kapatılmıştı. Bu karar, Rusya ve İngiltere'yi zor duruma düşürmüştü. İngiliz zırhlıları, 19 Şubat 1915 günü Seddülbahir ve Kumkale'deki tabyalarımızı topa tutmuş; 20-25 Şubat'ta da, 247 ağır top ile tekrar tabyalarımızı susturmıştır. 18 Mart 1915, İngiliz ve Fransız donanmaları Çanakkale Boğazı'nı geçmek ve İstanbul'u almak için saldırıya geçtiler. İlhan Akşir'in Çanakkale Savaşları adlı kitabından Çanakkale Boğazı Deniz Savaşları diye bilinen savaşı özetlemeye çalışalım:

Sabah saat 10.30 da Queen Elizabeth, Inflexible, Agememnon, Triump, Prince George gibi modern İngiliz zırhlılarından oluşan birinci tümen boğaz açıklarına geldi. Saat 11:15 te Triump zırhlısının ilk mermiyi atmasıyla savaş başladı, her tarafı toz ve barut dumanı kapladı. Bu sırada Dardanos ve Mesudiye kükremeye başlamış, Agememnon zırhlısına birkaç mermi isabet ettirmiş, yaralamış, Inflexible zırhlısının komuta köprüsünde ise yangın çıkarmıştı. Menzilizim içine giren diğer zırhlılarda yara aldı.

Nihayet saat 12'de, Suffran, Gaulois, Caharlemance ve Bouet zırhlılarından oluşan Fransız filosu öne geçerek 7 km'ye sokulup tabyalarımıza daha yakından ateş etmeye devam etti. Tabyalarımız da, bunlara cevap vererek üst üste isabetler kaydediyor ve yüzen çelik kaleleri yıpratıyorlardı. Düşman gemilerinin güverteleri bir anda alev alev yanmaya başladı. Çelik duvarlarda delikler açılıyordu. Düşman şaşırmıştı, bu mermiler nereden geliyordu? Binlerce top, tabyalar üzerine mermi yağdırmış, Türkleri susturdıklarını zannetmişlerdi. İsabetli Türk ateşi, arka arkaya düşman zırhlılarının güvertelerinde patlıyor, onları şaşkına çeviriyordu. Komutanları, amiral emrindeki zırhlıların perişan durumunu görmüş, onları Türk topçusunun elindeki boğazın mavi sularına gömmek için geri çekmeye karar vermişti.

Saatlerin 13.45'i gösterdiği bir sırada, yedekteki İngiliz zırhlılarını, ateş altında bulunan Fransız zırhlılarla değiştirmeyi ileri sürdü. Fransız zırhlıları, geri manevraya başlamışlardı. Bir gece önce Nusret Mayın Gemisi'nin döktüğü 26 mayın sabırsızlıkla vazifelerini yapmak, bu ölüm saçan çelik yığınlarını yok etmek için bekliyorlardı. İşte Bouet zırhlısı gelmiş, bu kutsal mayınlardan birine çarparak 2 dakika içinde 600 mürettebatı ile sulara gömülmüştü.

Saat 14.35'e gelmişti. Irrestible zırhlısı da, Boue'in yerini almak için koşmuş, o da aynı akıbete uğramıştır. Saat 16.30'da Inflexible da, bir mayına çarparak yaralı gövdesini sürükleye sürükleye harp sahasından çekiliyordu. Şimdi sıra Ocean'a gelmişti. O da bir mayına çarparak yok oldu. Birkaç saat içinde Bouet, Irrestible,

Ocean batmış; Gaulois, Suffren, Inflexible saf dışı edilmişti. Mayın arama tarama gemileri de, Türk topçusunun isabetli atışlarıyla batırılmıştı.

Güneşin batmaya yaklaştığı bir sırada saat 17:00'da, her tarafı cehennemi bir ateş içinde bırakarak boğazı geçmeyi tasarlayan düşman armadası, kuvvetlerinin üçte birini kaybederek harp meydanından mağlup ve perişan olarak geri çekilmiştir. Böylece yenilmez zannedilen düşman yenilmiş, İstanbul kapıları kapatılmış, 18 Mart gününde dünyanın hiç beklemediği büyük bir zafer kazanılmıştı. Şüphesiz bu Türk topçu atışlarının içinde, Mirzaoba'dan topçu İbrahim (Ay) ve diğer askerlerimiz vardı.

Çanakkale-Gelibolu savaşlarına katılan askerlerimiz her zaman gönlümüzde gurur abidesi olarak yerlerini almışlardır.

SEDDÜLBAHİR ÇIKARMASI

25 NİSAN 1915

İlhan Akşit Çanakkale Savaşları'ndan alıntı: Çıkartma, 25 Nisan sabahı 9.00 da bir saat süren topçu ateşinden sonra başladı. Düşman 5 noktadan çıkarmaya başladı. Düşman, Ertuğrul ve Teke koyunda küçük müfrezeler tarafından karşılandı. Denizden zırhlıların top atışları ile bu birlikler susturuldu. Ertuğrul koyunda bulunan Yahya Çavuş takımı, düşman top atışının kesilmesinden sonra hemen siperlere koşmuş, 6 bölük kuvvetindeki düşmanı akşama kadar sahilde avlamış, ilerlemesini oyalamıştı. Yahya çavuş ve sağ kalan iki arkadaşı, arkalarından çevrildiğini anlayınca, güneş batarken harap tabyadaki bölüklerine iltihak etmişlerdi. Burada 9. Tümenimizin 26. Alayının 3. Taburu bulunuyordu. Bu taburla, kat kat üstün İngiliz birlikleri tutulmuş, ancak öğleden sonra alınabilmişti. Alay komutanı, ihtiyatını parça parça muharebeye sokarak, düşmanın hedefi olan Alıcı Tepe'ye kadar ilerlemesine mani olmuştu. 25 Nisan gecesı alınan takviyelerle süngü hücumu alınmış, daha fazla düşmanın çıkarılmasına meydan verilmemişti. 9. Tümenimiz sahilten 3 km. içerde tertiplenerek İngiliz ve Fransızların 8 ay boyunca taarruzlarını önlemiş, ilerlemelerini durdurmuştu.

ARIBURNU MUHAREBELERİ

25 NİSAN 1915 -19 MAYIS 1915

İlhan Akşit'ten alıntı⁵: Düşman ikinci cepheyi Arıburnu'nda açmıştı. Atatürk'ün dediği gibi, buradan Türk ordusunun arkasına sarkarak en kısa yoldan Gelibolu yarımadasını istila etmek istiyordu. Aynı zamanda Seddülbahir bölgesinde çarpışan İngiliz ve Fransız güçlerine destek sağlamayı planlamışlardı. 25 Nisan 1915 günü, Avustralya himayesinde 1500 kişilik örtü kuvveti ile Arıburnu'na çıktı.

Düşman karşısında, 27. Alayın 4. Bölüğü bulunuyordu. Bu bölüğün mensup olduğu tabur, Azman Dere'den Çamlıtepe'ye 1500 metreye kadar yayılmıştı. Kabatepe'den bir mantıllı, bir alüs, Kanlısırtın'da ise bir dağ bataryamız vardı. Karaya çıkan birlikler ilk önce Kocaçimen Tepe'yi, sonra da tabyalarımızı elde edeceklerdi. O anda, bölgede bulunan 9. Tümen 27. Alayının 4. Bölüğünün ateşine tutuldular.

I. Avusturalya Tümeni çıkarmaya devam ederken geniş bir alana yayılarak ilerliyordu.

Türk takımı, bu donanımlı asker karşısında muharebe ederek çekiliyor, yüksek sırtı tutan takım ise, bulunduğu yeri terk etmiyordu. Kaba Tepe'de menzile inen bölük, kat kat üstün düşman kuvvetleri karşısında muvaffakiyetle tutunuyordu.

Kahraman 4. Bölük tamamen eridi. Düşman, Kanlı Sırtı ve buradaki topçu bataryasını saat 16.00'da ele geçirdi. Durum vahimdi. 5.45'te 9. Tümenin emriyle 27. Alay harekete geçmiş, Kanlı Sırt ve Yüksek Sırt hattında kanlı çarpışmalar başlamıştı. Bu sırada düşman taburları, Conk Bayır'ına doğru ilerleyerek 27. Alayın siperlerini tehdite başlamıştı.

19. tümen komutanı Mustafa Kemal Arıburnu'na düşman çıkarması olduğunu anlamış, 57. Tümeni harekete geçirerek kendisi de alayla birlikte Kocaçimen'e gitmişti. Conk Bayır'ında askerine 10 dakika istirahat vererek, alayına yayılma planları yapmak üzere tepeye doğru çıkarken, düşmandan geri çekilen askerleri gördü.

Balıkçı damlarında düşmanla kahramanca savaşıyan takım cephaneleri bittiği için geri çekiliyordu.

Mustafa Kemal onları durdurarak:

5 İlhan Akşit, s.33-36.

- Niçin kaçıyorsunuz?

- Efendim düşman!

- Nerede?

- İşte, diyerek 261 rakımlı tepeyi gösterdiler.

- Düşmandan kaçılmaz.

- Cephanemiz kalmadı!

- Cephanemiz yoksa süngünüz var, diyerek askerlere süngü taktırarak yere yatırmıştı.

Mustafa Kemal'in deyimiyle kazandığımız an, bu andı. Yaverlerini istirahat etmekte olan alaya göndererek, derhal düşmanın taarruz etmesini emretti.

Kaymakam Mustafa Kemal'in 57. Alay yanında, 27. Alay da emrine girdi. Bu iki alay, bütün cephede düşmanla savaşa tutuşmuştu. Alaylarımız taarruz üstüne taarruz yapıyordu. Yüksek Sirt, Merkez Tepe, Sivri Tepe hattında tutunan düşmanı geri atmaya çalışıyor, savaş çok kanlı devam ediyor, iki taraf da çok zayıt veriyordu. Bu zayıt, Mustafa Kemal'in aksine, Alman Liman Paşa'nın yanlış yaptığı hesap yüzündendi. Bu hata, düşmanın karada 8 ay tutunmasına ve onları atmak için birçok vatan evladının şehit olmasına sebep olacaktı.

Mustafa Kemal çarpışmalar ilerleyince diğer alaylarının taarruza geçmesi için emir verdi. Esat Paşa, Arıburnu cephesi komutanlığını Mustafa Kemal'e bıraktı. Mustafa Kemal 72. Alayı 27. Alaya takviye olarak kattı; 77. Alayı 27. Alayın güneyinden muharebeye soktu.

Nihayet akşam 21.15'te dışardaki yağmur çiselerken General Birdwood, Başkomutan Hamilton'a, ağır kayıplar verdiğini, yarın şafakta bir Türk hücumu olursa durumun fiyasko ile neticelenebileceğini bildiriyordu.

Askeri bilgi dehasıyla Mustafa Kemal, alaylarını İngiliz ve Anzaklara karşı galip getirmişti. Düşmanlar taarruzlarından vazgeçerek sipere girmek mecburiyetinde kaldı. Bu savaşta, 13. 955'er şehit olmuştu. Hiç şüphesiz, burada da Mirzaobalı askerlerden vardı. Onlar kanlarını toprağa karıştırarak bu toprakları kutsal vatan yaptılar ve Türklüğün abidesi oldular.

I. KIRTE SAVAŞI

28 NİSAN 1915, 4 MAYIS 1915

Kirte Savaşlarını, değerli yazar Turgut Özakman'ın Diriliş Çanakkale 1915 adlı romanından ve Mirzaobalılar ile Kaymakobalı Ali Osman dayıdan özetleyerek terkip edelim.

“Mirzaobalılar çoğunlukla Kirtedeydi” diye anlatılanlardan biliyoruz. 28 Nisan 1915 Çarşamba günü İngilizler ve Fransızlar, 17.500 askerle Alçıtepe'yi almak üzere taarruza başladılar. Düşman donanması, 470 topla Türk menzillerini bombardıman etti. Türk cephesinin ortası, Alçıtepe Köyü idi. Yolun batı yanında, birinci hatta Bolayır'daki 7. Tümen'den gelen 20. Alay vardı. Yolun doğu yanında ise, yine 7. Tümen'den gelen 10. Alay yer alacaktı; ama o daha gemiden yeni inmişti. Yoldaydı. Onun yerini, savaş artığı küçük derleme birlikler almıştı.

26. Alayın 2. ve 3. Taburları, sayıları çok azaldığı için birleştirilerek bir birlik oluşturulmuştu. Birlik, çoğu hafif yaralı 820 askerdі. Bütün cephede dördü doğuda, dördü batıda sekiz ağır makineli tüfek bulunuyordu. Savaş, 08.00'da düşman donanmasının top atışları ile başladı. 60 dakika ölüm, yıkım, kıyım kusturdular. Asker korunmak için toprağa girdi, karıştı, sanki toprak oldu⁶.

19. Alay, zorunlu yürüyüş hızıyla mola vermeden soluk soluğa gidiyordu. 19. Alayın 1. Taburu 4. Bölüğünde, Mirzaoba'dan Hüseyinoğlu İbrahim vardı. İbrahim borazancıydı. Köyünde çökelek yaparken kaval üflüyordu, askerde de yat borusu, kalk borusu, hücum borusu ve komutanın emrine uygun boruyu üflüyordu. İbrahim 39 yaşına basmıştı. Rumeli'ni biliyordu. Balkan Savaşları'na katılmıştı. 19 yıldır askerdі. Tüfeği, borusu, çantası ile bütünleşiyordu; ağırlıkları, ona elbisesinin bir parçası gibi geliyordu. Uzun boylu, güçlüydü, ha babam Kirte'ye yetişmek için yürüyordu.

60 dakikalık bombardımanın ardından İngiliz birlikleri, Alçıtepe'ye doğru, Türk birliklerinin batı ve orta kesimine; Fransızlar da, doğu kesimine taarruza kalktılar.

Türk askerleri bombalanmış mevzilerden, taşın ve toprağın altından, ölümler canlanır gibi savaşmak için doğruldular. Mirzaoba'dan 30 yiğit kahraman asker de, bu Çanakkale siperlerindeydi. Bu siperlerde bir de, kardeş köy Kaymakoba'dan Ali Osman (Tamaç) dayı vardı ve şüphesiz daha başka Kaymakobalı askerler de vardı. Biz, Gazi Ali Osman Dayı'nın coşkulu, sanki savaş anlarını yaşıyormuş gibi anlatımlarından anımsayabildiğimiz kadarıyla burada değinmek istiyoruz.

6 Turgut Özakman, s.317.

1964–1968 Ekim ayına kadar köyüm Mirzaoba 'da okul müdürü olarak çalıştım. Kaymakoba'da Ali Osman dayı okuduğum için beni çok severdi. İlk görev yerim Antakya'dan evlendim. Ali Osman dayı, eşimi de gelin kızım diye çok severdi. Ali Osman dayı, Kaymakoba'dan bize, Mirzaoba'ya genelde Pazar günleri kahve içmeye gelirdi. Ali Osman dayı, kahve içmeyi çok severdi. Eşim, Ali Osman dayının sevdiği kahveyi yapardı. Bu kahveli sohbetlere, akrabası babam da katılarak anlatılanlara ortak olurdu. Kendisi, Rus doğu cephesi gazisiydi.

Kızım Ülkü, taş duvar içindeki pencere içinde oynarken; eşim, gazlı, pompalı gaz ocağını yakar, Antakya'dan getirdiğimiz çiğ beyaz kahve tanelerini toprak tencerede (tabuka) kahverengi oluncaya kadar çevire hoplata pişirirdi. Oda, içi kavrulmuş kahve kokardı. Bu kahve kokusu, iki arkadaşı da mest ederdi, ikisi de seksenli yaşlarda ve aksakallıydı. Eşim kavrulmuş kahveleri el değirmenine doldurur, ben de onları çekerdim. Taze yapılmış köpüklü kahveyi içerken Ali Osman dayı: “ kızım, eline sağlık, ne de güzel olmuş” derdi.

İşte Ali Osman Dayı'nın bu kahve ziyaretlerinde Çanakkale Savaşları'nın adeta canlı tanığı oldum. Çanakkale hikâyelerini, eniştemiz İbrahim Dağışan'dan ve başka köylülerimizden de dinledim; ama Ali Osman dayının anlatış tarzı çok tatlı oluyordu.

Yeğenim derdi bana, babama Ali kardeşim derdi, başlardı: “*Ağabeyin Mustafa Çavuş'la aynı yerdeydik Kirte'de. Düşman gemilerden bomba yağdırdığında biz derenin derinliklerine kaçıyorduk. Dik taşlı, ağaçlı dere içleri asker dolar, top mermileri üstümüzden uçardı. Gemiler yön değiştirir, Kirte Deresi'nin içini bombalardı. Biz diğer tarafa koşardık. Ama düşmanın top mermileri büyüktü, düştüğü yeri harman yeri kadar aşırıyordu. İşte Ali kardeşim, ağabeyin Mustafa ve yanındakiler, mevzilerine isabet eden top mermisiyle havaya uçtular. 50 metre uzağımdaydı Mustafa Çavuş, bombardıman geçince koştum, Mustafa'yı buldum, ölmüştü. Kuranını çıkarmış, yaprakları uçuşuyordu. Orada şehit olanlarla birlikte gömdük*” diye keserdi. Keserdi çünkü çok acı çektiği yaşlı gözlerinden belli olurdu. Tabakasını çıkarır bir sigara yakardı ve babama da ikram ederdi. Babam sigara içmezdi, ama bu anlatımdan sonra Ali Osman dayının sigarası içilirdi doğrusu.

İngilizler, Türklerin donanmanın ateşi altında ezilmiş olduklarını düşünerek ve Türklerden altı kat fazla olduklarına güvenerek serbestçe Kirte Deresi yanından ilerliyordu. Türk alayı yaklaşmalarını soğukkanlılıkla bekledi. Çıt çıkmıyordu. İngilizler, arada 100–150 metre kalınca, süngü hücumuna kalkarak koşmaya başladılar. Türk siperlerinden binden fazla tüfek ve iki ağır makinalı tüfek, birden çalışarak İngilizleri biçtiler. Pek azı kurtulabildi. İngilizler bu kesimde taarruza ara verdiler.

Doğu kanatta oluşum farklıydı. Savaş çok hızlı, yırtıcı başlamıştı. Saat 10.00 da, hem Türk hem Fransız cephesinde dalgalanmalar, sarsılmalar başladı. Düşman ilerlese durduracak kuvvet yoktu. 26. Alay bölgesinde birliklerin çoğu geri çekiliyor, cephe yer yer boşalıyordu.

Bu sırada 19. Alay, doğu kesimine yetişip bu kesimin ortasına yerleşti⁷. Mirzaobalı İbrahim, komutanın emriyle borusuna üfledi. Hücum! sesleri kulakları çınlattı. Diğer siperlerden sesler geliyordu: *"Gazanız mübarek olsun! Buradan çıkılmaz, Çanakkale geçilmez!"*

Tümen Komutanı Halil Sami Bey'in morali düzelmmişti. Durumu soğukkanlılıkla değerlendirdi. Düşmanı geri atmak için 19. Alayla taarruza karar verdi. 20. Alay taarruza dünden razıydı. Saat 15.00'da Türk karşı taarruzu başladı. Yeni gelen 19. Alay, karşısındaki birlikleri ezip ilerledi. İşte bu sıralarda Fransız zırhlılarından gelen bir bomba, İbrahim'in üstünde patladı, orası toz toprak içinde kalmıştı. Borazancı İbrahim'i bomba çukurunun kenarında buldular ve oraya gömdüler⁸. Mirzaobalı 25 onur abidesinden biri olan Borazancı İbrahim, Çanakkale Savaşı'nda şehit olarak kanıyla, kemikleriyle karıştığı bu toprak parçasını bizlere şehit mirası olarak bıraktı.

Gel-gitli, şaşırtıcı bir savaş günü yaşanmış Birinci Kırte savaşı, İngiliz ve Fransızların yenilgisi ile sonuçlanmıştı. Çanakkale Savaşları'nda düşman gemilerinden atılan mermilerin açtığı çukurlar, Türk askerlerine cennet bahçeleri oluyordu.

II. KİRTE SAVAŞI

6 MAYIS 1915 – MAYIS 1915

6 Mayıs 1915 Perşembe sabahı üç gün sürecek 2. Kırte Savaşı başladı⁹. Tabi Seddülbahir Bölgesi'nin diğer Zağın Dere, Kanlı Dere, Kereviz Dere vd. bölgelerde mevzi savaşlar devam ediyordu.

Saat 11.00'a doğru korkunç bir gürültü koptu. Düşmanın deniz ve kara topları üç yönden ateş yağdırmaya başladı. Yarım saat sonra top ateşi Türk mevzilerinin arkasına kayınca, düşman birlikleri Türk siperlerine doğru koşmaya başladı.

⁷ Age, 322.

⁸ İsmail Hakkı Bayram, dedesi İbrahim ile ilgili Çanakkale Savaşı anılarını, Çepni Köyü'nden Çanakkale gazisi olarak dönen Hocaoglu lakaplı dedesinin arkadaşından dinledi ve biz de, anlatılanları örnek olarak not ettik.

⁹ Age, 365.

Türk askerleri top ateşini duyunca, saklandıkları yerlerden siperlerine döndüler. Türk topları arazide ilerlemeye çalışan düşman birliklerini vurdukça, siperlerden övgüler yükseliyordu. "Çok yaşa! Koca topçu!" diye askerler bağırıyordu. Bu topçulardan birisi de, Mirzaobalı İbrahim Onbaşı idi. Topunun başında ter içinde çalışıyordu. Ağabeyi Ömer de¹⁰, bu cepheydi. Hasan Cesur Bayraktar¹¹, bayrağı önlere taşımaya gayret ediyordu. Güçlü donanma atışlarından talihsiz bir top önlerine düştü, Hasan orada şehit oldu. Bayrak, diktiği yerde Hasan'ın üzerine doğru dalgalanıyordu. Mirzaobalı Çeliklerin Mehmet Sait de¹², en dikkatli şekilde yaraları sarıyor, tedavileri yapıyordu. Gece bile sıcaktı, boğazı susuzluktan kurumuştı, su içmek aklına gelmiyordu. Yaraları sararken köyünde yaptığı üzüm bağı aklına düştü, oradan üzüm yemeği düşledi, bu üzüm bağı köyünde yapılan ilk üzüm bağıydı.

7 ve 8 Mayıs günleri, düşman gemilerinden 400 top birden atışa başladı, yerden 100 top onları destekliyordu. 10 bin askerimizin üzerine ateş yağıyordu. Sıhhiye Mehmet Sait yanında, Kara Süleyman ve Mutuların Ömer, düşmana silah sıkarken Çanakkale şehidi oldular. Düşman Alçı Tepe'yi alamadı. İkinci Kirte Savaşı'nda tüm Türk birlikleri kahramanca savaşımıştır.

III. KIRTE SAVAŞI

Sabah, saat 08.00'da, deniz ve kara toplarının gittikçe yoğunlaşan bombardımanı ile başladı¹³. Düşman, taarruz öncesi, güçlü donanmasının modern topları ile siperlerimizi dövüyordu. Türk sağ kanadındaki askerler siperlerine dönsünler diye, düşman bomba atışları iki saat ateş kustuktan sonra durdu. Türkler, bombardıman bitti sanarak hızla yıkılmış siperlerine döndüler. Taarruzu beklediler. Bu, acı bir İngiliz oyunuydu. Top atışları yeniden başladı. İngilizler, daha önce tahrip edilmiş siperlere iki saat daha ölüm yağdırdılar. Bu pis oyun, büyük asker kaybına yol açtı. Türk komutanlığı yedek birlikleri de ileri sürdü. Şehitler, yaralılar, eski ve yeni askerler ön siperlerde birbirlerine kavuştular.

Cephe gerisini biraz olsun rahatlatmak için, eski 1877'den kalma mandalarla çekilen topları açığa çıkardılar. Böylece fedai olarak düşmana veryansın ettiler. Burada teğmen Arif (Tanyeri) komuta ediyordu.

Ağabeysinin şehit olduğunu öğrenen İbrahim onbaşı, teğmeninin emirlerine

10 Ömer ve kardeşi onbaşı İbrahim (Ay) ile ilgili bilgiler, oğlu Canip Ay'dan alınmıştır.

11 Bayraktar Hasan (Cesur) ile ilgili bilgiler, torunu Hasan Cesur'dan alınmıştır.

12 Mehmet Sait ile ilgili bilgiler torunu Av. Mehmet Çelik'ten alınmıştır.

13 Age, 410.

harfiyle uyuyor, düşmana ateş püskürüyordu. Bu sırada İngiliz birliği cephemize ortadan taarruz etti, ilerlemeye başladı, orta cephede yarılma tehlikesi belirmişti. Taburdan sağ kalanlar adım adım geri çekilirken, kayaları, ağaçları hatta kendi şehit arkadaşlarını siper ederek, İngilizlerin ilerleyişini durdurmak için çırpınıyorlardı. Yine askerin fedai olduğu bir savaş alanıydı burası. Yedek kuvvetler yetişerek boşluğu doldurdular. İngilizler birinci siperlere kadar geri sürdüler.

3. Kirte Savaşı 5–6 Haziran günleri devam etti. Düşman deniz ve kara topları, Türk siperlerini ateşler içinde yakıyordu, toz bulutları duman oluyordu. Türkler toprakların, toz bulutlarının altından çıkarak mevzilerini koruyor, sonra karşı taarruza geçiyordu. İnanılması zor fedakârlıklarla, düşmanın ele geçirdiği siperlerin büyük bölümünü geri aldılar, 17 ağır makinalı tüfek ele geçirdiler. Düşman Alçıtepe'ye yine ulaşamadı.

Bu muharebede zayıyatımız 10.000 askere, düşmanınki ise 7.500 askere ulaşmıştı.

Bıçakçıların Hasan, Kerimzetterin Halim, Damacıların Ramazan, Çeliklerin Mustafa, Molla Ali, deli İsmailerin İsmail buralarda Çanakkale şehidi olarak gönüllüğümüzün onur abidesini oluşturdular.

Kirte'de, General Hamilton ve donanma destekli birleşik ordu, rütbeli veya rütbesiz Mehmetçiklerin özverisi olan can cömertliği, gönüllerinde taşıdığı yurt sevgisi ve inancı önünde bir kez daha başarısız kalmış; bir kez daha yenilmişti¹⁴.

I. KEREVİZDERE SAVAŞI¹⁵

18 HAZİRAN -22 HAZİRAN 1915

Ali Osman dayı sayardı; Kerevizdere'den Kirte Deresi'ne ve Kanlı Dere'ye hepsine girdim çıktım. Tanrı beni korudu, nasıl oldu sağ çıktım derdi. İyi ki sağ geldin, seni tanıdım, bizlere ilk elden Çanakkale bilgileri senden hatıra kalacak. Fransızlar, 18 Hazirandan 21 Hazirana kadar Kerevizdere'yi bombaladılar. Türk siperlerini tahrip ettiler. 21 Haziran günü 06.00 da, 45 dakika Kerevizdere'nin batı kesimini dövdükten sonra taarruz başladı. Taarruz 600 metrelik cephede devam etti. Fransızlar ilk 83. Rakımlı tepeyi aldılar.

¹⁴ Age, 414.

¹⁵ Age, 423.

Kerevizdere'de Haziran sıcağında, Çanakkale mucizesi bir daha yaşandı. Yüzleri şehit olan arkadaşlarının kanlarıyla al bayrak olmuş Mehmetlerden sağ kalanlar yıkıntılarının altından çıktılar. Önce tüfekte ateş ettiler, sonra süngüyle boğazlaşma başladı. Süngü hücumları birbirini izliyor, bazı siperler elden ele geçiyordu.

Yüzbaşı Kemal bağırdı: *"Hep birlikte şehit olmaya koşalım ki vatan kurtulsun!"*. Kendisi, iki yerinden yaralanmıştı, hastaneye gitmedi. Fransızlar da, çok kan kaybetmesine rağmen dayanıyorlardı. Akşam olmuştu, 83. Tepenin bir bölümü Fransızlarda kaldı. 22 Haziran günü Fransızlar, 6. Alayımızın bulunduğu yere taarruz etti, cephelede karşılayan Mehmetçikleri geçemedi.

ZİĞİNDERE SAVAŞI¹⁶

25 HAZİRAN -12 TEMMUZ 1915

İngilizler, hava fotoğraflarıyla Türk siper ağını ayrıntılarıyla öğrenmişlerdi. Yaklaşık 200.000 askerle bu savaşa katılıyorlardı. Bu askerler arasında, İngiliz sömürge birlikleri de vardı. Bizim ilk anda bu bölgede, 11. Tümenen 5.000 savaşı bulunuyordu.

25 Haziranda İngilizler, Zığındere'nin iki yanını ateşe aldı. Bombardıman, aralıklarla 28 Hazirana kadar devam etti, sabah 10.00'da ateş yağdı. Bombalamanın arkasından İngilizler taarruza kalktı. Boşaltılmış, alt üst olmuş siperlerimizi işgale başladılar.

Türkler taarruza geçtiler. Çok gayret edildi, çok can feda edildi, siperler geri alınamadı. İngilizlerin elinde çok sayıda makinalı tüfek vardı ve denizden filo bombardımanı Türk tarafına göz açtırmıyordu. Ancak ileri yürüyen birlikler durdurulabilirdi. Türkler karşı taarruz için hazırlanırken, İngilizler de ele geçirdikleri yerlere siperler kazıyorlardı.

Düşmanın atışları, havan mermileri siperlerin içinde patlıyordu. 7. ve 12. Tümenlerimiz de cepheye geldiler, Hint tugayının ilerleyişini durdular. Türk taarruzu 29 Haziranda başladı; ancak birkaç siper alınabildi. Ateş barajını aşmak imkânsızdı, çok ağır kayıp veriliyordu. Alınan siperleri düşman yeniden ele geçiriyordu. Bağlantı yolları, hendekler yan yana, üst üste yatan şehit ve yaralılarla doluydu. Feci durum, Liman Paşa'ya bildirildi, taarruz durdu. 6000 şehit, 10.000 yaralımız vardı. Yaralılar kurulan sahra hastanelerine ve sargı yerlerine sığmamıştı.

16 Age, 428.

II. KEREVİZDERE SAVAŞI¹⁷

12-15 TEMMUZ 1915

12 Temmuz saat 07.00'da, Fransızlar Kerevizdere'nin batısında bulunan Türk siperlerini top atışlarıyla barınılmaz hale getirmişlerdi, İngilizler de top ateşiyle yıktıkları birkaç siperi ele geçirdi. Bu savaşta İngiliz 7.500, Fransız 5.000 askerle savaşa katıldı.

Savaş, 13 Temmuz gününde yoğun bir ateşle başladı. Türkler gece uyumadan siperlerini yenilemişlerdi. Fransızlar Kerevizdere'yi aşip tepelere tırmanmaya başladılar. Bu kesimde iki yedek taburumuz vardı. Acele üç bölük hazırlandı, tüfeklere süngüler takıldı, teğmenler bölüklerin önlerine geçtiler ve üzerlerine gelen düşmanı beklemeye başladılar. Bu sırada, komşu siperlerden 4. Bölük, emir almadan süngü takarak silah kardeşleriyle birlikte düşmana hücumla kalktı. 7. Bölük, ağızlarında Allah! Allah! sözleriyle düşmana koşuyor, vurulan düşüyor, kalan sanki uçuyordu. Bu beklenilmez olağanüstü hücum, düşmanı sersemletti. Kaçabilenler canlarını kurtardılar. Türkler, Kerevizdere'yi Fransız ve İngilizlere vermediler.

Kerevizdere Savaşları'nda zayıyatımız 6000, düşmanın 2500 kadardı. Kerevizdere savaşlarında yurdumuzun her yerinden gelerek vatanı koruma mücadelesi veren gençler bu toprakları kutsal yapmışlardır.

17 Age, 440.

I. ANAFARTALAR SAVAŞI

6 AĞUSTOS 1915- 10 AĞUSTOS 1915

I. ve II. Anafartalar savaşlarını, değerli yazar Turgut Özakman'ın Diriliş Çanakkale 1915 isimli romanından özetleyerek izleyelim.

6 Ağustos 1915'de 1,5 saatlik hazırlık ateşinden sonra, düşman 17.30 da çıkmaya başlamıştı. Şafak sökerken 6000 kişilik İngiliz, Anzak kuvvetleri Çukolata tepesine ilerliyordu. Karşılarında 1500 Türk askeri ve birkaç top vardı. Bir top mermisi düşman karargâhına isabet etmiş; birkaç kurmay subay ölmüştü. Bu düşman komutanını şaşırtmış, emir veremez hale getirmişti.

7 Ağustos günü düşman takviye olarak Çukolata Cephesini almış, Yeşil Tepe'ye varmıştı. 750 metrelik bir cephede Türkler mevzilenmişti. Yoğun bombardımandan sonra düşman 9.40'ta taarruza geçti. İlk tugay, Türk mevzilerine ulaşmadan yarı yarıya eridi. Türkler her taarruzu karşı taarruzla karşılıyor, her fırsatta süngü hücumuna kalkıyordu¹⁸.

8 Ağustosta boğuşma kesintisiz sürüyordu. Düşman ve Türk siperlerinin arası 30–40 metreye düşmüştü. Düşman Şahinsırtı'ndan ilerleyerek Conkbayırı'na iyice sokulmuştu ve çok sıcak bir yaz yaşanmaktaydı. Gece Mustafa Kemal'i, Genel Kurmay'dan Kazım Bey (Çakmak) telefonla aradı:

Mustafa Kemal: "... bütün bu kesimlerdeki hareket ve kuvvet birleştirilmeli, tek bir ele verilmeli, bir komuta altına alınmalıdır..."

Kazım Bey: *Bu komutanlık size verilse kabul eder misiniz?*

Mustafa Kemal: *Evet*" şeklinde cevap verdi.

Esat Paşa, Albay Mustafa Kemal'e, Liman Paşa ve Fevzi Paşa tarafından Anafartalar Bölgesi komutanlığına atandığını bir yazı ile bildirdi¹⁹. Mustafa Kemal, hiç vakit geçirmeden 19. Tümeni, Şefik Bey'e (Aker) teslim etti. Şefik Bey'e sarıldı: "Yüce Allah'tan ikimize de başarı vermesini diliyorum" dedi²⁰.

Mustafa Kemal atına atladı, iki saat sonra Anafartalar Grubu'nun yeni karargâhına ulaştı. Gün doğmak üzereydi. Savaş idare yeri, Çamlıtekke'nin kuzeyindeki tepede hazırlanmıştı, oraya hareket edildi²¹.

18 Age, 479.

19 Age, 502.

20 Age, 503.

21 Age, 504.

9 Ağustos 1915 Pazartesi 4. Gün, sabah erken. Tarihe Birinci Anafartalar Savaşı diye geçecek olan ünlü savaş şafak başladı²². Türkler, İngilizlerden önce harekete geçerek Anafarta tepelerini tutmuş, fundalıkların arasında kaybolmuştu. İngilizler tarlaları, bahçeleri ezerek geliyordu. Çok kalabalıktılar. Körfez düşman gemileriyle doluydu. Tuz Gölü çevresinde birçok top vardı. Uçaklar dönüp durmaya başlamıştı²³. Bir Türk bölüğü, Tekketepe'ye tırmanmaya çalışan 1. İngiliz taburunu avlamış, bir bölümünü yok edince kalanlar da esir olmuştu. Arkasından gelen iki tabur ise hızla geri kaçmıştı.

M. Kemal gözetleme yerinden savaşı dikkatle izliyordu. Gereklikçe yazılı emirler gönderiyor, topçuları ve birlikleri yönlendiriyordu²⁴. General Hamilton da, gemiden dürbünle İngiltere'nin savaşa sürebildiği en modern üç teğmenin bocaladığını görüyordu. Bölgedeki Anafarta tepeleri, İsmailoğlu Tepesi, Kireçtepe, Küçük ve Büyük Anafarta Köyleri, Abdurrahman Bayırı Türklerin elinde kalmıştı²⁵. Bu savaştan sonra İngilizlerin, Anafarta tepeleri üzerinden Kocaşimen Tepe'ye ulaşarak kuşatma kolları ile birleşme planı ölmüştü.

Akşam alacası iniyordu, Mustafa Kemal gece Conk Bayırı'na gidecekti. Çevreyi tanıyan Zeki Üsteğmen ve yanındaki subaylarla atlara binerek yola çıktı²⁶. Gece geç vakit 8. Tümen karargâhına ulaşılar. Albay Ali Rıza Sedes, M. Kemal'i büyük bir sevgiyle karşıladı. Selanik'ten tanışıyorlardı. Anafarta başarısını öğrenmişti, sarılıp kutladı²⁷.

Sonra bilgi verdi; zor, kaygı verici bir gün geçirmişti. Bir ara Berim Tepe elden çıkmış, büyük özveriyle geri alınmıştı. Conkbayırı'nın yarısına yakın kısmı düşman elindeydi.

Mustafa Kemal, arada bulunan kuvvetle, yarın sabah Conkbayırı ve çevresindeki düşman birliklerine taarruz etmek niyetinde olduğunu açıkladı²⁸.

Düşmanla arada Conkbayırı'nın doruğu vardı. Doruğun bir yanında Türkler, öbür yanında düşman bulunuyordu. İkisi arasındaki uzaklık, 20–30 adımdı. Bu siperleri, gözlerini kırpmadan 24. Alayın sağ kalmış askerleri bekliyordu. Mustafa Kemal açıkladı; 23. Alay ve yetiyeceği anlaşılan 28. Alay, büyük bir sessizlik içinde Conkbayırı sırtının arkasında toplanacak, taarruz baskın tarzında süngü hücumu ile yapılacaktı. Taarruz saati 04.30'du. İki alay ile bazı küçük birlikler, Conkbayırı

22 Age, 506

23 Age, 508.

24 Age, 509.

25 Age, 511.

26 Age, 512.

27 Age, 514.

28 Age, 515

ile 261 m. yükseltili tepenin arkasında sessizce hücum düzenine girmişlerdi²⁹.

Mustafa Kemal, alaylarını kısa teftiştten sonra birliğin ortasında durdu: *"Askerler, karşımızdaki düşman mağlup edeceğimize hiç şüphe yoktur. Fakat siz acele etmeyin, evvela ben ileri gideyim. Kılıcımla işaret verdiğim zaman siz hep birden atılırsınız."* dedi ve ileri geçti, kılıcıyla hücum işareti verdi. Süngü takmış hazırda bekleyen asker bir yay gibi yerinden fırladı, düşman siperlerine dalarak süngülemeye başladı. *"Allah, Allah, Allah"* yer gök subay ve Mehmetçiklerin savaş çılgınlıkları ile gürliyordu³⁰.

Bu sırada kızgın bir şarapnel, M. Kemal'in göğsünün sağ yanına vurdu. Komutanı sarstı. İki yanında, 24. Alay komutanı çocukluk arkadaşı Binbaşı Nuri Coker ile bu alayın komutanı Yarbay Servet Yurdatapan vardı.

-Nuri Coker: *Efendim vuruldunuz*

-M.Kemal: *Bir eliyle Nuri Bey'in ağzını kapadı. Öteki elini dudaklarına götürerek herkese "susun!" işareti yaptı. Vurulduğunun duyulmasını istemedi.*

Şarapnel parçası göğüs sağ cebinde bulunan metal saate isabet etmişti. Orada bulunanlar derin bir nefes aldılar. Demir saat parçalanmıştı, Nuri Bey "Allah seni millete bağışladı" dedi. İngilizler bu savaşta yenilmiş, Conkbayırı ve Kocaçimentepe'yi alamamışlardı.

II. ANAFARTALAR SAVAŞI

21 AĞUSTOS 1915 -20.12.1915

Türk cephesi savaşçı sayısı, 30.000 kişiyi aşıyordu. 7 top vardı. Ayrıca 2 yedek tümen vardı³¹.

Mustafa Kemal, 9. Tümeni bu kesimin savunmasını üstlenmek üzere görevlendirdi. 12. Tümeni inceliyordu. Saat 04.30'da düşman bombardımanı bir saat devam ettikten sonra, 15.30'da birlikler hücumu geçti³².

Savaşı General Hamilton ve kurmayları izliyordu. İngilizlerin 12. ve 7. Tümeni, cephelerimize doğru çekirge sürüsü gibi ilerliyordu. Üç İngiliz tümeni,

29 Age, 516.

30 Age, 518.

31 Age, 531.

32 Age, 531.

birlikte İsmailoğlu Tepesi'ne 12. Tümenin bulunduğu yere yüklendi³³. 12. tümen, bir avuç toprağı bile düşmana vermek niyetinde değildi, siperleri olağanca gücüyle savunuyordu. Her fırsatta karşı taarruza da geçerek düşmanı eritmeye başladılar.

Mustafa Kemal, Çamlıtekke'den savaşı izliyor, gerektiğinde emirler veriyor, tümeni uyarıyordu. 12. Tümenin zayıf tutulmuş sol koluna, bir İngiliz birliğinin girmekte olduğu fark edildi. Buraya kuvvet yetiştirmek gerekiyordu. Mustafa Kemal telefonla süvari alayı komutanı Yarbay Esat Bey'i aradı *"oraya hızla yetişiniz ve düşmanı durdurunuz"* dedi.

Sivriköprü'den yola çıkan süvari alayını, Anafartalar Köyü'nü geçen düşman farketti. Düşman topçusu, süvarilerimizi ateş altına aldı. Mustafa Kemal savaş idare yerinden olayı izliyordu, soluklarını tuttular. Alay, bir an bile hızını kesmeden, yanan fundalıkların arasından geçerek dörtnala koşuyordu. 12. tümen ile 7. Tümen arasındaki kesime yerleşti. Burada bulunan küçük birlikler ilerleyen düşmanı ateşle yavaşlatmışlardı. Süvari alayının yarısı piyade savaşına indi, yarısı düşman öncüsünün üzerine atıldı.

Toz bulutu içinde ölüme ya da zafere koştular. Subaylar ve erler savaş çılgınlıkları atarak düşman öncülerinin içine daldılar. Düşman durdu, İngilizler yine bir sonuç alamamışlardı. İngilizler Anzaklarla birlikte 8000 ölü vermişlerdi, ordu pes etti. Pes etmeyen sadece, General Hamilton'du. İngiliz Savaş Kurulu, Londra'da görüşmek üzere General Hamilton'u görevden almıştı³⁴.

Albay Mustafa Kemal, Anafartalar Grup Komutanlığı'nı Fevzi Çakmak Paşa'ya bırakarak 10 Aralık 1915 tarihinde Çamlıtekke'den ayrıldı. 20 Aralık 1915 gecesi, Anafartalar ve Arıburnu'ndan düşman çekildi. 8-9 Ocak 1916 gecesi de, Seddülbahir'i boşalttılar. Tarihe Türk'ün şanlı zaferiyle yazılan Çanakkale Savaşı sona erdi.

Mirzaoba Köyü'nden Çanakkale Savaşları'na katılan 30 gençten 25'i şehit oldu. Şehitlerimiz ve gazilerimiz köyümüzün gurur abidesini oluşturdular. Bu savaştan bize Gelibolu, Çanakkale şarkılarıyla, M. A. Ersoy'un Çanakkale Şehitlerine şiiri hediye kaldı.

33 Age, 533.

34 Age, 534.

MİRZAOBALI ÇANAKKALE ŞEHİTLERİ

1915

Ailenin Lakabı	Şehidin Adı	Soyadı
Haşimlerin	Mustafa	Alper
Mutuların	Ömer	Ay
Hüseyinoğlu	İbrahim	Bayram
Kara	Süleyman	Cantez
Alibaşların	Hasan	Cesur
Çeliklerin	Mehmet Sait	Çelik
Bıçakçıların	Hasan	Turgut
Kerimizzetlerin	Halim	Güleç
Donacıların	Ramazan	Gültekin
Çeliklerin	Mustafa	Günar
Molla	Ali	İlhan
Deliismaillerin	İsmail	İrez
Kahvecioğlu	Ali	Kahveci
Topalkadirlerin	Ramazan	Semiz
Köselerin	Hüseyin	Uz
Piloz	Mehmet	Kaya
Kadirçavuşların	Bekir	Kaya

Ailenin Lakabı	Şehidin Adı	Soyadı
Karahüseyinlerin	İbrahim	Oğuz
Molla	İsmail	Uz
Kahvecioğlu	Hüseyin	Kahveci
Çeliklerin	Ali	Çelik
Dingazların	Ali	Aydın
Piroğlu	Hüseyin	Eroğlu
Karaosmanların	Mehmet Ali	Oğuz
Reşitlerin	Kadiri	Ateş

GELİBOLU

Yaslı gittim şen geldim
Aç koynunu ben geldim
Bana bir yudum su ver
Çok uzak yoldan geldim

Deniz deniz Akdeniz
Suları berrak deniz
Karşıda yar ağlıyor
Gideyim bırak deniz

Korkma açık şen yurdum
Dağlara ordu kurdum
Açık denizlerine
Süngümlle kilit vurdum

Açıldı kale yolu
Görüldü Gelibolu
Bırak deniz gideyim
Orası yasla dolu

Semih RIFAT

ÇANAKKALE

Çanakkale içinde aynalı çarşı
Anne ben gidiyorum düşmana karşı

Çanakkale içinde sıra sıra selviler
Binbaşılar oturmuş asker öğütler

Çanakkale içinde bir buruk testi
Anneler ve babalar ümidi kesti

Arı burnundan çıktık yan basa basa
Hep düşmanlar kaçıyor kan basa basa

ÇANAKKALE ŞEHİTLERİNE

Şuheda göğdesi bir baksanadağlar taşlar
O, rükû almasa dünyada eyilmez başlar

Yaralanmış temiz alnından uzanmış yatıyor
Bir hilal uğruna ya Rab ne güneşler batıyor

Ey bu topraklar için toprağa düşmüş asker
Gökten ecdat inerek öpse o pak alnı değer

Ne büyüksün ki kanın kurtarıyor tevhidi
Bedr'in yiğitleri ancak bu kadar şanlı idi

Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın
Gömelim gel seni tarihe desem sığmazsın

Hercü merc ettiğin edvara da yetmez o kitap
Seni ancak ebediyetler eder istirahat

Bu taşındır diyerek Kabe'yi diksem başına
Ruhunun vahyini duysam da geçirsem taşına

Mehmet Akif Ersoy

SURİYE – IRAK CEPHESİ

1916 - 1918

Birinci Dünya Savaşında Almanya'nın tarafında olmamızın nedeni, Alman ordularının savaş yükünü azaltmak içindi. 1916 yılında altı Osmanlı Kolordusunun Galiçya, Romanya ve Makedonya'ya gönderilmesi, Almanları Rus ve Sırlara karşı desteklemek içindi. Ruslarla yapılan Galiçya Savaşı'nda, köyümüzden Şah İsmail'i görüyoruz. Galiçya askerlik anılarını kendi özgü diliyle heyecanla anlatırdı.

1916–1917 Süveyş Kanalı Harekâtı düzenleyen Osmanlıların, İngilizlerin Almanlara karşı savaşında Süveyş'te yaptıkları askeri yığınakları, 85.000 kişilik müstemele birliklerinin önünü kesmek, onların savaşa iştiraklerini önlemek içindi.

Almanların isteği doğrultusunda ve öncelikle Enver Paşa'nın Almanya ortaklığını kabul etmesiyle yapılan bu hareketler aleyhimize olmuştur. İngilizler, Süveyş Kanalı hareketinde başarılı olamayan Osmanlı askerlerinin peşini bırakmadı, takip etme devam etti. Öte yandan İngilizler casusları Lawrence önderliğinde, Türk düşmanlığını arap halkına yaydı, onları kandırdı. Sizi İngilizler Türk tutsaklığından kurtaracak diye propaganda yaptı. Suudi Hicaz kralı da, İngilizlerin yanında yer aldı. Hicaz'ı koruma birliğimiz de Kudüs'e doğru çekilmeye başladı.

İngilizler Basra Körfezi'ne doğru çıkarma yaptılar. Arabistan Yarımadası'ndaki bu tehlike karşısında Osmanlı Halep'te 7. Ordu'yu kurdu. Bu ordu komutanı Falkenhayn oldu ve beraberinde 65 subay getirdi, ordunun kilit mevkillerini tuttu. Bu karargâhta, 9 Türk subayda görevlendirildi. Böylece Yıldırım Ordular Grubu kuruldu.

Türk komutanlardan bazıları M. Kemal Paşa, Fevzi Çakmak, Ali Fuat Cebesoy, Refet Bele, İsmet İnönü, Suriye'de, Nablus'ta ordu ve kolordu komutanlıklarında görevlendirilmişlerdi. Türk subaylar, savaş uygulamalarında Almanca konuşan ve Almanca düşünen subaylarla birçok konuda anlaşmazlığa düşmüşlerdi.

GAZİ VEYSEL ŞALGAM

Kanal harekâtından geri çekilen Türk askerleri ile Hicaz koruma birlikleri Gazze’de birleştiler. İngilizlerle kanlı bir meydan muharebesi oldu, Osmanlı askerleri tekrar çekilmeye başladı. Osmanlı’ya katılan yeni birliklerle Birrusebi denilen yerde ikinci defa İngiliz Ordusu (Hintli ve Arap kabileleri ve Emir Faysal kuvvetleri) ile kanlı bir muharebe yapıldı, üstün düşman karşısında Osmanlı Kudüs’e doğru çekildi.

Osmanlı-İngiliz savaşı, 3 defa Kudüs yakınlarında oldu. Bu savaşta Osmanlı ordusu yüz bin savaşçı askere, İngiliz ordusu yarım milyona yaklaşıyordu. İngiliz ordusuna Hintli, Arap kabileleri, Emir Faysal askerleri, Fransız ve İtalyan birlikleri de katılmıştı.

Bu savaşta Mirzaoba’dan Veyssel Şalgam, Biberici İsmail ve Ümmet Özçelik’in bulunduğunu biliyoruz. Veyssel Şalgam ve Ümmet Çelik gazi olarak köylerine dönerken, Biberici İsmail tarafından Şam yolunda görüldü. Biberici, Veyssel’e, vücuduna sardığı altınları gösterdi. Veyssel’e vermek istedi, fakat Veyssel altınlardan almadı. *“Bu altınlar bende yakalanırsa beni öldürürler”* diye Biberici’ye söyledi. Veyssel’e göre, Biberici İsmail’in köyüne dönmeyişinin sebebi altınlardı.

Şimdi Ümmet ve Veyssel’in yakınlarından dinlediğimiz askerlik anılarından aktaralım.

Ümmet Özçelik’in oğlu Tahir ve yeğenleri Esat ve Sadık anlatıyorlar; *“Ümmet, Arabistan’da askerlik yaptığı için Hacı lakabını almış, Hacı ümmet diye anılıyordu. Bir gün birliğin katırlarını otlatıyormuş, orada su kuyusu varmış, yakınında da Arap kabilesi çadırı bulunuyormuş. Araplar hem suyu kabulleniyor, hem de hayvanları kuyudan çektikleri su ile suluyorlarmış. Hacı Ümmet’in katırları kuyuya girmiş, orada yer alan deve yavruları da varmış. Katırlardan birisi deve yavrusunu tepiklemiş, deve yavrusu ölmüş. Araplar olayı görünce Hacı Ümmet’in çevresini sarmışlar, bağıra bağıra el işaretleriyle öfkelerini gösteriyorlarmış. Hacı Ümmet durumun tehlikeli olduğunu, kendisini dövecüklerini anlayınca cebinde bulunan düdüğü öttürmüş, düdüğü sesini duyan çoban askerler koşmuş gelmiş. Hacı ümmet dayak yemekten kurtulmuş.”*

Gelelim Veyssel Şalgam’ın Arabistan Savaşı anılarına, torunu Nevzat Şalgam anlatıyor:

“Önce dedem Veyssel Şalgam ile ilgili ailemizde konuşulagelen ilginç bir hikâyeyi anlatmak istiyorum. Veyssel Dede, Balkan Savaşı’ndan sonra hiç izin kullanmadan Gelibolu-Çanakkale Savaşı’na naklediliyor. Evli olduğu için hanımı Şahsene’yi ve askere gitmeden doğan oğlu Sait Ali’yi çok özler.”

1938 - Hasan Şalgam (1917-2006). Veysel Şalgam'ın Ailesinden. İstanbul Taşkızak'ta Denizci Olarak 4 Yıl Askerlik Yaptı. Atatürk'ün Ölüm Merasiminde Yer Alan Hasan Şalgam II. Dünya Savaşının Tüm Sıkıntılarını Yaşayan Bir İsim

Köylüsü, arkadaşı aynı birlikte olan Biberci İsmail'e konuyu açıyor, konuşuyorlar, Biberci, bölük komutanına Veysel'in özlemine anlatıyor. Bölük komutanı Veysel'i çağırıyor, hikâyesini dinliyor. Veysel, dört yıldan beri hanımını, oğlunun büyüdüğünü görmediğini; onları çok özlediğini söylüyor. "Komutan izin ver gideyim, savaş başlamadan dönerim" diyor. Komutan Veysel'i seviyor ve güveniyor. Veysel'e izin veriyor. Biberci de izin koparıyor. İkisi birlikte Mirzaoba'ya geliyorlar. Veysel Sahsine'sine, ailesine kavuşuyor. Bu ziyarette oğlu Hasan oluyor. O ziyaret olmasaydı bizler de olmazdık diye ekliyor Nevzat.

Köy askerlere iyi geliyor, Biberci İsmail yeniden askere dönmek istemiyor. Fakat Veysel'i de kıramıyor. İki arkadaş geldikleri gibi azık torbalarını sırtlanarak Çanakkale'ye gidiyorlar. Bu hikâye, komutanın askerlerlerine güvenini göstermesi ve askerin sözünde durması nedeniyle çok önemli görünüyör.

Dedem Veysel Şalgam Balkan Savaşı'na katılıyor, hangi ordudaydı, nerelerde savaştı hiç bilmiyoruz. Balkan Savaşı bittikten sonra Gelibolu'ya sevk edildiğini ve Çanakkale Savaşı'na katıldığını biliyoruz. "Karşımızda İngiliz vardı, Fransız vardı, sığircık sürüleri gibi üzerimize geliyorlardı, çok kurşun attık" diye söylüyordu. "Denizde çok gemiler vardı, üzerimize bombalar yağıdırıyorlardı, düştüğü yerde harman gibi toprağı açıyordu, onlar askere çok zayıat verdiriyordu. Bomba sesinden tüfek sesini duymuyorduk. Arkalarımızdan bizim Türk topları da patlıyordu. Top mermileri, yere döşenmiş raylar üzerinden taşınarak topa otomatik olarak yükleniyordu. Top mermilerinin her birinin 100–150 kilo olduğu söyleniyordu. Mitralyözler vardı, üç kişi takım kullanırdı, yeri denk geldi mi düşmanı biçerdi. Çok koştum derelerin içinde, top mermisinin görmeyeceği aşırı tepelerin vadilerinde. Çok şehit oldu, sonbahar yaprakları gibi döküldüler. Çok yazık oldu bağırmalara inlemelere yürek dayanmazdı. O karışıklıkta öldürmeyen Allah sağ bıraktı diyordu" Veysel Dede.

Gözleri nemli anlatırdı. "Ya sonra... Düşmanlar çekildi, kaçtı. Çanakkale Savaşı bitince biz vapurla İzmir'e götürdüler, oradan bir hafta sonra trene bindirdiler, Hicaz'ı korumaya gittik" diyordu (Veysel dedem bu anılarını anlatınca gece uyuyamadığını söylüyordu ama ben ısrar edince yine de anlatıyordu).

"Osmanlılar, 1916 Süveyş Kanalı hareketinde İngilizler yenilince Filistin'e doğru çekilmeye başlıyor. Tabi Hicaz taburu da aynı zamanda çekilmeye başlıyor. Osmanlı askerlerini takip ediyor, yer yer çarpışmalar oluyor. İngilizler bu arada arap kabilelerini Osmanlı üzerine gönderiyor, umulmadık yerlerde Arap atlılarının baskınları oluyor. Osmanlı askerleri yeteri kadar yiyecek bulamıyor. Çünkü Arap atlı askerleri erzak kervanlarına zarar veriyor. İngilizler ikinci bir çıkarmayı da Irak Körfezi'nden Aden şehrine yapıyor. Osmanlı ordusuyla şiddetli çarpışmalar yaparak kuzeye Kudüs'e doğru ilerliyor. Osmanlılar iki taraftan sarılıyor. Kudüs

yakınlarında feci hezimete uğradık diye anlatıyordu" Veysel Şalgam. Komutanımız, "Evlatlar biz yenildik, savaşı kaybettik. Ben teslim olmayacağım sizi de teslim etmeyeceğim. Şimdi kuzey istikametine dağlara doğru kaçın, gündüz saklanın, gece gidin kutup yıldızına doğru ilerleyin, denizi de göre göre gidin, Suriye'yi, Şam'ı, Halep'i bulursunuz" diye öğütüyordu. "Şimdi sizi serbest bırakıyorum hakkınızı helal edin" dedi. Düşmanın ağırlıkları ile giremeyeceğini düşündüğümüz tepelere doğru kaçtık. Veysel bir grup arkadaşı ile gece yürüdü, gündüz saklandı. Neticede Veysel, köyü Mirzaoba'ya yine sağ salim döndü.

İngiliz ordusuna gelince, Mehmet Arif Bey'in Başımıza Gelenler kitabını sadeleştiren Nihat Yazar'ın 21. sayfadaki dipnotundan anlatalım: "İngiliz kumandanı General Allenby üç dinin de kutsal şehri Kudüs'e doğru yürüyor (yıl 1917). Kudüs'e yaklaşınca atından indi, hürmet ve takdir olsun diye çizmelerini de çıkararak Kudüs'e kadar yaya ve yalınayak yürüdü. Şehre girince bütün dünyaya ve hristiyanlık âlemine hitaben bir askeri tebliğ yayınladı. Bu tebliğde, yüzyıllardan beri Müslümanlarla Hristiyanlar arasında süregelen haçlı savaşları bugün haçlıların zaferi ile son bulmuştur. Kutlu olsun diyordu. Müttefikimiz olan Almanlar da, Kudüs'ün düştüğü ve bizim yere serildiğimiz o gün, İngilizlerle, Fransızlarla ve bütün Hristiyanlık âlemi ile günlerce bayram ettiler! Kiliseler de çanlar çalınıp şükür duaları yapıldı."

Ama Veysel Şalgam hiç bunları bilmedi.

Osmanlının İngilizlere yenilmesiyle, Halep'e, Adana'ya kadar yollar İngilizlere, Fransızlara açılmış oldu.

IRAK CEPHESİNDE SALİM ÇAVUŞ

1916–1918

Irak cephesinde 6. Ordumuz vardı. İngilizler, Süveyş Kanalı harekâtında Basra Körfezi'nden de asker çıkarmaya başladılar. 26 Nisan 1916'da Kütülamare kasabası yakınlarında Osmanlı Ordusu, İngiliz Ordusu'nu karşılayarak büyük bir savaşa tutuştu. Bu savaşta galip gelen Osmanlı, İngilizler'den 5 general, 481 subay ve 13.000 er esir aldı.

İngilizler yeniden çıkarma yaptılar ve üst üste dört defa esirlerini kurtarabilmek için teşebbüste bulundular; fakat netice alamadılar.

1916 yılı sonuna doğru İngilizler Osmanlı ordusuna Kütülamare'de tekrar saldırır, şiddetli muharebeler olur, Osmanlı çekilmeye başlar, İngilizler Dicle Irmağı boyunca ilerleyerek Bağdat'a yaklaşır.

İran'daki Rus kolordosu da, İngilizlere yardım için Bağdat'a yaklaşırken; bir kol da Musul ve Süleymaniye'ye doğru yürümektedir. Burada Rusların peşine takılıp Hemedan'a kadar giden 13. Türk kolordusunu, şimdi İran'daki Rus süvari kolordosu takip etmektedir.

İngilizler, 11 Mart 1917 günü, İslam âleminin başlıca merkezlerinden biri olan ve Kanuni Süleyman'dan bu yana dört asırdır Osmanlı hâkimiyetinde yaşamış olan Bağdat'ı ele geçirdi. Emir Faysal, *"Kendisini Turanîlerden kurtardığımız için Bağdat Şehri Allah'a şükür edecektir."* diye İngilizler'e tebrik gönderiyor.

İngilizler, Bağdat'tan sonra Dicle'nin Riyale kolu boyunca Musul, Kerkük ve Süleymaniye petrol bölgesine yaklaşır. 1918 Şubat, Mart, Nisan ve Mayıs aylarında İngiliz ordusunun Suriye kolu Batı Şeria nehri doğusuna geçer, Amman'a girer. 19–21 Eylül'de Nablus meydan muharebesi olur, Yıldırım Ordular Grubu çöker. 8. 4. ve 7. orduya ait tümen, alay ve taburların büyük kısmı İngilizler tarafından esir edilir.

30 Eylül 1918'de Şam, 8 Ekim 1918'de Beyrut, 23 Ekim 1918'de Hama, 25 Ekim 1918'de Halep İngilizler tarafından işgal edilir.

30 Ekim 1918'de Mondros Ateşkes Anlaşması imzalanır, Almanlar ile birlikte Osmanlı da yenilmiş sayılır.

Yıldırım Orduları Grup Orduları komutanlığında, Alman Liman Von Sanders bulunuyordu. Bu yenilmiş orduya 3. Komutan Mustafa Kemal getirildi, Mustafa Kemal'in burada da işi zordu.

Irak cephesinde Mirzaobalı Salim Çavuş'u (Aytekin) görüyoruz. Tabur yazıcısı olan Salim Çavuş bu patırtıların, toz dumanların içinden sağ kurtulmuş, kim bilir ne maceralarla köyüne Gazi Salim Çavuş olarak geri gelmiştir. Soyadı kanunuyla Aytekin soyadını alan Çavuş Aytekin köyün en çok sevilen insanlarındandı, köylüsüne rehber bir danışmandı adeta. Yeri geldiğinde köyün imamı olurdu. Arapça yazıları okur, gerekirse yazardı. Evinin bahçesinde koyun postunda oturur, kendi yaptığı düzenekte zeytin testeresi dişler, yaprak bıçkısı dişler ve çakısını bilirdi. Köy için yararlı bir insandı.

Salim Çavuş'un torunları Hakkı Aytekin ve Ahmet Aytekin'in bilgilerine göre, kendisi 153 ay askerlik yapmıştı. Balkan Savaşı'na katılmış ve Balkan Savaşı'ndan sonra Irak cephesinde, yazıcı çavuş olarak görevini yapmıştı. Gazi Çavuş Salim Aytekin, 153 aylık askerlik süresiyle köyümüzde gurur abidesi olmuştur.

Mirzaoba'da yaptığımız araştırmada Balkan Savaşı'nda 8, Çanakkale Savaşı'nda 25, Suriye Cephesi'nde 1 olmak üzere toplam 34 şehit tespit edilmiştir. 15 Mirzaobalı genç de, Mondros silah bırakışmasından sonra köylerine gazi olarak dönmüştür.

Şimdi, köyüne Gazi olarak dönen Mirzaobalıların yaşamlarına bir göz atalım.

KÖYE DÖNEN GAZİLER

I. Cihan Savaşı

Adı Soyadı	Katıldığı Savaş
1. Ali Alper	— Balkan, Rus doğu
2. Veysel Aksoy	— Balkan, Rus Doğu
3. İsmail Akyüz	— Galiçya
4. Salim Aytekin	— Balkan, Irak, Rus Doğu
5. İbrahim Doğan	— Çanakkale
6. İsmail Kahveci	— Ege 12 ada
7. Mustafa Şen	— Rus Doğu
8. Veysel Şalgam	— Balkan, Çanakkale, Filistin
9. İbrahim Ay	— Çanakkale
10. Halil Çelik	— Girit İsyanı
11. Selim Şen	— Rus Doğu
12. Ahmet Alver	— Çanakkale
13. Esat Semiz	— Balkan
14. Halil Atilla	— Rus Doğu
15. Ümmet Özçelik	— Çanakkale, Filistin

Kore Gazisi

1. Raşit Ateş	—	Kore 1950

Kıbrıs Barış Harekâtı (Çıkarması) 1974 Gazileri

1. Halil Albayrak	—	LCT 105 Serdümen
2. Mustafa Aytekin	—	LC 115 Serdümen
3. Tahsin Özçelik	—	AFB Özel Birlik
4. Recep Uğuz	—	AFB Özel Birlik
5. Rüstem Akyüz	—	AFB Özel Birlik

GAZİLERİN YAŞAMINDAN KESİTLER

Ali Onbaşı, 30 Ekim 1918 silah bırakışmasından sonra Kars'ta tezkere almıştır. Kasım 1911 yılında, Selimiye kışlasında mühimmat depoları askeri olarak başlayan askerlik hayatı, tam yedi yıl sonra 30 Ekim 1918 Mondros Silah bırakışmasıyla bitmiştir. Son olarak Kars'ta, 4. Orduya mensup, 85. Alay, 2. Tabur, 2. Bölükten terhis olmuş; Kasım 1918'de köyüne dönmüştür.

Haşimlerin, yedi yıl haber alamadıkları oğulları Ali'den neredeyse ümidi kestikleri sırada onu karşılarında görmeleri, ev halkını sevinç içinde bırakmıştır. Öyle ya, kolay mı, Ahmet denizde boğulmuş, Mustafa Çanakkale'de şehit olmuş, ama Ali'den hiçbir haber alamamışlardı. Şimdi Ali evdeydi, hısım akraba evi aceleyle doldurmuştu, evde bayram havası esiyordu.

Birkaç gün istirahatten ve köylülerle görüştüktan sonra işe başlamanın zamanı gelmiş, Ali babasıyla sabanı yeniden tamir etmiş, boyunduruğu hazırlamış. Evde bir eşek ve bir inek var. Eşegin yanına ineği koşturmuş, tarlayı buğday ekmek için sürmeye başlamış. Çiftten eve dönerken ocakta yakacak odun, fırında ekmek pişirmek için çırpı getirmeye başlamış. Hüsnü Şerife ve Mehmet huzura kavuşmuşlar.

Ali arkadaşlarıyla yakında Rum köyü olan Dere Köyü'ne gitmişler. Orada güzel şarap yapıyorlarmış ve kasabın yanı içli meyhaneymiş. Ali ve arkadaşları kasap köftesi ile şarap içmişler. Yorgi'nin zurnasından çıkan nağmelerini, ezgiye uygun tokmakla davula vuran Sotiri'yi dinlemişler, mest ve sarhoş olmuşlar. Köye dönerken meyhaneden bir testi şarap almışlar. Zurnacı Yorgi'yi ve davulcu Sotiri'yi de, bahşışlerini verip yanlarına almışlar.

Mirzaoba Köyü'ne Çepni Köyü'nden gelin olan Hatice Hanımın, Madanoğlu Ailesi'nin üç yerde yaşadığı biliniyor. Bu aileleri özet olarak tanıyalım.

Mudanya Çepni Köyü'nde ikamet eden Madanoğlu Ali, aynı köyden Mercan Ailesi'nden Huriye Hanım ile evli; Hatice ve Halil adında iki çocuğu vardır.

İstanbul'da General Cemal Madanoğlu ve ailesi var; Çepnili aile ile görüşüyorlar.

Sakarya İli Akyazı İlçesi kurucuları olduğu kabul edilen Madanoğlu Halil Ağa (1776 doğumlu) ve Madanoğlu Hacı Muhammed Ağa (1782 doğumlu). Mezarları, Cumhuriyet Mahallesi Yeni Cami yanında iken; önce belediye parkına, sonra yine 1952 yılında aile mezarlığına konulur. Aileden bir kısmı Bursa'ya göç etmiştir³⁵.

35 Akyazı İlçe yıllığı 1989–1990.

2 Temmuz 1920 günü Mudanya'da Yunan kuvvetleri, gemilerden iskeleye çıkmaya başladı. Şükrü Çavuş ve arkadaşları düşmanı ateşle karşıladı, bu küçük takımı Yunan kuvvetleri susturdu. Biz yine gazilerimize dönelim.

Çanakale'den gazi olarak köyüne gelen İbrahim Doğaşan, Ali'nin kız kardeşi Asiye ile evlendi. Feride, köyden Ömer ile; Fadime, Kara Ali ile evlendi. Ali ve ailesi bu mutlu olayları arka arkaya yaşamaktan sevinç duydular.

İsmail Kahveci ikinci evliliğini yaptı, 1943 yılında mutlu evinde vefat etti.

Veysel Aksoy, askerlikteki at hevesini köyünde de sürdürdü, at alacaklara danışmanlık yaptı. Koyun beslemeye önem verdi, koyun sürüleri yaptı.

İsmail Akyüz, Galiçya hatıralarını anlattı.

Salim Aytekin, köyde imam oldu, bıçak biletti, testere dişledi, köyün saygın kişisi olarak yaşadı.

Mustafa Şen, birlikte askerlik yaptığı oğlu Selim Şen ile tarlasında çalışmalarını sürdürdüler ve koyun beslediler.

Veysel Şalgam, az konuşur, dinlerdi. Üç oğluyla, çoğunlukla dağlarda tarla açmak, kömür yakmak ve arı beslemekle ömrünü geçirdi.

İbrahim Ay, çiftlik yaptı.

Halil Çelik köyün saygın kişisi oldu. Birçok mal edindi, zengin sayıldı. Evlerinin bahçesinde arı besledi.

Ahmey Alver, Yakuboğlu lakabıyla ağır başlı olarak dinlendi, mal edindi, varlıklı sayıldı.

Halil Atila, çiftçilik yaptı, kahve işletti.

Eset Semiz, tebtıl hava ile köye döndü, köyünde öldü.

(Hacı) Ümmet Özçelik, çiftçilik yaptı, güleç yüzüyle askerlik anılarını anlattı.

Köyüne dönen gazilerden, Ali Alper'in asker arkadaşı Mudanyalı Abidin Çay Efendi'den de söz etmek gerekiyor:

Abidin Dayı³⁶ (Abidin Efendi), Mudanya kasabasında oturan ailesinin yanına dönünce, Yalı Caddesi'nde³⁷ süthane açıyor. Ali Efendi'nin akrabaları, Mirzaoba'da

36 Dayı sıfatı, Alper ailesi ve Mirzaobalılar'ca kullanılıyordu.

37 Şimdi, Halil Paşa Caddesi.

ürettikleri inek, manda, koyun ve keçi sütlerini ayrı ayrı süt güğümlerine koyarak, eşek veya atla Mudanya'ya Abidin Dayı'nın süthanesine götürüyorlar. Abidin Efendi sütleri, kaynamış süt, peynir, yoğurt, lor yaparak Mudanyalılar'a satıyor. Bu satıştan hem Abidin Dayı, hem Mirzaobalılar yararlanıyor. Mudanya'da en güzel yoğurtları Abidin Dayı yapıyor, özel tepsilerde dükkânlara servis yapıyordu.

Ali Efendi ve Abidin Efendi, arkadaşlıklarını askerden sonra da güçlendirerek devam ettiriyorlar. Bazı seneler Abidin Dayı'nın babası Malik Dede, Ali Efendi'nin Uzun Çınarlar mevkiinde³⁸ bulunan tarlasına ektiği mısır, kavun ve karpuzlara bekçilik yapmak üzere geliyordu. Malik Dede gelirken beş-on koyun da beraberinde getiriyordu. Malik Dede hem koyunlarını besliyor, hem tarlada mahsule göz-kulak oluyordu.

Malik Dede'nin yeğeni rahmetli İrfan Akseven; Uzun Çınarlar deresinde Ali Efendi'nin çocukları ile oynamalarını, balık tutmaya çalışmalarını, kömürde mısır pişirmelerini unutamadığı güzel çocukluk anıları olduğunu anlatırdı. Bazen Abidin Efendi'nin kızları Huri ile Muzaffer ve oğlu Remzi de, köye eşekle, atla giderek, Ali Efendi'nin çocukları ile oynayarak neşeli zamanlar geçirirlerdi. Asker arkadaşların aileleri arasında da, akraba gibi bir yakınlaşma oluyordu.

Abidin Efendi'yi, torunu Melih Turunç'la, kendisini Mudanya'da ziyaret ettiğim evlerinde konuşuyoruz: *"Dedem ince, uzun boylu, yeşil gözlü ve süthanesinde kolları dirseklerine kadar sıvalı, süt kazanının dibini tutturmamak için devamlı karıştırırken gelir hatırıma. Küçükken Karacabey'den Mudanya'ya geldiğimizde ve ilkokul 4. ve 5. sınıfı Mudanya'da okuduğumda dedemin yanına süthaneye sık sık giderdim. Dükkânda dedem temizliğe çok dikkat ederdi. Gelen sütleri cinslerine göre kaynatacağı kazanlara sürerek boşaltırdı. Dükkânda dedemin istediği gerci getirerek eline verir, ona yardım ederdim. Dedeme yardım etmek, dükkânda kaplar içine konulmuş yoğurt, peynir ve lor gibi süt ürünlerini görmek pek hoşuma giderdi, dedi.*

Dedemin askerlik anılarını anlatması, benim çok hoşuma giderdi diye devam etti:

Dedemin anlattıklarından aklımda kalan, İstanbul'dan Erzurum'a trenle jandarma eri alarak sevk edilmiş. Erzurum tabyalarında hemşehrisi Mirzaobalı Ali Efendi ile karşılaşmış. Bu arkadaşlık askerlik süresince devam ettiği gibi, askerlikten sonra da devam etmiştir.

Dedem ve Ali Dayı jandarma askeriyemiş. Ruslar Sarıkamış'a doğru ilerleyince dedemleri Rus askerine karşı sevk etmişler. Sarıkamış civarında Rus askeri ile

38 Şimdi Gölet yeri.

karşılaştan dedemler, gelen Rus askerlerini oyalamaya çalışmışlar. Arkadan esas ana Osmanlı askeri birlikleri gelecek, savaşa katılacak diye savaşa devam etmişler; ama beklenen askeri güç gelmemiş. Dedemler düşman tarafından sarıldıklarını anlayınca, komutanlarının talimatı ile dağlara doğru çekilmeye başlamışlar. Soğuktan dedemin ayakları donmuş, yürüyememiş. Ali Dayı ve manga arkadaşları dedemi taşımışlar. Burada birçok asker de soğuktan ölmüş.

Dedemin askerliği ile ilgili hatırında kalan ikinci anım şöyle diye devam etti Melih Turunç:

Dedemler Van jandarma taburunda görevlendirilmişler. Sarıkamış'tan sonra bölgede birçok yer dolaşmışlar, savaşlar yapmışlar, her çatışmada sayıları azalıyormuş. Van Seyyar Jandarma Taburu'na katılmışlar. Buralarda Ermeniler Türk köylerini basıyor, yakaladıklarını öldürüyorlarmış. Dedemler, tabii Ali Dayı da birlikte baskına uğrayan köylere gidiyor. Ermeniler'i takip ediyorlarmış. Bir tarafta Rus orduları, diğer tarafta Ermeni çeteleri ile uğraşıyorlarmış.

Bir takipte yakaladıkları bir Ermeni çete mensubu, yönetildikleri çete başının evini gösteriyordu. Ev, büyük bir bahçe içinde şato gibi duruyor. Askerler evi sarıyor, yakaladıkları Ermeni, Türk komutanın yanında eve sesleniyor. Mıgırdıç pencereye çıkıyor, "ne istiyosun", diye bağıyor. Çete mensubu, "evde kim varsa hepsi dışarıya çıksın, ev Osmanlı askerleri tarafından sarıldı" diye yanıt veriyor. Ermeni başı Mıgırdıç, teslim olmayacağını bağıyor. Askerlerle çete arasında çatışma başlıyor. Uzun mücadele sonunda, jandarma evdekileri teslim alıyor. Çete mensuplarının ellerini bağlayarak merkeze götürüyorlar.

Melih Turunç "ben meraklıydım, dedeme savaş anılarını anlatmasını isterdim, o da bana anlatırdı", diye sözünü bitiriyor.

Abidin Efendi askerde yedi yıl yaptığı kutsal görev gibi, sütçü dükkânında işini titizlikle sürdürmüştü. Mirzaobalılar'dan da süt almış, süt ocağında yakmak için odun almış, asker arkadaşlarıyla devamlı görüşmüştü. Mutlu bir evlilik yapmış, Huriye, Muzaffer ve Remzi adında üç çocuğu olmuş, 72 yaşında Mudanya'da evinde vefat etmiştir.

Önemli bir anı:

Ali Alper ile eşi Hatice Hanım, ev ihtiyaçları için Mudanya'ya gitmişler. Hatice Hanım Fethiye Hanımlar'da misafir kalmış. Ertesi gün iki elti³⁹ çarşıya çıktıklarında, Mustafa Kemal Atatürk'ün vapurla Mudanya'ya gelmekte

39 Arkadaş hanımları, birbirini elti diye çağırıyordu.

olduğunu öğrenmişler. Denize baktıklarında Mustafa Kemal'i taşıyan geminin iskeleyle doğru gelmekte olduğunu görmüşler. Fethiye Hanım, Hatice Hanım'a : *"Hadi biz de İskele Meydanı'na gidelim, Mustafa Kemal'i görelim"*, demiş ve iki elti İskele Meydanı'na gitmişler.

Hatice Hanım anlatırdı; *Eltim Fethiye ile İskele Meydanı'na gittik. Halk kalabalık, Atatürk'ün geçeceği yola dizilmiş bekliyordu. Biz de elimle bir yer bulduk. O zaman tahta olan iskeleyle yanaşmakta olan gemiye bakarak beklemeye başladık. İskele Meydanı bayraklarla donatılmıştı. Atatürk gemiden çıktı. İskeleyle dizilmiş askerin önünden, elinde şapkasını kaldırarak sert adımlarla geçti. Bizim önümüze geldi, şapkasını yukarı kaldırarak; "Merhaba Mudanyalılar!", diye seslendi. Mudanyalılar da; "Çok yaşa paşam!" diye bağırdılar. Mustafa Kemal, önümüzden geçerken hem şapkasını kaldırıyor, hem başını sallayarak selam veriyordu. Masmavi gözleri vardı. Üzerinde koyu renkli sivil elbise vardı, yakışıklı bir adamdı. Rap! Rap! Geçti önümüzden. İleride bekleyen arabasına bindi gitti, diyerek konuşmasını bitirdi.*

İlkokula başlamadan önce Mustafa Kemal Atatürk adını öğrenmem, işte böyle annemin anlattıklarından olmuştı.

Mudanya Mütarekesi, Kurtuluş Savaşı'nı kazandığımızı gösteren ilk önemli bir belge olarak Türkiye Cumhuriyeti tarihinde onurla yerini almıştır. Mustafa Kemal Atatürk ve başta Mudanya Mütarekesi'nde çok başarılı olan İsmet İnönü Paşa olmak üzere, bütün Kurtuluş Savaşı mücadelesine katılan komutanlarımıza vefa borcumuz vardır. Yurttaşlar olarak borcumuzu onların yolunda çok çalışarak ödeyebiliriz.

Burada Atatürk'ü gören diğer Mirzaobalılar'dan da söz edelim. Hatice Hanım'dan öğrendiğimize göre, Mirzaoba'dan Kadiri Çavuş da Mudanya iskele alanında Atatürk'ü görmeye gelenler arasındaydı. Kadiri Çavuş sohbetlerinde, Mustafa Kemal Atatürk'ü Mudanya İskele Meydanı'nda nasıl gördüğünü anlatırdı.

Mirzaoba'dan Halil Oğuz da, Mustafa Kemal'i nasıl gördüğünü şöyle anlatırdı: *"Bursa garnizonda askerdim. Atatürk Bursa'ya gelmiş, Çelik Palas Oteli'nde kalacaktı. Komutanımız, dört manga asker olarak bizi Çelik Palas Oteli bahçesine götürdü. Bize, "bu gece Mustafa Kemal Paşa burada kalacak, bizler de onu korumak için nöbet tutacağız," dedi. Bizi bahçesinin çeşitli yerlerine adeta gizledi. Sabaha kadar uyumadan nöbet tuttuk. Öğleye doğru Atatürk'ü otelden ayrılırken gördüm. Bizim komutan da, Atatürk arabasına binerken orada hazirol vaziyetinde bekliyordu. Atatürk gitti, bizim görev de bitti", diye anlatırdı Halil Amca.*

Mirzaoba'dan Recep Oğuz Amca da, Atatürk'ü anlatırdı. Recep Oğuz, Ankara Atatürk Çiftliği'nde seyis asker olarak görev yapmış. Atatürk'ü çok görmüş. Bir anısını sohbetlerinde daha çok kullanırdı; çünkü onu dinleyenler, Recep Amca, *"Sabiha Hanım (Gökçen) ata nasıl binmişti"* diye sorarlardı. Recep Amca kendine özgü tatlı anlatımıyla anlatırdı:

"Atatürk Orman Çiftliği'nde seyis askerdim. At ahırının (tavla) bulunduğu yere Mustafa Kemal Paşa, kadınlı erkekli bir grupla geldi. Atlara baktılar. Eğerlenen bir atı ben tutuyordum. Sabiha Hanım (Gökçen) ata binecekti. At huysuzlanıyordu, sıkıca dizginleri tuttum. Hanım ustaca bindi ata. At hırçınlaşıyor, Hanım (Sabiha Gökçen) dizginleri eline aldı. Ben Hanım düşmesin diye atı sıkıca tutuyordum. Atatürk : "Dizginleri bırak evlat!" diye seslendi. Ben dizginleri bırakıverdim. At dörtnala yola çıktı, uzaklaştı, uçtu gitti. Düşmedi, aşkolsun ona! Ne ata binişti ama. Atatürk ve yanındakiler, Sabiha Hanım'ın ata binişini hoşnutlukla seyrettiler, dönüp geldiğinde onu alkışladılar", diye coşkuyla anlatırdı Recep Amca.

Mirzaobalıların sohbetlerinde, çoğunlukla askerlik anıları anlatılır. Askerlik onların genlerine işlenmiştir diyebiliriz.

BURSA'NIN İŞGALI (8 TEMMUZ 1920) VE MİRZAOBA BASKINI

8 TEMMUZ 1920 - 9 EYLÜL 1929

8 Temmuz 1920 tarihinden 10 Eylül 1922 tarihine kadar, Bursa Yunan işgalinde kaldı. Yunan kuvvetleri, Bursa'yı işgal ederken; yerli Rum çeteleri de, köylere baskınlar düzenlemeye başlamışlardı. Etnik milliyetçilik, düşmanlık tohumlarını ekmiş, yerli Rumlar Türk komşularına saldırmaya başlamışlardı. Bursa ve civarı köylerden 10,000 silah topladıkları ve bu esnada bahane ile pek çok miktarda cinayet ve yağma yaptıkları görülmüştür. Yunan işgal gücünün örgütlediği Rumların yüzyıllarca komşu olarak yaşadıkları Türk halkına karşı giriştikleri soykırım, İngiliz arşiv belgelerine de yansımıştır.

Yunanlılar Mudanya'yı işgal ettikleri esnada, beş Müslüman evini yaktıkları ve yerli Rumlarla birlikte Ermenilerin, yüz kadar Müslümanı sebepsiz yere şehit ettikleri raporla bildirilmiştir. Yunuseli, Geçit ve Bademli köylerinde, 8 Eylül 1920 akşamından başlayarak, Rum ve Ermenilerden oluşan çeteler Türk halkına işkence yapmışlar, paralarını ve silahlarını gasp etmişlerdir. Hasköy, İpekyayla üzerinden Mirzaoba'ya baskın yapan Rum çeteleri, Türk askeri geliyor imajı vermek için, öncü olarak bir kişiyi köye göndermişler, köylülerin evlerden kaçmalarını önlemişlerdir.

Birkaç yüz kişilik çete -sayısı bilinmiyor, kalabalık bir atlı grupmuş-, Mirzaoba'ya mezarlık yolundan giriyor. Köyü ablukaya alırken, çete başı da köyün merkezine, cami önüne geliyor⁴⁰. Meydanda merakla toplanan köylüler, başta o zaman muhtar olan Dıngazların Esat Ağa, Kahveci oğlu Koca Kafa Halil Ağa ve diğerleri, meydanda ateş yakıyorlar. Kahve cezvelerini hazırlıyorlar; gelenlere kahve ikram edecekler. Bu arada bazı köy erkekleri, öncü gelen kişiyi dinledikten sonra, bu iş iyi bir şeye benzemiyor, bu gelişin içinde pislik görünüyor diye kimisi derelere, bazısı da evlerine doğru kaçıyor. Cami önüne gelen çete başı, ateşe bir tekme atıyor; ateşin üzerindeki odunlar dağılıyor. Meydanda toplanan köylüler basıldıklarını, Türk askeri geliyor diye kandırıldıklarını anlıyor; ama iş işten geçmiş oluyor. Ali Günar, benim Mehmet dedem ve Hüseyin dedem oradaymışlar; yeni yetişiyorlarmış. Bu baskını onlardan defalarca dinledim diye devam ediyor. Çete başı ve yanındakiler atlarını gençlere veriyorlar, caminin etrafında gezdirmelerini istiyorlar. Mehmet ve Hüseyin, çete atlarını cami etrafında gezdirirken, onları da görüyorlar. Çete askerleri Türkçe konuşuyor, ama Rus şivesi ile söylenerek, köy meydanında toplanmış olan köylülerin camiye girmelerini istiyorlar. Köy içine

40 Şimdi minaresi duran ve camisi yıkılan yer, şimdi yine köy meydanı.

dağılan çete askerleri de, evlerden topladıkları kadınları ve çocukları önlerine katarak camiye sokuyorlar.

Haşimlerin Mehmet, yeni evli oğlu Ali, gelini Hatice ve hanımı Hüsnü Şerife'ye, Kara Mustafaların evinden, keçi yolundan, dağlara doğru gitmelerini söylüyor. Ya sen neden gelmiyorsun diyorlar. Mehmet çabuk olun koşun, ben kapı arkasında sessizce balta elimde bekleyeceğim. Kapıyı açanın kafasına baltayı vuracağım, en azından birini öldürmüş olurum, gerisi Allah Kerim diyerek odun baltası elinde kapı arkasına yerleşiyor. Ali, Hatice, Hüsnü Şerife, keçi patikası üstüne geldiklerinde çetenin köye girmeye başladığını görüyorlar. Birçok köylü de aynı keçi yolunu izleyerek dağlara kaçıyor.

Köy içinde, evlerde insan ve silah arayan çete askerleri, kaçmaya çalışan hamile olan Emine'yi, yukarı bahçelerde arkadan ateş ederek şehit ediyor. Az sonra köyde bir silah daha patlıyor. Topal Kadirilerin Hacer'i, evlerinden komşuları Saadettin Ağaların evine kaçarken, fırın önünde onu da şehit ediyorlar. Hacer hanım da hamile olduğu için kaçamamış⁴¹.

Bu tüfek seslerinden, çete askerleri ürküyor ve aramayı bırakıp, yakaladıkları ile cami önüne gidiyorlar. Haşimlerin eve girmiyorlar. Cami içinde çete başı ve askerler, bazısı silah elde nöbet bekliyor, bazısı köylülerin üstünü arıyor ve ne bulursa para, altın alıyorlar. Çete başı, muhtar Esat Ağa'yı ayağa kaldırıyor. *"Sizde çok altın varmış, evde altınları askerlere verin"* diye yanlarına iki asker vererek onları eve gönderiyor. Eve girince, *"altınları, çıkarıp verin"* diyor asker. Esat Ağa, bizde altın yok deyince onu öldürüyorlar. Eşi Emine Hanım da altınların yerini söylemiyor; onu da evin içinde öldürüyorlar⁴².

"Camide, zengin kim, kim de silah var" diye çete başı bağılıyor. Kahvecioğlu Halil de, iyi işitmediğinden kendisine seslenildiğini sanıyor. Güçlü, kuvvetli, iri gövdesi ile Halil Ağa ayağa kalkarken, çete başı kendisine saldıracağını sanarak, Halil Ağa'yı tabancası ile cami içinde vuruyor. Tam bu sırada bir grup daha çete geliyor. Son gelen çete başı, halkın öldürülmesini hoş karşılamıyor. Diğer çeteleri de toplayarak köyden hızla uzaklaşıyorlar. Köy baskını olayını köylülerden dinlerken, daha bazı teferruatı yazımıza almıyoruz. Bu anlatılan beş şehit olayı, düşmanın yıllarca birlikte yaşadığı insanlara yaptıklarını göstermesi bakımından çok ibret vericidir.

Türk çocukları bu olayları öğrenmelidir. Bu kanlı köy baskınından sonra köylüler, komşu köy Siğ köyünden Foti isimli Rum gencini köy korucusu olarak tutarlar. Rum bekçi, Rumca-Türkçe tercümanlık yapar; köye gelen Rumlarla

41 Hüseyin Semiz, Sadık Semiz ve Esat Semiz, halaları Hacer'i anlattı.

42 Torunları Ahmet Dingaz bu olayları anlattı.

anlaşma daha kolay olur diye düşünürler. Siğ köylü Lazari çetesi, köye baskına geliyor. Karşılarına gelen korucu Foti'yi görünce, niçin Türklere hizmet ediyorsun diyerek onu öldürüyorlar. Çetenin köye baskın geldiğini gören gençlerden Kuyruklu İbrahim, Naci Çavuş ve arkadaşları, köyü gören stratejik tepeleri tutarlar; ellerindeki mavzerlerle Lazari çetesine ateş açarlar. Burada kalmanın zor olduğunu anlayan Lazari çetesi, köy baskınına gerçekleştiremeden kaçır.

Çevre Rum köyleri gençleri, Türk köylerine gelerek; köyde buldukları at, öküz, araba ve bunların sahiplerini alarak; köyden topladıkları buğday, un, arpa, tatlı, zeytin, zeytinyağı ve diğer yiyecekleri atlara, arabalara yükleyerek, cepheye işgaldeki Yunan askerlerine götürmelerini isterler ve bu işi zorla yaptırırlar. Mirzaoba'ya at ve eşya toplamaya gelen bir grup Rum çetesi, Kuyruklu İbrahim'in iyi bir atı olduğunu öğrenir. Kuyruklu'nun evine doğru giderler. Bunu gören Kuyruklu, bu Rum çetesine tek başına mavzeri ile ateş etmeye başlar. Pabucun pahalı olduğunu gören Rum gençleri, geldikleri gibi kaçarlar. İsteklerini gerçekleştiremezler. Yunan işgalinde Mirzaoba'ya üç baskın yapıldığı bilinmektedir.

Çocukluğumuzdan kalan anılarda, köyümüzün yaşlıları, Bursa'nın Yunan işgali günlerinde, yöre Rumlarından bir kısım insanların eski barış zamanındaki dostluklarını çok çabuk unuttuklarını, vefasızlık örneği verdiklerini anlatırlardı. Rum gençlerin çeteler kurarak Türk köylerine baskınlar yaptıklarını, talan ettiklerini söylerler. Atalarına yapılan zulümleri, Türk gençleri unutmamalıdır. Çağdaş uygarlık yolunda ilerleyerek güçlü olmalıdır.

Bu köy baskınında da görüldüğü gibi, Osmanlı halkının ve savaştan dönen gazilerin huzuru yoktu. Savaş bitmemiş, şimdi Bursa Yunan işgalinde iniyor, anlatılması ciltler dolduracak acılar çekiyordu. Bursa, Yunan elinde esir oldu, hükümet merkezlerine Yunan bayrakları çekildi. Rumeli, Arabistan yarımadası elimizden çıktı gitti. Şimdi Anadolu paylaşılıyor; 10 Ağustos 1920 Sevr Antlaşması'nın kabul edilemez şartlarına göre İngiliz, Fransız, İtalyan ve destekçilerinden yüz bulan Yunanistan devletleri anayurdumuzu istila ediyorlardı.

Yurtsever komutanlara Mustafa Kemal Atatürk önderlik etti. Akıllı yollarla onları, vatanı hürriyete kavuşturma yolunda canla başla çalışmaya teşvik etti. Çok zor şartlarda düşmanla çarpıştılar. Kurtuluş Savaşı'nı yaptılar. Halkın idaresi olan Cumhuriyeti getirdiler ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni kurdular. Burada Türk gençlerine söyleyebileceğim en özet söz şudur: Önce sen güçlü olacaksın, onun için okuyacaksın, yeteneğin doğrultusunda bir işin ucundan tutarak ilerleyeceksin. Tarihi geçmişimiz, kimliğimizi oluşturur. Atalarınıza layık olarak kimliğimiz özenle korunmalıdır.

KİMLİĞİMİZ

Ergenekon'dan Türk soyu,
Asya'da Han Hakan oldu.
Oğuz Alperen Horasan,
Ata vatanım Türkistan.
Gündüzalp Caberde yatar,
Karakeçili yol tutar.
Ertuğrul Hayyime oğlu,
Selçuklu da Serhat oldu.

Osmanlı Söğüt'te doğdu,
Devlet imparator oldu.
Bursa Orhan'la fetholdü.
Evladı Fatihan oldu.
Anavatan Anadolu,

Yöröklere yaylak oldu.
Atamla geldi Hürriyet,
Yurdum oldu Cumhuriyet.

SAİT ALPER

KİMLİĞİMİZ ŞİİRİNİN AÇIKLAMASI

Bu açıklama, benim düşüncelerimdir. 2007 Eylül başından itibaren, köyüm Mirzaobalıların Balkan Savaşı'na ve hemen sonrasında I. Cihan Savaşı'na katılımlarını yazmaya çalışırken çok fazla duygulanıyordum. Duygularımdan "Kimliğimiz" şiiri doğdu.

Dört kıta hece vezni olan şiire, başta "Mirzaoba'nın Kimliği" adını koydum. Şiiri çok beğenmiştim. Türklerin tarihini anlatıyordu. Şiirin daha geniş anlamlı olacağı düşüncesiyle, adını "Türk kimliği" koydum. Şiiri sanki ilahi bir duygu içinde ezbere okuyor; işte kimliğimiz bu diyardım. Sonra "Kimliğimiz" kelimesi daha uygun geldi düşüncelerime. Türkiye Cumhuriyeti topraklarında oturan ve vatanın üstünde ulus olma hüviyetini, kimliğini kabul eden her fert, kimliğimiz kelimesi anlamında birleşebilir diye düşündüğümden şiirin adını üçüncü kez değiştirdim.

Kimliğimiz Asya'da, Horasan'da, Oğuzlarla, Alperenlerle, Türkistan'ı oluşturmuştur.

Kimliğimiz Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı'nın forsunu oluşturan 16 yıldızla sembolleşmiştir. Her yıldız, tarih boyunca kurduğumuz bir Türk devletini işaret etmektedir ve bu şerefli devletler bizim kimliğimizi oluşturmaktadır.

"Gündüzalp Caberde Yatar", Gündüzalp, Türklerin Anadolu'ya gelişlerinde Karakeçili aşiretinin başı olarak bilinir. Fırat ırmağını atıyla geçmeye çalışırken, attan ırmağa düşer; üstündeki zırhlı elbisenin ağırlığı ile suya batarak ölür. Şimdi Suriye hududu içinde ve hudutlarımız dışında tek toprağımız olarak bilenen Caber kalesine gömülür. Gündüzalp'in diğer namı Süleyman Şah olarak bilinir. Gündüzalp'in mezarı Mezar-ı Türkî olarak da anılır. O zamanlarda, Türk Hakanı'nın yanı başında hanımı da oturur ve kararlarda rızası alınırdı. Burada atalarımızın hanımlarına verdiği değeri belirtmek istiyorum. Gündüzalp'in hanımı Hayyime Ana veya Hayma Ana, oğlu Ertuğrul henüz reşit olmadığından eşinin yerine geçer ve Karakeçili aşiretinin başı olur. Şiir de bu olaya işaret ederken, Türklerin hanımlarına verdikleri kıymeti de belirtmek isterim.

Caber Kalesi ile belirtmek istediğim ikinci husus, Kurtuluş Savaş sırasında Fransızlarla 1921 yılında yapılan Ankara Antlaşması'nda Suriye hududu çizilirken, Caber Kalesi'nin Suriye toprakları içinde kalmasıdır. Antlaşma şartlarını inceleyen Mustafa Kemal, olayın farkına varır. Ankara Antlaşması şartlarına 9. maddeyi ilave ettirir. Bu madde ile, Caber Kalesi ve bir km2 etraf toprağının Türk toprağı olarak sayılmasına, Caber Kalesi'nde Türk Bayrağı asılmasına ve kaleyi (Gündüzalp'in mezarını) bir manga Türk askerinin beklemesine karar verilir.

Bu olay, Mustafa Kemal'in atasına verdiği kıymeti göstermesi bakımından çok önemlidir. Büyük asker Ulu Önder Mustafa Kemal, kaybedilen geniş topraklara karşın; Suriye hudutları içinde kalan ve atası Gündüzalp'in yattığı küçük bir toprak parçasına sahip çıkarak Caber Kalesi'nin Türk toprağı olarak kalmasını sağladığı için bu olay çok önemlidir.

Caber Kalesi, halen devletimizin hudutları dışında kalan tek toprağıımızdır. Mezarı Türk-i nedeniyle Mustafa Kemal'in tutumu çok önemli görüldüğü için, Kimliğimiz şiirine işlenmiştir. Atamız Gündüzalp'in Caber Kalesi'nde yattığı yerin, Türk-Fransız devletleri arasında Ankara'da 1921 yılında yapılan antlaşmaya yazılması büyük bir başarıdır diye düşünüyoruz.

Karakeçili aşireti, Hayyime Ana liderliğinde Anadolu'ya yayılmaya devam etmiş; Hayyime Ana Ovası, Haymana Ovası adını almıştır. Ertuğrul büyümüş, Selçuklu hükümdarı onu Söğüt'e serhat yapmıştır.

Ertuğrul oğlu Osman Söğüt'te doğmuş, Osmanlı Söğüt'te kurulmuştur. Bursa Orhan'la fetih olmuş, fethetilenlerin çocuklarına Evladı Fatihan denilmiştir.

Anadolu, Türklerin karınlarını doyurdukları anavatan olmuştur. Selçuklu'da serhat olan Kayı Boyu, kimliğini Anadolu'yu anavatan yaparak geliştirmiştir.

"Atamla geldi hürriyet, yurdum oldu cumhuriyet" dizelerinde, atamız Mustafa Kemal'i görmektedir. Mustafa Kemal iyi bir asker ve iyi bir komutandı. Her katıldığı savaşta, yurt savunmasında başarılı olmuştur.

1911 Trablusgarp Savaşı'nda Bingazi, Tobruk ve Derne'de İtalyan güçlerine karşı başarı ile savaşıyor. 1913 Balkan Savaşı'nda Bolayır'dan, Edirne'nin Bulgarlardan alınması hareketine katılıyor. 1915 Çanakkale Savaşı'nda bizzat komuta ediyor. Gece, gündüz cepheden cepheye korkusuzca, akılcı planlarıyla düşmanla savaşıyor; gazi oluyor; savaşı bırakmıyor. Savaşa cesaretle devam ediyor ve düşmanı yeniyor. 1916 Rus Doğu Savaşı'nda, Oğnut Meydan Muharebesi'nde Rus ordularını durdurarak tarihe başarılı bir komutan olarak geçiyor. 1917 Halep'te kurulan Yıldırım Orduları komutanı oluyor. Mustafa Kemal Paşa, 30 Ekim 1918 Mondros Mütarekesi'nden sonra, 9 Eylül 1922 yılına kadar dört yıl süren kurtuluş mücadelesi veriyor. Bütün bu vatan kurtarma mücadelelerinde Mustafa Kemal yalnız değildir. O teşkilatçı, zeki bir liderdir. Çok zor şartlar içinde Kurtuluş Savaşı zaferle sonuçlanmıştır.

O, Mareşal Gazi Mustafa Kemal Atatürk olmuştur. Türk milletini bağımsızlığa kavuşturmak için 1911 yılından 1922 yılına kadar her eylem içinde bulunmuş, müstesna bir lider olarak yurda hürriyeti getirmiş, cumhuriyeti kurmuştur. Atatürk kimliğimize şerefle işlenmiştir. Mustafa Kemal Atatürk'ün ulusumuza

yaptıklarından dolayı, ona olan minnet borcumuzu, ancak onun yolunda çalışarak ödeyebiliriz.

Kimliğimiz, Türk tarihinin şerefli sayfalarına bizi onurlandıracak olaylarla işlenmiştir. Ona hayatımız pahasına sahip çıkmalıyız.

KORE (1950) GAZİMİZ

Kore Gazisi Raşit Ateş, 1950 Kore savaşlarına katılmış, sağ olarak köyüne dönmüş, çiftçilik, zeytincilik yapmış, sonra evini Mudanya'ya taşımıştır.

Kaya Ali Alper. Gazi Ali Alper'in Torunu

KIBRIS BARIŞ HAREKATI (1974) GAZİLERİ

Halil Albayrak; Mersin Çıkarma Gemisi komutanlığında, LÇT 105 Çıkarma Gemisinde serdümen olarak görev yapmıştır. Savaş süresince yaklaşık iki ay, Mersin'den Kıbrıs sahillerine asker ve askeri malzeme taşımıştır. Halil; *"En zor ilk gün oldu. Bir plaja çıkarma yaparken, havan topu atışlarına hedef olduk. Bereket versin yaralanmadan geri çekildik"* diye anlattı.

Mustafa Aytekin, hastalanarak vefat etti. Babası Hakkı Aytekin ve Mustafa'nın asker arkadaşları, onun, LC 115 Çıkarma Gemisi'nde serdümen olarak görev yaptığını, Mersin'den Kıbrıs'a asker ve askeri malzeme taşıyarak savaşa katıldığını söyledi.

Tahsin Özçelik; Mirzaoba'da öldü. AFB Çıkarma Birliği Özel Deniz Askeri olarak görev yaptı. Vazifesi, Deniz'den karaya çıkarak kıyı başı tutmaktı. Savaşın içinde yaşadı, gazi olarak köyüne döndü.

Recep Uğuz; heyecanlı ve gözleri dolarak o günlerini anlattı. 1974 Kıbrıs çıkartmasında 2. Afb (Anfibi) Tabur, 3. Bölük Erbaşı (Manga komutanı) Onbaşı olarak görev yaptı. 17 Temmuz 1974 günü İskenderun'dan askeri konvoyla Mersin'e gitti. Panel denilen yerde sabaha kadar kamyonlara çeşitli mermi sandıkları yüklediler, mermiler limanda Ertuğrul gemisine götürülüyordu. Sabahleyin bölük komutanı *"hiç korkmayın, biz savaşa gidiyoruz"* dedi. 19 Temmuz 1974 Cuma günü, yürüyüş koluyla gelerek Ertuğrul gemisine bindiler. Diyanet İşleri Başkanı Lütfü Doğan dua okudu. Gemi kalkarken sivil halk da oradaydı. Ağlayanlar ve el sallayanlara veda ederek limandan ayrıldılar. Recep, Tahsin, Rüstem aynı gemide düğüne gider gibiydi. Üçü de avcı eriydi; yani savaş eriydi.

Peki, *"komutanlarını da biliyor musun"* diye sorduğumda Recep: *"Biliyorum hocam, onları unutamam, bizi evlat gibi seviyorlardı"* diye cevap verdi. *"Alay komutanı, güverte Albay Neşat İkiz'di. Tabur komutanı, Piyade Yarbay Tahsin Güven'di. Bölük komutanımız, Deniz Piyade Üsteğmen Mustafa Nihat Çetin'di. Takım komutanımız da, Piyade Teğmen Bekutay Verim'liydi"* diye komutanlarını heyecanla, duraksamadan söyledi.

Recep, askerlik anılarına devam etti: *"Ertuğrul Gemisi Akdeniz'e açıldı, deniz çok sakindi, bize yol veriyor gibiydi. 20 Temmuz 1974 Cumartesi sabahı Kıbrıs kıyılarına gelmiştik. Gittiğimiz sahilde gemi kapak açamadı, sahile çıkmak için ip merdivenlerden inerek ağırlıklarımızla boğazımıza kadar suya atladık. Elbiselerimiz, ceplerimizde ne varsa ve en önemlisi cephanelerimiz ıslanmıştı. Türk muharip gemileri, ay şeklinde dizilmiş bizi korumak için sahili bombalıyorlardı.*

Önümüzdeki dağa tarafından top ve havan topu mermisi üstümüze yağıyordu. Tabur komutanımız Tahsin Güven yaralandı. Şükürler olsun yarası ağır değildi. Koluna şarapnel isabet etmişti. Yine bizimle cepheye yürümeye devam etti. Yaklaşık üç, dört yüz metre gitmiştik; ilerde kamuflle edilmiş bir Rum askeri araç gördük; hemen tam siper yaptık. Aracın terk edilmiş olduğunu anlayınca kademeli sistemle öndeki inşaata girdik ve burada iki Rum sivil yakaladık. Geriye gönderdik. İki kilometre sonra Omorfu (şimdi Güzelyurt) yolunu tuttuk, yolun altında mevzilendik, yani mevzi kazmadan baş siperi yaptık. Komutan dürbünle, karşı evlerde Rum askeri olduğunu söyledi. O sırada üstümüzden bizim jetler geçmeye başladı. Yaklaşık on beş metre arkamıza bir jet mermisi düştü, orası kuru otlarla dolu tarlaydı, yanmaya başladı. Ben, Bolulu Nadir Başaran ve daha birkaç kişi sürünerek gittik; yanan otları söndürdük. Mevzide beklerken Omorfu yolundan üç tane tank üzerimize doğru gelmeye başladı. Bizim üçüncü bölük ve ikinci bölük topçuları, havan, lav silahı ve 106'lık topla avladılar, tanklar durmuştu, biri hem yanıyor, hem patlıyordu. Omorfu yolunda geceledik, gözümüze hiç uyku girmed. Sabaha kadar silah sesleri de durmadı. Sabahleyin bize kumanya, su ve mermi getirdiler. Dağ tarafından üstümüze çok fazla top ateşi geliyordu. Topçu Albay Karaosmanoğlu'na burada top mermisi isabet etti, şehit oldu. Bizim rahmetli Tahsin Özçelik'le burada karşılaştık. Tahsin bana sarıldı "sen ölmedin mi" dedi ve birlikte ağladık. Rüstem Akyüz ve Kaymakoba'dan Halim Oral da oradaydı. Omorfu (Güzelyurt) yolundan Beş Parmak Dağları'na çıktık, dağ yanıyor. Yanık keçiboynuzu ve diğer ağaçlar altında, kül ve duman içinde mevzilendik, bir hafta orada kaldık. Dağdan Girne-Omorfu arasına indik. Ölen Rumlar da kokmaya başlamıştı. Oralara gömdük. Yolun sahil kısmına mevzilendik. İkinci gün (yani zeytinlikte mevzilendiğimiz gün) savaşın en şiddetli zamanını yaşadım. Karşı Rum cephesinden gelen kurşunlar üzerimizden vızıldayarak geçiyordu. Arka sırt çantamdan mermi alamıyordum; toprağa yapışmışım. Nefes bile almaya korkuyordum. Gemiden çıkarken uslanmıştık, elbiselerim kurumuştum ama fişek torbamin içi hala nemliydi. Elimdeki Em-Biz (sekiz fişek alıyor) tüfeğim de deniz suyu ile ıslanmıştı. Cebimden mendilimi çıkarıp tüfeğimi silmiş, temizlemiştim, ama tüfeğim tetiği çektiğimde tutukluk yapıyordu. Yattığım yerde tüfeğimi yeniden sildim; yağladım ve çalışmaya başladı. Mermiler de ıslanmıştı fakat onlar patlıyordu. Burada bizim 3. Bölük bir şehit, 4-5 yaralı verdi. Sabaha kadar Rumlar bizi kurşunladılar. Tabi biz de tahmin ettiğimiz yöne kurşun sıkıyorduk. Sabah olunca komutan, Rum tarafını gördü ve daha ağır silahlarla o bölge tahrip edildi.

Omorfu da meskûn mahal savaşı yaptık. Meskûn mahal savaşı: Evler arasında savaş ve evleri arama; bu çok tehlikeliydi. Nereden ne geleceğini bilemiyorduk. 15 gün kadar burada kaldık. Sonra, Magosa'ya jandarma komandoları arabaları ile gittik. Biz Magosa'da iken II. Barış Harekâtı başladı. "Ayşe tatile çıktı." Bizim asker, bulundukları yerlere iyice yerleşmişti. İkinci harekâтта daha çok jetler

ve ağır silahlar görev yaptı. Bize meskûn mahallerin temizlenmesi kaldı. Açık gördüğümüz kapıları kapadık. Açık gördüğümüz pencereleri örttük, tabi bunlar çok tehlikeliydi. Evlere emniyet tedbirleri alarak giriyorduk. Magosa'da 20 Mart 1975'e kadar kaldık.

Rüstem Akyüz: "1974 Kıbrıs çıkarmasına AFB özel birlik, deniz çıkarma, 1.Tabur, 3.bölük askeri olarak katıldım. L, 401 Ertuğrul Çıkarma Gemisi, Kıbrıs adası açığında yavaşladı. LCM gemisi borda yaptı. Halat merdivenlerle, Ertuğrul'dan LCM gemisine indik. Biz LCM 310'la Girne bölgesine gittik. 20 Temmuz 1974 günü sabahleyin 07.30'da plaja çıktık. Sahilden yaklaşık 200 metre sonra Rum tankları ile karşılaştık, ağır silahlarımız onları imha etti. Benim Amerikan malı M1 piyade tüfeğim vardı. Bu tüfek bir defada 8 mermi alıyordu ve 3000-4000 metrede etkiliydi. Zeytinlik denen yerde Recep ve Tahsin'le karşılaştım. Birbirimize sarıldık, ateş altında görüşmemiz çok heyecanlı olmuştu. İlk günü Beş Parmak Dağları'nın eteklerini tuttuk, mevzilendik. Dağ eteklerinde 15 gün kadar kaldık. Oraları zeytinlik ve limon bahçesiydi. Zaman zaman çatışmaya katıldık. Yakın mevkiimizde meskûn mahal arama tarama hareketlerine katıldık. Evlerde bulduğumuz Rumları esir kampı için geriye teslim ediyorduk. Yaklaşık 35-40 ev aramışımıdır. Bu ev aramaları çok tehlikeliydi. İkinci harekette; Ercan havaalanı bölgesine, tanklara destek gücü olarak gittik. Uzak mesafelere atıyorduk. Görerek Rum öldürmedim. Çatışma yaptığımız yerlerde bizden ve Rumlardan ölenler oluyordu. Kıbrıs'ta herşey bittikten sonra Girne bölgesinde Kamaris isimli bir otele bizi yerleştirdiler, bir aydan fazla bu otelde kaldık. Mart 1975'te İskenderun'a, oradan birliğimizin bulunduğu yer İzmir'e sağ salım geldim. Çok zor günlerdi. Tanrı bir daha savaş göstermesin" dedi ve konuşmasını bitirdi.

Türkoğlu ve kızı, atalarının başından geçenleri unutmama. Erkek ve kadın eşit olarak birlikte çalışmalı, güzel yurdumuzu nesilden nesle miras bırakmalıdır. Değerli yazarımız Mehmet Akif Ersoy'un Kurtuluş Savaşı sonrası, kahraman ordumuza sunduğu İstiklal Marşı bizim milli heyecanımızdır; onu oku ve düşün.

Kurtarıcı Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve onun mesai arkadaşlarına olan minnet borcumuzu, onlara layık evlatlar olarak vatan için çalışarak ödemeliyiz.

MUSTAFA KEMAL PAŞA MARŞI

İzmir'in dağlarında oturdum kaldım,
Şehit olanları deftere yazdım.

Öksüz yavruları bağrıma bastım,
Kader böyle imiş ey garip ana,
Kanım helal olsun aziz vatana.

İzmir'in dağlarında çiçekler açar;
Altın güneş ona sırmalar saçar.

Bozulmuş düşmanlar yel gibi kaçar;
Yaşa Mustafa Kemal Paşa yaşa,
İsmin yazılacak mücevher taş.

Türk oğluyum ben ölmek isterim;
Toprak diken olsa yatağım yerim,

Allah'tan utansın dönenler geri;
Kader böyle imiş ey garip ana,
Kanım helal olsun aziz vatana,

İSTİKLAL MARŞI

-Kahraman ordumuza

Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.

O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;

O benimdir, o benim milletimindir ancak!

Çatma, kurban olayım çehreni ey nazlı hilal,
Kahraman ırkıma bir gül... Ne bu şiddet bu celal?

Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal;

Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklal.

Ben ezelden beri hür yaşadım, hür yaşarım.

Hangi çılgın, bana zincir vuracakmış? Şaşarım!

Kükremiş sel gibiyim: Bendimi çiğner aşarım;

Yırtarım dağları, enginlere sığmam taşarım.

Garb'ın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar;

Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.

Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,

"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın;

Siper et gövdeni, dursun bu hayasızca akın.

Doğacaktır sana vadettiği günler Hakk'ın,

Kim bilir, belki yarın... Belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri "toprak" diyerek geçme, tanı!

Düşün altında binlerce kefensiz yatanı.

Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır atanı:

Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatan uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Canı cananı, bütün varımı alsın da Hûda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cûda

Ruhumun senden ilahi, şudur ancak emeli:
Değmesin ma'bedimin göğsüne na-mahrem eli.
Bu ezanlar ki şehadetleri dinin temeli,
Ebedi yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder – varsa- taşım;
Her cerihamdan, ilahi boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-i mücerret gibi yerden na'şım!
O zaman yükselerek arşa değer, belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilal!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helal,
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlal:
Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklal.

Mehmet Akif Ersoy

KAYNAKLAR

1. Mirzaoba Köyü'nde yapılan sözlü tarih görüşmeleri.
2. Mükerrerem K. Su-Ahmet Mumcu, Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi, M.E.B. Devlet Kitapları, İstanbul 1982.
3. İbrahim Artuç, Balkan Savaşı, Kastaş Y. İstanbul 1988.
4. Mahmut Boğuşlu, I.Dünya Harbi, Kastaş Y., İstanbul 1997.
5. Şevket Süreyya Aydemir, Enver Paşa, , II. ve III. Cilt, Remzi Kitapevi, İstanbul 1999.
6. İlhan Akşit, Çanakkale Savaşları, Fatih Y., İstanbul 1974.
7. Birlik (Fikir, Sanat ve Aktüalite Dergisi S.170), K.K.K. Basımevi, Ankara 2007
8. Kamuran Gürün, Ermeni Dosyası.
9. Turgut Özakman, Diriliş, , Bilgi Yayınevi, Ankara 2008.
10. Yusuf Oğuzoğlu, Ulusal Zaferimizi Taçlandıran Kasaba: Mudanya.
11. Rüknettin Akbulut, Herşeyi ile Bursa, Sulhi Garan M., İstanbul 1957.

ÖZGEÇMİŞ

Sait Alper, 1940 yılında Bursa'ya bağlı Mudanya ilçesi Mirzaoba köyünde doğdu. Köyünde üç yıl, komşu Dereköy'de iki yıl okuyarak ilkokul diploması aldı. 1960 yılında Arifiye Öğretmen Okulu'ndan mezun oldu.

1960-1964 yılında ilk görev yeri Hatay Samandağı Kapısıyü Köyü'nde okul müdürü olarak çalıştı.

1964-1969 yıllarında köyü Mirzaoba 'da ilkokul müdürü olarak görev yaptı. Köyünde çalıştığı dönemde yeni beton okul, yol, köprü yapıldı ve yeni içme suyu getirildi.

1969-1978 yıllarında Bursa Merkez Barbaros İlkokulu ve 1978-1979 döneminde de Yıldırım İlkokulu'nda alt özel sınıf öğretmenliği yaptı.

Halk Eğitimi İngilizce kurslarını bitirdi. Zihinsel engelli çocukların eğitimi kurslarına ve program geliştirme, değerlendirme seminerlerine katıldı.

1979-1984 yıllarında Bursa Rehberlik ve Araştırma Merkezi'ne rehberlik öğretmenliğine atandı. Alt özel sınıflardan mezun çocuklar için Gazi Akdemir İlkokulu'nda açılan sınıfta koordinatör öğretmen olarak görev yaptı.

1977-1980'de Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü'nde açılan zihinsel engelli çocukların eğitimi alanında sertifika programlarına katılarak mezun oldu.

1982-1983 öğretim döneminde Amerika Birleşik Devletleri'nde zihinsel engelli çocukların eğitimi ve iş öğretimi dalında üniversite üstü eğitim gördü, iş yerlerinde incelemeler yaptı.

1983-1994 yıllarında yurdumuzda ilk kez açılan Yetişkin Zihinsel Engelliler İş Okulu kurucu müdürü oldu. Amerika'da gördüğü eğitimi uyguladı. Bakanlıkça beğenilen okul, diğer illere de açılmaya başladı; onlara rehberlik etti. Bakanlığın öğretmenleri meslek içinde yetiştirmek için açtığı seminerlerde öğretim görevlisi oldu, 400 öğretmen seminerlere katıldı ve zamanında 43 iş okulu açıldı.

Üniversiteden elde ettiği kaynaklardan Türkçe'ye çeviriler yaptı, onları okul öğretmenlerine uygulatarak iş okulu eğitim programları geliştirdi.

1994 yılında 34 yıl çalıştığı eğitim yaşamından emekliye ayrıldı, köyü ve köylüler ile ilgilendi, onlarla konuştu. Balkan savaşlarına, Çanakkale Savaşları'na ve I. Dünya Savaşı'na katılanların yakınları ile konuştu. Köylülerden aldığı bilgileri tarihi kaynaklarla destekleyerek "Tanıkların İfadesiyle Mirzaoba Şehitleri ve Gazileri" kitabını yazdı.